

Sprik mellom idealer og praksis

Diskriminering eller nødvendig tilpasning: Betydningen av høy sosioøkonomisk status i barnevernets beslutninger

Av: Oline Grunnsvoll Torjussen og Ellen Midtstøl Groos

Veileder: Bente Heggem Kojan

Universitetet i Agder, [2025]

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Emnekode: BV-501

Emnenavn: Master i Barnevern

Studiepoeng: 40

Forord

Etter fem lange og lærerike år skal masteroppgaven leveres, og arbeidslivet står for tur. Å skrive masteroppgaven har vært en prosess som har vært krevende og utfordrende, samtidig som vi har trivdes med å fordype oss innenfor noe vi syntes har vært interessant.

Vi ønsker å rette en stor takk til vår veileder Bente Heggem Kojan som tok på seg oppdraget i å veilede to sørlendinger med store ambisjoner. Takk for at du har guidet oss gjennom opp- og nedturer, kommet med konstruktivt innspill og delt av din unike kompetanse på nettopp dette feltet. Tusen takk til Senter for Likestilling og tildelingen av masterstipendet. At dere hadde troa på vår oppgave ga stor motivasjon, og et ønske om å yte vårt aller beste. Vi håper at vår oppgave kan være et bidrag inn mot kampen mot diskriminerende praksiser. Vi vil også takke våre informanter for at vi fikk benytte oss av deres kunnskap. Og til vår fine venninnegjeng: vi er glade for å ha delt fortvilelse og glede i denne prosessen med dere.

Takkeord fra Oline:

Jeg må rette en helt spesiell takk til min bedre halvdel, og beste venninne, Ellen! Takk for all støtte, samarbeid og motivasjon gjennom hele masterløpet. Ditt gode humør, smittende smil og dårlige humor har ført til utallige latterkramper som har hjulpet oss begge til siste innsjutt. Det har vært en sann glede og jeg kunne ikke bedt om en bedre partner på denne reisen. Jeg er uendelig takknemlig for vennskapet vi har fått og skikkelig stolt av det vi leverer sammen.

Min kjære samboer fortjener også en stor takk, som har tålt at «SØS» har tatt mye plass i hverdagen. Takk for at du heier på meg, og for at du lar denne duracellkaninen ha altfor mange prosjekter på en gang!

Takkeord fra Ellen:

Det å skrive master med sin beste venninne er noe jeg ikke tar for gitt, og ønsker å takke deg Oline for at du ønsket å skrive med meg. Du har gjort denne opplevelsen til noe jeg har sett frem til og gjort at jeg har gledet meg til skriveøkter i både Risør, Grimstad, UiA, Gautefall og Polen. Tusen takk for at du har vært en solid masterpartner som har motivert og engasjert. Vi har støttet hverandre, utfyllt hverandre og latt hverandre ta pause når det har vært nødvendig. Jeg er så stolt av oss og det vi har fått til, og nå kan vi endelig ta den fortjente ferien til Mallorca!

Tusen takk til familien og min kjære ektemann for motiverende ord, og for at dere alltid har hatt tro på meg. Takk for meg Kristiansand, og hallo barnevernstjenesten i Mosjøen!

Sammendrag

Hensikt: Masteroppgavens hensikt er å få en forståelse av hvordan høy sosioøkonomisk status (SØS) påvirker barnevernsansatte i deres beslutningsarbeid.

Problemstilling: *Hvordan opplever barnevernsansatte at høy sosioøkonomisk status hos foreldre påvirker deres beslutningsarbeid?*

Aktualitet: Det er relativt lite forskning på høy SØS i barnevernstjenesten, da barnevernet opplever en overrepresentasjon av familier med lav sosioøkonomisk status. Sosioøkonomiske forskjeller blir stadig mer fremtredende, og ansatte står midt i en dagsaktuell og utfordrende problematikk som kan være med å påvirke deres beslutninger.

Teori: Oppgaven har et konfliktteoretisk perspektiv, og bygger på Pierre Bourdieus kapitalteori og Daniel Kahnemans beslutningsteori.

Metode: Vi har benyttet et kvalitativt design og gjennomført ni semistrukturerte individuelle intervjuer av ansatte i ulike barnevernstjenester i Agder fylke, som har hatt erfaring med undersøkelsesarbeid. Oppbygningen av intervjuene baserer seg på ansattes medbrakte case. Datamaterialet er analysert med utgangspunkt i tematisk analyse, samt caseanalyse.

Funn: Vår analyses hovedfunn er at det er et tydelig sprik mellom idealene de ansatte etterstreber å følge, og det som viser seg å være praksisen deres. Vi opplever at de ansatte gjerne ønsker å behandle alle likt og ikke bli preget av støy, bias eller fordommer, men flere anerkjenner likevel at SØS har betydning i møte med foreldre.

Den tematiske analysen viser følgende poeng: 1) Foreldre med høy SØS innehar et troverdighetsoverskudd grunnet deres ressurser og høye kapital. 2) Bekymringen tilknyttet høystatusfamilier er hovedsakelig vold, rus og emosjonell utilgjengelighet, som utgjør en risiko for alvorlig omsorgssvikt. Samtidig kan familiens økonomiske, sosiale og kulturelle kapital utgjøre beskyttelsesfaktorer som kan redusere risikoen. 3) Mobilisering av de ulike kapitalformene i møte med barnevernstjenesten gjennom motstandspraksiser og nettverk som tilslører situasjonen, gjør det vanskelig for barnevernstjenesten å avdekke problematikk i disse familiene. Skam knyttes opp som utgangspunkt for opposisjonen. 4)

Barnevernstjenesten jobber etter høyere standarder i møte med høy SØS, med større fleksibilitet og flere tilpasninger. 5) De ansatte har høy bevissthet rundt holdninger, fordommer og ikke-diskriminering. Analysen viser dog at dette ikke er like tydelig i praksis.

Diskusjon: I diskusjonen har vi forsøkt å forstå hva det adresserte spriket handler om, samt stilt spørsmål ved om den underbevisste diskrimineringen er en nødvendig tilpasning eller ei. Oppgaven løfter samtidig frem forslag for å forhindre negativ diskriminering.

Konklusjon: I praksis får foreldre med høy SØS flere tilpasninger, samtidig som deres bruk av de ulike kapitalformene vanskeliggjør samarbeidet med barnevernstjenesten. Dette utfordrer de ansattes mulighet til å avdekke den alvorlige problematikken i disse familiene, og kan føre til at foreldre med høy SØS derfor går under radaren. Fordommer og holdninger spiller en vesentlig rolle i arbeidet med disse familiene, og kan legge føringer for hvilke beslutningsbias de ansatte står i fare for å gå i. Vi opplever at forskjellsbehandlingen de ansatte adresserer kan gi grunnlag for ulik beslutningstaking, og derfor er en form for diskriminering. Det er imidlertid vanskelig å si dette med sikkerhet uten å inkludere andre forskningsmetoder.

Nøkkelord: Høy sosioøkonomisk status, beslutninger, diskriminering, holdninger, troverdighetsoverskudd, kapital, bias, støy, risiko.

Abstract

Purpose: The purpose of this master's thesis is to get an understanding of how high socioeconomic status (SES) influences the decision-making process of the employees in Child Welfare Services (CWS).

Research question: «How do employees in CWS perceive that high socioeconomic status among parents affects their decision-making process?»

Relevance: There is relatively little research on high SES within the CWS, as they experience an overrepresentation of families with low socioeconomic status. Socioeconomic differences are becoming increasingly prominent, and employees are facing an urgent and challenging issue that may influence their decisions.

Theory: The thesis employs a conflict-theoretical perspective and is based on Pierre Bourdieu's capital theory and Daniel Kahneman's decision-making theory.

Method: We have implemented a qualitative design and conducted nine semi-structured individual interviews with child welfare employees from various CWS in Agder County, who have experience from following up investigations. The structure of the interviews is based on cases brought by the employees. The data material has been analyzed using thematic analysis as well as case analysis.

Findings: The main findings of our analysis are that there is a clear discrepancy between the ideals that employees strive to follow and what turns out to be their practice. We find that employees generally wish to treat everyone equally and not be influenced by noise, bias, or prejudice, yet many still acknowledge that SES matters in encounters with parents.

The thematic analysis highlights the following points: 1) Parents with high SES possess a surplus of credibility due to their resources and high capital. 2) The concern related to high-status families predominantly involves violence, substance abuse, and emotional unavailability, which pose a risk of severe neglect. At the same time, the family's economic, social, and cultural capital can serve as protective factors that may reduce the risk. 3) Mobilizing the various forms of capital in encounters with CWS through resistance practices and networks that obscure the situation, makes it difficult for CWS to uncover issues within these families. Shame is linked as the basis for opposition. 4) CWS operate under higher standards when dealing with high SES, with greater flexibility and more adaptations. 5)

Employees have a high awareness of attitudes, prejudices, and non-discrimination. However, the analysis shows that this is not as evident in practice.

Discussion: In the discussion, we have attempted to understand the nature of the addressed discrepancy and questioned whether the subconscious discrimination is a necessary adaptation or not. The thesis also presents suggestions for preventing negative discrimination.

Conclusion: In practice, parents with high SES receive more adjustments, while their use of various forms of capital complicates collaboration with the CWS. This challenges the employee's ability to uncover the serious issues in these families and may result in parents with high SES slipping under the radar. Prejudices and dispositions play a significant role in working with these families and can influence which decision biases the employees are at risk of acting upon. We find that the differential treatment addressed by the employees may provide a basis for varied decision-making and thus constitutes a form of discrimination. However, it is difficult to say this with certainty without including other research methods.

Keywords: High socioeconomic status, decision-making, discrimination, dispositions, credibility excess, capital, bias, noise, risk.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	I
Sammendrag.....	II
Abstract.....	IV
1. Innledning	1
1.1. Avgrensning av problemstilling.....	1
1.2. Aktualitet.....	2
1.3. Begrepsavklaring.....	4
1.3.1. Sosioøkonomisk status.....	4
1.3.2. Bias.....	4
1.3.3. Diskriminering	5
2. Tidligere forskning	6
2.1. Sosioøkonomisk status i barnevernet.....	6
2.1.1. Høystatusforeldres utfordringer	7
2.2. Kompleksiteter ved barnevernets beslutningsarbeid	8
2.2.1. Beslutninger ved høy sosioøkonomisk status	10
2.2.2. Narrativer og normer.....	11
2.3. Diskriminering.....	11
2.3.1. Implisitt bias og epistemisk urettferdighet	12
2.4. Forskningens relevans	13
3. Teoretisk rammeverk.....	14
3.1. Pierre Bourdieu – kapital og klasseteori.....	14
3.1.1. Habitus	14
3.1.2. Symbolsk makt og vold.....	15
3.2. Beslutningsteori	15
3.2.1. Kahnemans tankesystem	16
3.2.2. Beslutningsbias	16
3.3. Bakgrunn for valg av teori.....	17
4. Metode	18
4.1. Kvalitativ metode og fenomenologi som vitenskapsteori.....	18
4.2. Tilnærming til forskningsintervjuene.....	18

4.2.1.	Bruk av case	18
4.2.2.	Semistrukturert intervjuguide	19
4.2.3.	Gjennomføring av intervjuene	19
4.3.	<i>Litteratursøk og kildekritikk</i>	19
4.4.	<i>Utvalg</i>	20
4.4.1.	Rekruttering av informanter	20
4.4.2.	Presentasjon av informanter	21
4.5.	<i>Etiske hensyn</i>	21
4.5.1.	Informert samtykke	22
4.5.2.	Konfidensialitet	22
4.5.3.	Forskers rolle og forforståelse	23
4.5.4.	Reliabilitet og validitet	24
4.5.5.	Kunstig intelligens	25
4.6.	<i>Analysestrategier</i>	25
5.	Caseanalyse	28
5.1.	<i>Presentasjon av caser</i>	28
5.2.	<i>Refleksjon over caser</i>	32
6.	Tematisk analyse	33
6.1.	<i>Hvem er familiene?</i>	33
6.1.1.	Høy økonomisk, kulturell og sosial kapital	33
6.1.2.	Troverdighetsoverskudd og anerkjennelse i nærområdet	35
6.2.	<i>Høystatusfamilier i barnevernets system</i>	37
6.2.1.	Prosessen inn i barnevernstjenesten	37
6.2.2.	Problematikk	39
6.3.	<i>Strategier og tilpasninger i relasjonen mellom ansatte og familiene</i>	42
6.3.1.	Skam	42
6.3.2.	Opposisjon og motstand	44
6.3.3.	Bruk av status og makt – underlegenhet	45
6.3.4.	Tilpasninger i saksbehandlingen	47
6.4.	<i>Ansattes refleksjoner rundt diskriminering</i>	53
6.4.1.	Holdninger og idealer	53
6.4.2.	Informantenes bevissthet rundt beslutningsbias	57
6.5.	<i>Oppsummering av analysens hovedpunkter</i>	62
7.	Diskusjon	63

7.1.	<i>Hvordan kan vi forstå spriket mellom idealer og praksis?</i>	63
7.1.1.	Foreldres sosioøkonomiske status og bruk av kapital tilslører sakens alvorlighetsgrad.....	63
7.1.2.	Ansattes forutinntatthet og bias skaper en barriere for objektiv vurdering.....	67
7.1.3.	Høy sosioøkonomisk status utfordrer muligheten for samarbeid	69
7.2.	<i>Er det diskriminering eller en nødvendig tilpasning?</i>	71
7.2.1.	Negativ eller positiv diskriminering?.....	72
7.2.2.	Er det et nødvendig sprik i dokumentasjon og kommunikasjon?	73
7.3.	<i>Hvordan kan man forhindre negativ diskriminering?</i>	75
7.4.	<i>Et kritisk blikk på oppgaven</i>	78
8.	Avslutning	79
	Litteraturliste.....	81
	Vedlegg.....	88
	<i>Vedlegg 1: Arbeidsfordeling</i>	<i>88</i>
	<i>Vedlegg 2: Godkjenning fra SIKT.....</i>	<i>89</i>
	<i>Vedlegg 3: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring</i>	<i>91</i>
	<i>Vedlegg 4: Intervjuguide.....</i>	<i>95</i>
	<i>Vedlegg 5: Bruk av kunstig intelligens.....</i>	<i>97</i>

1. Innledning

Forestill deg to familier der barnevernet har avdekket bekymringsverdige forhold. I den ene familien har foreldrene høy utdanning, god inntekt og et sterkt sosialt nettverk. Den andre familien bor i en liten leilighet, hvor foreldrene er uten fast jobb og inntekt. Ville barnevernet reagert likt i begge tilfeller dersom bekymringen hadde dreid seg om det samme? I denne oppgaven ser vi nærmere på noe som sjelden snakkes høyt om, men som kan ha stor betydning for barns liv: hvordan høy sosioøkonomisk status spiller inn i det vanskelige og viktige beslutningsarbeidet i barnevernstjenesten.

Familier med lav sosioøkonomisk status er sterkt overrepresentert i barnevernstjenesten, hvor bakgrunnen for kontakt handler om utdanning/arbeids-, levekårs-, helse- og minoritetsrelaterte forhold (Kojan & Storhaug, 2021). Likevel er familier med høy utdanning, god inntekt og ressurser også i kontakt med barnevernstjenesten (Drange et al., 2021). I dagens samfunn, hvor sosioøkonomiske forskjeller stadig blir mer fremtredende, står barnevernsansatte overfor komplekse utfordringer i sitt beslutningsarbeid. Uavhengig av familiers sosiale status, skal barnevernet sikre at barn og unge får nødvendig hjelp, beskyttelse og omsorg, samt trygge oppvekstvilkår (Barnevernsloven, 2021, §1-1). Barnevernstjenesten er en velferdstjeneste som skal stå i solidaritet med utsatte og sårbare grupper (FO, 2023, s. 5), og det er viktig å være bevisst forhold som kan bidra til ulik behandling av familier og diskriminerende praksiser. Det er nærliggende å tenke at høy sosioøkonomisk status kan bringe med seg flere fordeler inn i møte med barnevernstjenesten; heriblant mulighet til å navigere seg i velferdssystemet og sosial innflytelse.

Denne masteroppgaven retter fokus mot høy sosioøkonomisk status i barnevernet. Målet er å undersøke, samt gi innsikt i hvordan barnevernsansatte opplever at høy sosioøkonomisk status påvirker deres beslutningsarbeid, og sikter å få svar på hvilke refleksjoner ansatte har ovenfor denne tematikken. Videre ønsker vi å belyse hvordan beslutningsbias og støy kan påvirke beslutninger som tas, og vil diskutere om det muligens foreligger en underbevisst diskriminering på bakgrunn av vår empiri.

1.1. Avgrensning av problemstilling

Vår problemstilling er: *Hvordan opplever barnevernsansatte at høy sosioøkonomisk status hos foreldre påvirker deres beslutningsarbeid?*

Vi har valgt nettopp denne problemstillingen da vi begge har interesse for sosial ulikhet, samt forskjeller og likheter i samfunnet. Fra et sosialarbeiders perspektiv er et viktig fokus å behandle alle likt, uavhengig av sosial status. Forvaltningslovens ulovfestede likhetsprinsipp er et forbud mot urimelig forskjellsbehandling som bygger på kravet om at alle skal behandles likt (Bernt & Jusleksikon.no, 2024). I en barnevernkontekst blir dette spesielt viktig, ettersom beslutningene kan ha stor betydning for familiene det gjelder. Fra praksis og forskning har vi blitt oppmerksomme på at barnevernstjenesten er i kontakt med alle typer familier, både av høyere og lavere sosial status. Vårt bidrag med denne problemstillingen vil være å sette søkelyset på de familiene som går litt «under radaren». Slik vi forstår feltet er fordommer, forutinntatthet og diskriminering faktorer som *kan* ha betydning i avgjørelser, og som derfor er viktig å belyse og snakke om, slik at feilaktige beslutninger avverges.

Det anses nødvendig med en tydelig avgrensning av oppgavens fokusområde, da valgt tema favner bredt. Barnevernets oppgaver omfatter blant annet undersøkelsesarbeid, hjelpetiltak og fosterhjemsoppfølging. Forskningen vår har særlig fokus på undersøkelsesfasen, men empirien vil favne bredere og derfor være relevant for flere sider av barnevernstjenestens beslutningsarbeid. Bakgrunnen for dette er at det i undersøkelsesfasen fattes mange beslutninger av de ansatte, ofte med begrenset mengde informasjon, sammenlignet med i tiltaksarbeidet hvor kontaktpersonene og familiene er bedre kjent. I henhold til Barnevernsloven skal undersøkelsen gjennomføres innen tre måneder (Barnevernsloven, 2021, §2-2), noe som viser til den begrensede tidsperioden for kontaktpersoner å bli kjent med, samt få et helhetlig bilde av familiene på. Oppgaven vil selvsagt også avgrenses av rammer som tid og ressurser.

1.2. Aktualitet

Ansatte i barnevernstjenesten møter i sin hverdag på mange forskjellige familier med både lav og høy sosioøkonomisk status. Tidligere forskning på sosioøkonomisk status er hovedsakelig rettet mot marginaliserte familier, da denne gruppen er høyt representert i barnevernet (Kojan & Storhaug, 2021, s. 10). Det er imidlertid manglende forskning rettet mot høystatus foreldre i barnevernet, som viser til et kunnskapshull på feltet. Høystatus foreldre har ifølge forskningen til Kojan (2010) en langt større påvirkning på barnevernets beslutninger sammenlignet med lavstatus foreldre. Hennes analyse viser også at barnevernsansatte ikke ser forbi sosioøkonomiske faktorer i beslutningsarbeidet (s. 57). Dette poengterer relevansen av å forske på hvordan høy sosioøkonomisk status påvirker

beslutningsarbeid, da ansatte kan være preget av fordommer og forutinntatthet i sine vurderinger, samt at foreldres autoritet kan spille en rolle (Kojan, 2010, s. 59).

Grunnen til at det er viktig å rette søkelys mot nettopp beslutninger i barnevernet er fordi barnevernet er en samfunnsinstitusjon som har mandat til å fatte beslutninger på områder som har stor personlig, følelses- og identitetsmessig verdi, og som kan ha store konsekvenser for dem det gjelder (Christiansen & Kojan, 2023, s. 15). Barnevernansatte skal fatte beslutninger i et bredt og variert landskap som samtidig er svært komplekst og utfordrende, både vitenskapelig, normativt, menneskelig og systemrelatert (Kojan & Christiansen, 2023, s. 21). Det ligger en viss frihet i fortolkningen av bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten, samt undersøkelsens innhold. I tillegg til det offentlige systemets lovverk innebærer vurderinger i undersøkelsesfasen en viss grad av makt, kunnskap og etiske vurderinger, noe som medfører et stort personlig ansvar (Nordstoga, 2011, sitert i Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 109). Det personlige ansvaret i vurderingene understreker viktigheten av å være bevisst på eventuelle beslutningsbias, samt hvorfor denne tematikken er aktuell.

I en rapport fra Bufdir fremkommer det at 29% av barnevernansatte opplever at de i liten eller noen grad har kompetanse til å være bevisst på, og jobbe for å unngå, ulike former for feilslutninger i arbeidet (Bufdir, 2019, s. 6). Støys innvirkning på beslutninger er et emne som har fått lite oppmerksomhet i forskningssammenheng (Kahneman et al., 2021, s. 226), sammenlignet med skjevhet og bias, og har vært en motiverende faktor for å utforske denne tematikken. Støy i beslutninger er ofte sjokkerende høyt, også i situasjoner der det er avgjørende å være nøyaktig, eksempelvis i barnevernssammenheng (s. 12).

Som ovennevnte forskning viser, befinner de fleste av familiene som er i kontakt med barnevernet seg nederst i det sosiale hierarkiet som samfunnet har (Kojan, 2011, s. 10). Fauske, Kojan og Storhaug (2018) uttrykker at videre forskning bør fokusere på hvordan sosial klasse skaper en barriere i barnevernsarbeid (s. 11), og at det er ønskelig med mer forskning rettet mot ulike faser av barnevernsarbeidet og fokus på høystatus. Det anses derfor relevant å forske mer på hvordan barnevernsarbeideres beslutninger påvirkes av familiers høye sosioøkonomiske status i undersøkelsesfasen, da det foreløpig er begrenset med nasjonal og internasjonal forskning på dette spesifikke området. Hensikten vår er ikke å kritisere barnevernets arbeid, men å rette et fokus og et kritisk blikk mot barnevernets møte med høyere sosial status og den mulige underbevisste diskrimineringen de ansatte står i fare for å gjøre.

1.3. Begrepsavklaring

I det følgende defineres begreper vi anser relevante for oppgaven.

1.3.1. Sosioøkonomisk status

Sosioøkonomisk status (videre omtalt SØS) refererer til en persons sosiale og økonomiske posisjon i samfunnet. Ulike kombinasjoner av særlig tre indikatorer er vanlig å ta utgangspunkt i når det forskes på SØS, herunder inntekt, utdanningsnivå og yrke. Disse variablene kan forstås på ulike måter, og vi har i oppgaven tatt utgangspunkt i hvordan informantene våre selv definerer SØS. Informantene i vår oppgave forteller at det defineres av både sosial og økonomisk høy standard i samfunnet, god utdanning, jobb og økonomi, anerkjennelse i lokalmiljø og nettverk. Samtidig blir det poengtert av flere at det ikke nødvendigvis handler om å ha god økonomi, men hvordan man forvalter de ressursene man har. Det er også flere av informantene som opplever at det er et begrep som er vanskelig å definere, da man kan legge vekt på ulike ting.

Conway et al. (2019) tolker hva som ligger i de ulike indikatorene SØS baseres på, og skriver blant annet at inntekt påvirker tilgang til ressurser som mat, bolig og kultur, samt tilgang til goder som utdanning, aktiviteter og helsehjelp. Utdanningsnivå legges frem som en sterk komponent for sysselsetting og inntekt, som igjen påvirker posisjonen man har i samfunnet eller i sitt sosiale nettverk. I tillegg påpekes det at utdanning har betydning for verdier, kognitiv beslutningstaking, atferd og livsferdigheter. Yrke på sin side har relevans for sosialt nettverk, arbeidsbasert stress og autonomi. Det nevnes også at både inntekt, utdanningsnivå og yrke relateres til sosial status og prestisje (s. 30-31).

Begrepet sosioøkonomisk status knyttes ofte til sosial klasse og sosial ulikhet, og er et faguttrykk som er mye anvendt i samfunnsvitenskapen. Gjennomgående i oppgaven finner vi mye støtte i Bourdieus begreper om sosial, kulturell og økonomisk kapital (Bourdieu, 1985). Kapitalformene har mye likhet med nevnte indikatorer for SØS og vil bli ytterligere utdypet i teorikapittelet.

1.3.2. Bias

Kognitive bias er forenklingsstrategier i hjernen som hindrer kritisk refleksjon, og som ofte fører til at man trekker slutninger som ikke nødvendigvis stemmer med realitetene (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 34). I oppgaven blir bias og fallgruver brukt om hverandre, og omhandler skjevtolkninger barnevernsansatte står i fare for å ta.

1.3.3. Diskriminering

Diskriminering innebærer en urettferdig behandling av en person eller gruppe basert på egenskaper som eksempelvis religion, kjønn, sosial og økonomisk status, alder eller etnisitet. Det er vanlig å skille mellom direkte og indirekte forskjellsbehandling, hvor førstnevnte innebærer at man bli behandlet dårligere enn hva andre ville blitt i samme situasjon (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, §7). Ved indirekte forskjellsbehandling derimot, vises det til enten handlinger, betingelser, praksiser eller unnlatelser som vil medføre at noen stiller dårligere enn andre (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, §8). Både direkte og indirekte diskriminering skjer ofte uten at man er klar over det, og uten at det foreligger motiver for denne forskjellsbehandlingen (Fernandes & Rugkåsa, 2023, s. 36). I vår oppgave er det den indirekte diskrimineringen vi ønsker å belyse. Våre informanter har anvendt både diskriminering og forskjellsbehandling, og begge begrepene vil derfor bli brukt.

2. Tidligere forskning

I dette kapittelet presenteres relevant forskning for å få et sammenligningsgrunnlag opp mot egen forskning, en bredere forståelse av valgt tema og problemstilling, samt for å identifisere kunnskapshull som vil være relevant å tette. Kapittelet består av fire hovedtema, og vi vil avslutningsvis reflektere over og begrunne hvorfor forskningen har nytteverdi for vår masteroppgave.

2.1. Sosioøkonomisk status i barnevernet

I 2023 mottok 43 954 barn barneverntiltak i Norge (Bufdir, u.å.). De fleste barna som får hjelp fra barnevernstjenesten tilhører familier med lav sosioøkonomisk status (Andenæs, 2004; Fauske et al., 2018; Kojan & Storhaug, 2021; Kristofersen, 2017). Forskning viser også at familier med lav SØS har fire ganger så høy forekomst av tiltak fra barnevernstjenesten, enn familier som anses høystatus. I tillegg får foreldre med lav SØS i større grad hjelpetiltak som er rettet mot foreldreferdigheter (Storhaug & Kojan, 2021, s. 128), mens tiltak for familier med høy SØS er basert på forståelsen om at det er barnet som er «problemet» (Kojan, 2010, s. 55). Meldinger til barnevernstjenesten henger også tett sammen med foreldrenes inntekt. Drange et al. (2021) viser at barn med fattige foreldre har en betydelig høyere sjanse for å bli meldt til barnevernstjenesten, mens barn av foreldre med høyere utdanning har lavere risiko for å bli meldt (s. 70 og 73). Fævelen et al. (2023) indikerer også at i familier med lav SØS er foreldrene ofte roten til problemene (s. 534-535).

Studiet til Kojan og Storhaug (2021) undersøker kjennetegn ved familiene som er i kontakt med barnevernet og knytter overrepresentasjonen til utdanning/arbeids-, levekårs-, helse- og minoritetsrelaterte forhold. I 2021 levde 11,3% av norske barn med en vedvarende lav husholdningsinntekt (Normann & Epland, 2023, sitert i Kojan et al., 2023, s. 5). Familier som er i kontakt med barnevernstjenesten viser seg å ha utfordringer på flere plan, henholdsvis økonomi, helse og relasjoner (Fauske et al., 2018, s. 3). Utdanningsnivå og inntekt til foreldre er lavere og behovet for sosialhjelp større hos familier som er i kontakt med barnevernstjenesten enn den øvrige populasjonen (Kristofersen, 2017, s. 91 og 105). Dårlig økonomi kan medføre flere belastninger og dermed ha konsekvenser for foreldres mulighet til å følge opp barna (Drange et al., 2021, s. 5). Hos foreldre kan det være egne utfordringer i livet som gjør at det blir utfordrende for dem å gi barna den omsorgen de trenger. Manglende foreldreferdigheter var ifølge forskningen til Kristofersen (2017) hovedårsaken til nye bekymringer (s. 91). Mangelfullt sosialt nettverk, utfordringer knyttet til skole og arbeidsliv

og vanskelig økonomisk situasjon i hjemmet, er faktorer som øker risikoen for utenforskap (Kristofersen, 2017, s. 91). Dette kan ses i sammenheng med familiestressmodellen, som adresserer hvordan økonomisk stress har innvirkning på psykiske vansker hos foreldre. I tillegg bidrar dette stresset til et økt konfliktnivå og mindre gode oppdragelsesstrategier for foreldrene (Bøe, 2015, s. 8-9). Det økonomiske stresset medfører utfordringer og dårligere forutsetninger for å imøtekomme barnas grunnleggende behov, og kan være en forklarende faktor for overrepresentasjonen (Kristofersen, 2017).

Hemler og Kojan (2024) presenterer to hovedteorier som kan forklare overrepresentasjonen av familier med lav sosioøkonomisk status; *risk/need* og *bias*. Deres utgangspunkt for denne teorien bygger på forskningen til Bywaters et al. (2015), Pelton (2015), Drake et al. (2011), Jonson-Reid (2009), Ards et al (2012) og Ensoh & Bayer-Topilsky (2015). Den første hovedteorien (*risk/need*) handler om at behovet for barnevernets tjenester og hjelp er større i sosioøkonomisk utsatte familier. Utsattheten kan knyttes til lav inntekt, arbeidsledighet, lav utdanning hos foreldre eller dårlige boforhold. Dette er faktorer som både direkte og indirekte øker deres sannsynlighet for omsorgssvikt og overgrep. Den andre forklaringen på overrepresentasjonen av disse familiene (*bias*) er at barnevernet har fordommer og stereotypier om enkelte utsatte grupper, som kan forstås som en beslutningsbias. Ifølge denne teorien kan da familier som har en utsatthet på gruppenivå, feilaktig komme i barnevernets søkelys. Dette gjelder særlig familier med lavinntekt og minoritetsbakgrunn. Det fremkommer at det er deres SØS og ikke nødvendigvis deres behov for tjenesten, som avgjør sannsynligheten for om barneverntjenesten vil ta kontakt. Dette kan føre til at barn i familier som lever over fattigdomsgrensa ikke blir oppdaget av velferdssystemet før alvorlighetsgraden og problematikken er såpass høy at det blir utfordrende å utøve hjelp (Hemler & Kojan, 2024, s. 2).

2.1.1. Høystatusforeldres utfordringer

Pedersen (2025) skriver om rus og sosial ulikhet og knytter høyt forbruk av rusmidler til høy SØS. Han påpeker at eliten (henviser til de med høyest utdanning og inntekt i samfunnet) drikker mest alkohol, men at konsekvensene av dette rammer hardere de som er lavere på rangstigen. Grunnen til dette antar han kan være «at samfunnets eliter har mye som beskytter, knyttet til familie, jobb og leveste. De har også bedre økonomi og bedre mulighet til å søke hjelp for problemer som oppstår» (s. 19). Mennesker med lav SØS har oftere spinklere sosiale nettverk (s. 30), og derfor færre å lene seg på og søke støtte hos. Det er mye forskning på feltet som dokumenterer at mennesker som tilhører høy SØS sjeldnere blir tatt av politi og

rettsvesen, enn mennesker i lavere sosiale hierarkier. Dette på tross av at høy SØS også har et høyt forbruk av illegale rusmidler og som deltar i dealing (s. 29). «De fra toppen av samfunnet skjernes altså for samfunnsmessige reaksjoner som kan lede til problemer, stigma og marginalisering» (s. 30).

Vold er enhver handling som skader, smerter, skremmer eller krenker en annen person (Isdal, 2000). Ifølge internasjonal forskning er det en tendens til at mishandling av barn (herunder psykisk vold, fysisk mishandling og seksuelt misbruk) er knyttet til lav SØS (Feather & Ronan, 2009, sitert i Hetne & Steinsvåg, 2011, s. 25). Overrepresentasjon av lav SØS i barnevernssaker med fysisk vold finner også Bjørnset (2023) i sin masteroppgave. Likevel viser det seg at vold er et stort samfunnsproblem som ofte er skjult for allmennheten (Holt et al., 2022).

Emosjonell omsorgssvikt kan ha alvorlige konsekvenser for barns utvikling og velvære. Sudland og Neumann (2021) diskuterer emosjonell omsorgssvikt i konteksten av barn som lever med foreldres fastlåste konflikter. Denne typen omsorgssvikt refererer til situasjoner hvor barn ikke får dekket sine emosjonelle behov, og som resultat av høykonflikt viser forskningen at dette kan føre til alvorlige konsekvenser som depresjon, angst, atferdsproblemer, rusmisbruk og lavere skoleprestasjoner (s. 137). Barnevernsarbeidere opplever det utfordrende å vurdere saker som involverer emosjonell omsorgssvikt, spesielt når det gjelder familier med høy SØS. Disse familiene kan være vanskeligere å kartlegge da de ansatte strever med å samle tilstrekkelig informasjon, noe som fører til usikkerhet og vegring mot å fremme saker om omsorgsovertakelse, selv i de tilfellene det anses som nødvendig (s. 145). Dette skyldes blant annet manglende konsensus om hva som fører til den emosjonelle omsorgssvikten. Dermed blir barn i høystatusfamilier ofte stående i en sårbar situasjon uten tilstrekkelig beskyttelse fra barnevernet. Artikkelen påpeker behovet for mer kunnskap og bedre kartleggingsmetoder for å kunne vurdere den emosjonelle omsorgen i familier med høy SØS, noe som vil bidra til at barnevernsarbeiderne kan gi bedre beskyttelse (Sudland & Neumann, 2021). Det er nærliggende å tenke at det kan ha overføringsverdi til annen problematikk som er typisk for høystatusforeldre.

2.2. Kompleksiteter ved barnevernets beslutningsarbeid

Prinsipielt sett skal ikke barnevernets beslutninger preges av hverken tilfeldigheter, moralske reaksjoner eller personlige preferanser (Kojan & Christiansen, 2023, s. 21-25). I henhold til Barnevernsloven skal handlinger og avgjørelser også være til barnets beste, noe som må

avgjøres etter en konkret vurdering (Barnevernsloven, 2021, §1-3). Beslutninger bør baseres på vitenskapelig kunnskap fra forskningsfunn og teoretiske modeller, men det er sjelden dette gir entydige svar. Ulike kunnskapsbaser (henholdsvis psykologi, medisin, samfunnsvitenskap og sosiologi) utfyller hverandre, men kan også i tilfeller gi motstridende veiledning i beslutningsarbeid. I slike tilfeller vil verdier og normative forhold få økt innflytelse (Kojan & Christiansen, 2023, s. 21-23).

Beslutninger baseres på et begrenset informasjonsgrunnlag og er et selektivt utsnitt av virkeligheten. Det vil derfor alltid være svakheter og en viss usikkerhet ved alle vurderinger og beslutninger som barnevernsansatte skal ta (Kojan & Christiansen, 2023, s. 28). I en barnevernsfaglig kontekst kan teorier både åpne og lukke tolkningsmuligheter, og videre påvirke beslutninger da teorier er forklaringsmodeller som gir et redusert og forenklet bilde av virkeligheten (Hennum, 2023, s. 56-57). Som barnevernsarbeider er det viktig at man møter familiene som subjekter og ikke objekter, slik at man sammen kan få en felles situasjonsdefinisjon og avklare målet for interaksjonen. Dersom man ikke gjør det, står man i fare for å møte den andre som et objekt hvor man har en ferdigfortolket oppfatning av familien og situasjonen (Olsen et al., 2023, s. 54 og 66). Skjervheim (1996) kaller dette for en toleddet relasjon, hvor man ikke engasjerer seg i det familien legger frem (s. 72). For å sikre kvalitet i beslutningsprosesser i barnevernet bør noen krav tilfredsstilles. Involvering av berørte parter, kritisk refleksjon, inkludering av relevant informasjon og kunnskap og former for åpenhet nevnes av Læret og Skivenes (2023, s. 38). En treleddet relasjon, hvor man er interessert og engasjert i samtalen med familien, blir viktig i prosessen mot å fatte beslutninger i barneverntjenesten (Skjervheim, 1996, s. 71-72).

Det relasjonelle aspektet er betydningsfullt for barnevernets beslutninger, da informasjonen som ligger til grunn for beslutningene blir innhentet gjennom møter og samtaler med mennesker. I møte med barnevernet har foreldrene ofte en grunninnstilling som enten er preget av tillit eller mistillit, som kan ha betydning for både videre kontakt og for hvordan informasjon bearbeides. Informasjon som bygger opp under grunninnstillingen vil feste seg lettere, mens informasjon som peker i motsatt retning kan ha en tendens til å overses eller bagatelliseres (Kojan & Christiansen, 2023, s. 29). Organisatoriske, strukturelle og politiske forhold har betydning for barnevernets beslutninger, blant annet hvorvidt faglig skjønn eller standardiserte prosedyrer skal være ledende i beslutningsprosesser og hvordan saksbehandling er strukturert (Kojan & Christiansen, 2023).

2.2.1. Beslutninger ved høy sosioøkonomisk status

Kojan (2010) fremhever barnevernsarbeidernes erfaringer og møter med høystatusforeldre, og skriver om hvordan dette påvirker de ansattes beslutningsarbeid. I barnevernet er beslutninger en sentral del av profesjonsutøvelsen, og det er flere faktorer som påvirker beslutningstakingen, slik som ressurser, kontekst, sentrale aktører og skjønnsutøvelse. Forskningen viser at status har avgjørende betydning for beslutningsprosessen til den ansatte. De ansatte i denne studien forteller at familier med høy status er mektige personer som er ressurssterke og har tilgang til ulike former for både økonomisk, sosial og kulturell kapital, og dermed har muligheten til å gå i forhandling mot barnevernet og vise mer motstand. Dette gjør at det kan være utfordrende for barnevernsarbeideren å komme til bunns i problematikken da dette er familier som har alt «på stell» til tross for samme type problematikk som hos lavstatusfamilier (rus, psykiatri eller vold) (Kojan, 2010, s. 53-54). Forskning knyttet til barnevernets beslutningsprosesser viser at ansatte i liten grad identifiserer beskyttelses- og risikofaktorer, samt hvordan disse jobber sammen. Spesielt er dette krevende i situasjoner der det primært er bekymring for emosjonell omsorgssvikt, eksempelvis i fastlåste foreldrekonflikter (Bernard, 2019; Sudland & Neumann, 2020; Wolfe & McIsaac, 2011; Vis mfl, 2020, sitert i Sudland & Neumann, 2021, s. 138).

Barnevernsansatte som jobber i familier med høy SØS kan oppfatte seg selv som «underdogs», og forventet tapere (Kojan, 2010, s. 54). Dette poengterer også Aadnanes (2017), hvor ansatte opplever å være i en underordnet maktposisjon hvor de føler på en underlegenhet på bakgrunn av foreldrenes klasse. På den andre siden, opplevde ansatte at de var i en overordnet maktposisjon i møte med minoritetsetniske foreldre. Ifølge Aadnanes (2017) viser dette til hvordan sosiale kategorier konstrueres og får betydning for barnevernets samhandling og vurdering av familiers situasjon, på bakgrunn av klasse og etnisitet. Beslutningene de ansatte tar, ser ut til å inneholde mer faglige begrunnelser og bedre dokumentasjon i møte med familier av høy status, enn hos de lavere klassene da begrunnelsene her i større grad bærer preg av «sunn fornuft» (Kojan, 2010, s. 55). Familier med lav SØS føler seg marginalisert og ikke møtt av barneverntjenesten, i motsetning til familier i middelklassen og i hushold hvor det er inntekt fra begge foreldrene. I møte med profesjonelle rapporterer også foreldrene fra lav SØS at de føler seg maktesløse og at de ikke har de samme kommunikative evnene sammenlignet med foreldre i middelklassen (Fauske et al., 2018, s. 8-9).

2.2.2. Narrativer og normer

Narrativer og bilder barnevernsansatte har av familiene de møter, kan være styrende for hvilke tiltak som iverksettes (Fævelen et al., 2023). Fævelen et al. (2023) viser at middelklassens normer og tatt-for-gittheter om foreldreskap kan påvirke de ansattes holdninger og kommunikasjon med foreldrene. I Norge er «et godt foreldreskap» ofte forbundet med et dialog- og barnefokus, noe som former sosialarbeiderens syn på familiene. Dette kan påvirke de ansattes arbeid og illustrerer hvordan normer om foreldreskap varierer etter sosioøkonomisk klasse (Fævelen et al., 2023, s. 534-535 og 542). Ulike normkulturer eksisterer i samfunnet, med forskjellige oppfatninger om hva som er bra eller skadelig for barn. Særlig er dette tydelig i uskrevede verdier, regler, forventninger og praksiser når det gjelder barneoppdragelse. Normkulturer kan knyttes til kjønn, religion, etnisitet, klasse, alder og bosted, og barnevernsansatte møter familier fra ulike normkulturer i deres beslutningsprosesser. Innsikt i normkulturer er viktig for barnevernets beslutningsgrunnlag. Ansattes egne verdier og erfaringer, samt deres faglige fellesskap, kan også påvirke beslutninger (Kojan & Christiansen, 2023, s. 21-25).

2.3. Diskriminering

Mye av forskningen på diskriminering dreier seg rundt rasisme, etnisitet og kultur. Antirasistisk sosialt arbeid tar utgangspunkt i at alle grupper mennesker har like rettigheter og er likeverdige, noe som innebærer at ingen blir forskjellsbehandlet på bakgrunn av etnisitet eller andre identitetsmarkører (Fernandes & Rugkåsa, 2023, s. 9). «Andre identitetsmarkører» kan tenkes å være sosioøkonomisk status. FOs yrkesetiske grunnlagsdokument fremlegger også at sosialarbeidere i Norge skal unngå, samt bekjempe, forskjellsbehandling av personer på bakgrunn av blant annet sosial og økonomisk status (FO, 2023, s. 7).

Likevel er hovedtyngden av litteraturen og kunnskapen rundt diskriminering i norsk kontekst på etnisk diskriminering, noe som adresserer at det er et kunnskapshull om diskriminering på bakgrunn av SØS. Qureshi (1997) hevder at antirasistisk sosialt arbeid blant annet forutsetter en kritisk bevissthet til den dominante ideologien i samfunnet og de menneskeskapte strukturelle og sosioøkonomiske forholdene. Fernandes og Rugkåsa (2023) påpeker samtidig at maktrelasjoner og strukturelle forhold som sosial ulikhet, klasse og fattigdom i liten grad er trukket inn i forklaringen av sosiale problemer i Norge (s. 25). Det viser at sosioøkonomisk status er lite inkludert i forskning i sosialt arbeid.

Diskrimineringen av familier med lav sosioøkonomisk status kan være både positiv og negativ. Positiv diskriminering (eller positiv særbehandling) viser til en forskjellsbehandling av personer med ulike kjennetegn eller personer som tilhører bestemte samfunnsgrupper hvor formålet er å fremme likestilling (Prop. 88 L (2012-2013), s. 17). Dette kan knyttes opp mot hovedteorien risk/need (Helmer og Kojan, 2024), da man ifølge denne teorien antar at det er riktig at lave SØS-grupper og minoritetsgrupper er overrepresenterte fordi behovet for barnevern er større i disse gruppene. Negativ diskriminering derimot, handler om at forskjellsbehandlingen har til hensikt at personer eller familier kommer i en dårligere posisjon enn andre (Prop. 88 L (2012-2013), s. 16). Teorien om bias tar utgangspunkt i at overrepresentasjonen skyldes en negativ diskriminering av disse utsatte gruppene, og at det knyttes opp til blant annet stereotypier og stigma av ulike deler av befolkningen. Det fremkom at familienes sosiale status og minoritetsbakgrunn var forklarende faktorer for om barneverntjenesten ville ta kontakt (Hemler & Kojan, 2024, s. 2). Dette viser til hvordan stigmatiserende faktorer bidrar til deres møte med barneverntjenesten, og hvor familiene da kan oppleve en negativ form for diskriminering.

2.3.1. Implisitt bias og epistemisk urettferdighet

Begrepet implisitt bias er også relevant å anvende sammen med forskningen rundt diskriminering, og viser til ubevisste fordommer. Begrepet refererer til den ofte automatiske tendensen mennesker har til å vurdere personer og deres handlinger basert på egne, underliggende holdninger vi selv ikke er klar over at vi har. Dersom implisitt bias får negative konsekvenser for enkelte individer eller grupper vil det bli problematisk (Fjørtoft, 2020, s. 41), og det kan føre til diskriminering (Jost et al., 2009).

I tillegg til å handle ut ifra fordommer man ikke er bevisst, handler man også ut ifra fordommer man sterkt benekter at man har (Brownstein 2016:119, sitert i Fjørtoft, 2020, s. 42). Eksempelvis kan det handle om at man på barnevernskontoret mener at man ikke diskriminerer eller har fordommer, samtidig som det kan tyde på at man går i flere beslutningsfeller. Implisitt bias kan føre til små hendelser og krenkelser som i seg selv ikke er ille, men som i det store bildet kan føre til en urettferdighet. Ettersom disse ubevisste holdningene er nærmest automatisert, kan det bli utfordrende å endre og korrigere ens egne fordommer (s. 42).

Miranda Fricker er opptatt av hvordan ulike former for urettferdighet kommer til uttrykk i hvordan vi vurderer andres erfaringer, utsagn og som innehavere av kunnskap. Denne

urettferdigheten synliggjøres på grunn av sosiale markører som er dypt forankret i den enkeltes kultur (Fjørtoft, 2020, s. 43). Fricker (2007) introduserer begrepet «identitetsmakt» som viser til makten som utøves når stereotypiske oppfatninger om individer påvirker andres handlinger – altså kontrollerer andre via en kollektiv oppfattelse av et individs identitet. Et menneskets troverdighet er ulikt fordelt i samfunnet på bakgrunn av identiteten man har, og identitetsbaserte fordommer kan føre til at noen får mer troverdighetsoverskudd enn fortjent, mens andre et troverdighetsunderskudd. Dersom man blir et offer for et troverdighetsunderskudd, vil man oppleve epistemisk urettferdighet (Fricker, 2007) og man kan stå i fare for å oppleve diskriminering og dermed et ulikt beslutningsgrunnlag i barnevernssammenheng.

2.4. Forskningens relevans

Samlet sett gir disse fagfellevurderte og vitenskapelige artiklene grunnlag for videre forskning på høy SØS, da forskningen stort sett omhandler overrepresentasjonen av familier med lav SØS (Andenæs, 2004; Fauske et al., 2018; Kojan & Storhaug, 2021; Kristofersen, 2017). Den tidligere forskningen vi legger til grunn, viser at det er behov for å forske på familier med høy sosioøkonomisk status og deres inngang til barneverntjenesten. Det er begrenset kunnskap om hvordan barnevernet undersøker og vurderer barns omsorgssituasjon i høystatusfamilier (Sudland & Neumann, 2021, s. 138), noe som også underbygger behovet for mer forskning. Tjenestetilbudet som barneverntjenesten gir, skal bidra til at alle familier får en god nok oppfølging og et rettferdig beslutningsgrunnlag. Som forskningen viser, får familiene med lav kontra høy SØS et annet møte med barneverntjenesten, samt ulike beslutningsgrunnlag basert på sosial status. På bakgrunn av det, er det interessant å finne ut av om barnevernstjenesten bidrar til og opprettholder en form for diskriminering, samt om de ilegger høy SØS et større troverdighetsoverskudd i form av deres kapitaler. I gjennomlesning av den tidligere forskningen, oppdaget vi at det fantes lite forskning på dette området, ettersom forskningen i stor grad handler om diskriminering i form av kultur, etnisitet og rasisme. Samtidig fremhever noe av forskningen et behov for ytterligere kunnskap om hvordan beslutningsarbeid påvirkes av høy SØS (Fauske et al., 2018, s. 11; Kojan, 2010, s. 59), og vår forskning kan bidra å tette dette kunnskapshullet.

3. Teoretisk rammeverk

Kapittelet inneholder redegjørelse for valgt teori. Teori viser til et sett med antakelser, og kan sees på som et rammeverk som legger grunnlaget for hvordan man både forstår og forklarer det man observerer (Stuvøy, 2021, s. 138). I vår masteroppgave ønsker vi å ha en konfliktteoretisk tilnærming, samtidig som vi har et bevisst forhold til at vi kan gå glipp av annen relevant informasjon ved å innta disse teoretiske brillene. Det er med utgangspunkt i den teoretiske inndelingen til Olsen et al. (2023) at vi inntar et konfliktteoretisk perspektiv. Innenfor konfliktteori er blant annet makt, ulikhet og frigjøring sentrale begreper. Man er opptatt av hvordan ulikhet i samfunnet bidrar til konflikt, hvordan man kan oppnå sosial likhet og et ønske om å kunne bestemme mer over egne liv (s. 82-83).

3.1. Pierre Bourdieu – kapital og klasseteori

Pierre Bourdieu var en fransk sosiolog og antropolog, og var opptatt av det usynlige aspektet ved makt (Bourdieu, 1994). Han bruker klasseteori for å forstå sosial ulikhet, og henviser til hvordan økonomisk, sosial og kulturell kapital avgjør den enkeltes klasseposisjon i samfunnet (Olsen et al., 2023, s. 86). Økonomisk kapital handler om finansielle ressurser og det som kan omsettes i penger. Sosial kapital omhandler nettverk og forbindelser, samt de ressursene som kan mobiliseres gjennom slike sosiale bånd. Kulturell kapital refererer til utdanning, kunnskap og språk, og er ofte knyttet til klassetilhørighet og sosialisering (Bourdieu, 1985; Olsen, 2018, s. 125-126). Disse tre formene for kapital mener Bourdieu er ulikt fordelt i samfunnet, og vil føre til at enkelte kan ha makt til å undertrykke og dominere andre (Olsen et al., 2023, s. 87). Symbolsk kapital er en type kapital som gjør de gjeldende kapitalene mer attraktive og anerkjente som legitime (Bourdieu, 1985). Man får den symbolske effekten i form av at den er spesiell og som man har et ønske om å være i besittelse av. Ved å besitte en symbolsk kapital har man definisjonsmakt, hvor man ser ikke makten som en del av fenomenet, men mer som en naturlig del av posisjonen man har. Det er i utgangspunktet ikke en begrensning for hva som kan fungere som en kapital, men det vil variere hva som oppfattes som symbolsk kapital i ulike profesjoner (Olsen, 2018, s. 126 og 128).

3.1.1. Habitus

Kulturell kapital forekommer i ulike former; objektiv, institusjonalisert og kroppsliggjort form. Den objektive formen viser til eksempelvis bøker, den institusjonaliserte formen til ulike titler, mens den kroppsliggjorte formen viser til Bourdieus begrep habitus (Olsen et al., 2023, s. 87). Habitus blir ervervet gjennom blant annet oppvekst og oppdragelse, og er

strukturerende i den grad at den påvirker hvordan man tenker, føler og handler. Den viser til hvordan det hele tiden er en aktiv og pågående prosess hvordan vi velger å handle i ulike situasjoner. Dette henviser til at strukturene til habitus ikke er uforanderlige, men at de er i stadig utvikling, og at habitus endres i samspill med nye erfaringer og sosiale kontekster. Habitus gir føringer for hva vi selv tenker er mulig å oppnå, virker naturlig eller sannsynlig å få til. På den måten bidrar habitusen til å opprettholde ulike sosiale hierarkier, da den lærer individer hva som er deres rettmessige plass i samfunnet. Man velger da å handle innenfor de rammene man er blitt lært opp til og mest sannsynlig aktivt kommer til å velge (Maton, 2008, s. 52-53 og 58).

3.1.2. Symbolsk makt og vold

Symbolsk makt henviser til en definisjonsmakt enkelte i samfunnet har, og hva som er meningsfullt og av interesse. Denne makten får man i form av sin symbolske kapital (Olsen, 2018, s. 128), og virker indirekte og produserer tankemåter vi ser på som sanne (Vagli, 2014, s. 102). I sammenheng med symbolsk makt blir det også nærliggende å definere begrepet *doxa*, som kan forklare dilemmaene og ubehaget ved barnevernets beslutninger. Ifølge Bourdieu er begrepet knyttet sammen med den symbolske makten fordi det handler om den kunnskapen og sannheten som blir dominerende, det man tar for gitt og som man ikke stiller spørsmål ved (Vagli, 2014, s. 102).

De øvre sosiale klassene i samfunnet har ifølge Bourdieu definisjonsmakten når det kommer til hva som er det gode liv, og hva som blir ansett som mer mindreverdige måter å leve på (Bourdieu, 1995). Han deler samfunnet inn i tre ulike klasser; den dominerende, middel- og arbeiderklassen. I de ulike klassene foregår det en maktkamp hvor den dominerende klassen innehar den kunnskapen som folk tar for gitt. På den måten er det alltid slik at noen kan dominere andre, og de dominerte underkaster seg denne tause viten. Dette viser til begrepet *symbolsk vold*, hvor de undertrykte aksepterer sin skjebne og bidrar til sin egen undertrykkelse (Olsen et al., 2023, s. 88).

3.2. Beslutningsteori

Mange psykologiske prosesser påvirker menneskers evne til å foreta vurderinger og beslutninger. En beslutning vil i oppgaven rettes mot barnevernets avgjørelser, som i stor grad vil påvirke familier de møter. Vi ser på beslutninger som en prosess, og vektlegger i oppgaven ulike faktorer som kan påvirke denne prosessen. Historisk og kulturell kontekst, tilgjengelige ressurser, trekk ved sentrale aktører, rom for profesjonell skjønnsutøvelse og

organisering er noe av det som vil kunne virke inn på barnevernets beslutningsprosesser (Johnson, 2009, sitert i Kojan, 2010, s. 51). På et barnevernkontor er det mange ulike faglige forankringer, utdannelser, kulturer og personligheter blant de ansatte, noe som vil påvirke både informasjonsbearbeiding, beslutninger og holdninger. Barnevernsfaglige beslutninger er derfor gjenstand for ubevisste skjevtolkninger (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 31) og preget av tilfeldigheter (Kahneman et al., 2021).

3.2.1. Kahnemans tankesystem

Daniel Kahneman er sentral innenfor beslutningspsykologien og har beskrevet hvordan ubevisste skjevtolkninger (videre omtalt bias) påvirker beslutningsprosesser, samt det menneskelige tankesystemet (Kahneman, 2013). Når mennesker skal ta beslutninger basert på kompleks og motstridende informasjon benyttes to ulike kognitive tilnærminger (Kojan & Christiansen, 2023, s. 27). Kahneman (2013) omtaler disse for system 1 og system 2, der førstnevnte kjennetegnes av raske, intuitive forenklinger, som ofte er ubevisste og stereotypiske, såkalte heuristikker. Faglig skjønn og klinisk intuisjon assosieres ofte med slutninger i system 1, da de er effektive og funksjonelle. Samtidig er det en fare for å gå i noen fallgruver og foreta feilslutninger da de baseres på begrenset mengde informasjon og ofte er følelsesstyrte. System 2 kjennetegnes av en mer langsom, grundig, analytisk og kritisk kognitiv prosess, der beslutninger er preget av bevisst tenking og logisk resonnering.

Kahnemans teori om ubevisste skjevtolkninger og tankesystem 1 og 2 er relevant å anvende da det aktualiserer menneskers tendens til å ta forhastede slutninger basert på umiddelbare tanker (Kojan & Storhaug, 2021, s. 27; van der Weele & Karlsen, 2021, s. 31).

3.2.2. Beslutningsbias

Vi vil i det følgende kort presentere fire aktuelle bias til drøftingen av vår problemstilling.

Bias er systematiske avvik (Kahneman et al., 2021, s. 10). *Ankringsbias*, eller førsteinntrykksfellen, viser til en latskapsfelle der utgangspunktet (ankeret) blir førende for videre arbeid. *Representativitetsbias* handler om å ta beslutninger på bakgrunn av hvor vanlig et fenomen er, og risikoen ved å bli blinde for informasjon som avviker fra normalen.

Bekreftelsesbias innebærer hvordan vi oppsøker og fokuserer på informasjon som underbygger egen forforståelse og kunnskap (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 35-36, 37-38 og 39). Bekreftelsesbias kan ses i sammenheng med *halo-effekten*, som går ut på at det generelle inntrykket vi får av en person påvirker hvordan vi bedømmer personen på helt andre områder (Dalsklev & Eimot, 2014). Eksempelvis kan det tenkes at en velstelt advokat også har gode foreldreferdigheter. Mennesker har en tendens til å søke informasjon som

bekrefter våre eksisterende oppfatninger, og denne prosessen skaper det som kalles en forventningseffekt (Kojan & Christiansen, 2023, s. 28). Når handlinger og beslutninger baseres på feilaktige oppfatninger, kan dette føre til at disse oppfatningene blir til virkelighet (Merton, 1968, sitert i Kojan & Christiansen, 2023, s. 28).

Egen sosioøkonomisk bakgrunn, holdninger, personlighet, tidspress, overskudd, private forhold, følelser, politiske holdninger og profesjonskultur er andre faktorer som kan ha betydning for hvordan vi tar beslutninger (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 44), og vil i oppgaven omtales som *støy* (s. 62). Støy innebærer en variabilitet i avgjørelser som burde vært identiske, altså uforutsigbare feil som ikke enkelt kan ses eller forklares (Kahneman et al., 2021, s. 245). Dette anses relevant å inkludere, da menneskers tankeprosesser og beslutningstaking er kompleks, og påvirkes av mer enn bare én faktor. Organisasjoner, eksempelvis barnevernstjenesten, kan være rammet av både skjevhet og støy som kan påvirke beslutninger (Kahneman et al., 2021, s. 10).

3.3. Bakgrunn for valg av teori

Bourdieu's teori om kapital og habitus gir innsikt i hvordan økonomisk, sosial og kulturell kapital kan ha betydning for en families SØS, samt hvordan oppvekst og erfaringer påvirker handlinger. Teorien anerkjenner at økonomisk kapital ikke alene bestemmer sosial status, men at sosial og kulturell kapital også spiller en vesentlig rolle. Samtidig bidrar Bourdieus teori til å forstå hvordan barnevernsansattes habitus kan påvirke hvilke beslutninger som fattes og kan føre til utøvelse av symbolsk vold. Han poengterer at habitusen er med på å påvirke hvordan man tenker, føler og handler og på den måten blir styrt av hva man har vokst opp med. Dette perspektivet kan gi innsikt i hvordan SØS påvirker interaksjonen med barnevernstjenesten, og hvordan disse faktorene kan føre til ulike utfall for familier.

Beslutningsteori er relevant å inkludere da vi er interesserte i undersøkelsesfasen, hvor de første kritiske beslutningene tas. Kahnemans teori belyser hvordan ubevisste skjevtolkninger kan påvirke beslutningsprosesser, noe som er viktig for å forstå hvordan barnevernsansatte kan ta forhastede beslutninger basert på umiddelbare tanker og følelser, eller eksempelvis på bakgrunn av førsteinntrykk eller andre fallgruver. Disse ulike teoretiske perspektivene utfyller hverandre og gir en helhetlig forståelse av hvordan sosioøkonomiske faktorer og beslutningsprosesser påvirker barnevernets arbeid. Valgt teori peker på både barnevernsansattes fallgruver i beslutningsarbeid, samt hvordan foreldrenes utgangspunkt og SØS har betydning for vurderingene som tas.

4. Metode

4.1. Kvalitativ metode og fenomenologi som vitenskapsteori

Vi har valgt å benytte en kvalitativ tilnærming for å innhente informasjon til vår masteroppgave. Kvalitativ metode er preget av fleksibilitet og nærhet, og at man utvikler en forståelse av de sosiale fenomenene man ønsker å undersøke. Bruk av denne metoden gir oss grunnlag til å fordype oss i det vi studerer (Thagaard, 2021, s. 12 og 16).

Ettersom oppgaven har som mål å undersøke ansattes personlige opplevelser og erfaringer, benyttes en fenomenologisk tilnærming. Fenomenologi forstås innen kvalitativ forskning som et begrep som peker på interessen for å forstå ulike sosiale fenomener fra aktørens egne perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 65), og anses derfor relevant å anvende som vitenskapsteori.

4.2. Tilnærming til forskningsintervjuene

Innenfor den kvalitative metoden har vi valgt å benytte oss av intervju for å få svar på vår problemstilling. Ved å innhente informasjon på denne måten, får vi tilgang til informantenes refleksjoner gjennom å snakke med dem (Skilbrei, 2023, s. 64). Den vanligste fremgangsmåten er intervju med enkeltpersoner (Thagaard, 2021, s. 92), og det var denne metoden vi valgte å benytte. Vi vurderte å gjennomføre gruppeintervju med alle informantene etter de enkeltstående intervjuene, men opplevde at de individuelle intervjuene hadde gitt oss informasjon på det vi ønsket svar på. I tillegg var tiden en begrensende faktor. Ved å gjennomføre individuelle intervjuer er det samtidig nærliggende å tenke at informantene lettere tør å formidle det de mener.

4.2.1. Bruk av case

Vi har valgt et intervjudesign som baserer seg på at informantene tar med seg, og presenterer, en relevant og virkelig case fra egen praksis og som aktivt benyttes under intervjuene. Ved å bruke case kom vi i bedre posisjon til å få frem deres egne opplevelser knyttet til vår problemstilling, da de kunne referere og relatere seg til en reell situasjon. Informantene ble oppfordret til å svare ærlig utfra hvordan det faktisk var, kontra et idealistisk svar på hvordan det burde vært. Ved at de får mulighet til å snakke spesifikt om en case de har jobbet med, kan det også være et bedre utgangspunkt for oss å drøfte problemstillingen om diskriminerende praksiser i barnevernets kontakt med familier med ulik SØS. Dette anses som en styrke ved valgt design, og vår opplevelse er at casene var til stor hjelp under intervjuene. Ved å benytte dette designet stiller ikke informantene med blanke ark inn i

intervjuet, ettersom de allerede på forhånd har startet en tankeprosess i forberedelsen av en case.

4.2.2. Semistrukturert intervjuguide

Vi utarbeidet en semistrukturert intervjuguide (vedlegg 4) som ble benyttet under intervjuene. At intervjuet er semistrukturert innebærer at det verken er en åpen samtale eller en mer lukket og tydelig spørreskjemasamtale (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Intervjuet har et klart formål samtidig som det er uforutsigbart, og vi som forskere må derfor stille uplanlagte oppfølgingsspørsmål for å imøtekomme og følge opp tematikk som blir presentert av informantene. Vi unnlot å dele spørsmålene med informantene på forhånd, ettersom vi ønsket å få deres spontane refleksjoner og fordi vi ville tilpasse spørsmålene våre basert på hva de vektla i presentasjonen av casen. Det er nærliggende å tenke at vi på den måten fikk observere en mer ekte og ærlig tankeprosess og kommunikasjon fra informantene. Vi erfarte at intervjuguiden var et godt grunnlag for intervjuene, men at hvert enkelt intervju likevel ble unikt og ulike hverandre. Etter gjennomføringen av de første intervjuene, identifiserte vi nye, aktuelle temaer som vi kunne utforske videre i de kommende intervjuene, og fikk på den måten tilpasset intervjuguiden til det informantene selv tok opp. Intervjuene ble tatt opp med Nettskjemas Diktafon-app for å sikre opptakene på et pålitelig sted. Transkribering ble gjort i etterkant av intervjuene ved hjelp av Nettskjemas KI.

4.2.3. Gjennomføring av intervjuene

Under intervjuene var begge til stede, og vi byttet på hvem som skulle lede. Fordelen med dette er at én kunne følge intervjuguiden, mens den andre kunne stille oppfølgingsspørsmål samt følge med på non-verbal kommunikasjon. En risiko ved å være to i en intervjusetting er at informanten kan føle seg i mindretall (Repstad, 2007, s. 100), og det var viktig for oss å være varsomme på dette. Hvilken rolle vi skulle ha ble avklart på forhånd for å gjøre intervjuet oversiktlig for informanten og oss selv. Det anses som en styrke for metoden og oppgaven at vi begge var til stede under intervjuene da vi kunne samarbeide, diskutere og reflektere sammen etter hvert intervju.

4.3. Litteratursøk og kildekritikk

Vi benyttet oss av søkemotorene Oria, Idunn, Google Scholar og Web of Science for å identifisere relevant forskningslitteratur. Her brukte vi nøkkelord som «sosioøkonomisk status», «barnevern», «diskriminering», «ulikhet» og «beslutninger» og i kombinasjon med hverandre. I tillegg har vi benyttet oss av tidligere pensumlitteratur og kildelister fra aktuelle

artikler, samt fått tilsendt relevant materiale fra vår veileder. Vi har tilstrebet å benytte oss av fagfellevurderte artikler av relativ ny dato, men har inkludert noen eldre artikler som har vært særlig relevante. Det har også vært av høy prioritet å anvende primærkilder. Vi har kildehenvist korrekt og unngått plagiat og forfalskning av andres verk (NESH, 2021).

4.4. Utvalg

Vi har fått tildelt et masterstipend fra Senter for Likestilling der det var ønskelig at oppgaven skulle ha et Agder-fokus. Ettersom oppgaven undersøker hvordan beslutningstaking påvirkes av familier med høy SØS, anser vi det relevant å intervju ansatte i områder der en større andel av befolkningen regnes som høystatusfamilier. Samtidig er vi i den oppfatningen av at høystatusforeldre er bosatt i de fleste kommuner. Oppgaven sikter ikke å være generaliserbar til hele populasjonen, men vi har benyttet et strategisk utvalg som har erfaring med oppgavens tematikk, og som vi tenker kan gi oss en dybdekunnskap om valgt tema. Det kan tenkes at ansatte som daglig jobber med denne gruppen har andre innfallsvinkler og beslutningsgrunnlag, enn ansatte som sjeldnere er i kontakt med familier med høy SØS. Ulike bias kan vise seg å være gjeldene, og det er derfor interessant å inkludere flere barnevernsskontor i utvalget. Vi benyttet et strategisk utvalg av informanter vi mente kunne belyse tematikken fra ulike innfallsvinkler og som kunne få frem variasjoner i refleksjoner og erfaringer (Fangen, 2010, s. 55).

4.4.1. Rekruttering av informanter

For å rekruttere informanter har vi tatt kontakt via nettverk og bekjentskap, samt sendt ut mail til tilfeldige barnevernsskontor. I første melding ga vi kort informasjon om studiet og sendte deretter utfyllende informasjonsskriv og en mer formell forespørsel etter at informantene hadde sagt ja til deltakelse. I denne prosessen var vi hele tiden bevisste på at informantene ikke skulle føle seg presset til å stille, og at samtykket når som helst kunne trekkes. I rekrutteringsfasen benyttet vi oss av snøballmetoden, som viser til at utvalget av informanter er basert på tilgjengelighet og selvseleksjon (Thagaard, 2021, s. 56). Det var overkommelig å få tak i informanter i starten, men rekrutteringsprosessen ble noe mer krevende utover i prosessen. Vi sendte ut mail til ulike barnevernstjenester og enkeltpersoner uten å få svar, og besluttet å stoppe rekrutteringen etter 9 informanter. Vi anerkjenner at det kunne vært gunstig med flere informanter, men opplever samtidig at våre informanter ga oss den informasjonen vi trengte for å svare på vår problemstilling, og anser ikke nødvendigvis dette som en svakhet for oppgaven.

4.4.2. Presentasjon av informanter

Våre informanter jobber i Agder fylke, og har bred arbeidserfaring, eksempelvis ARA, NAV, akuttpsykiatri, kriminalomsorg og institusjonsarbeid. Samtlige har erfaring med undersøkelse i barnevernet, og flere har ledererfaring fra både barnevernstjenesten og andre relevante instanser. Alle informantene har master eller relevante videreutdanninger, henholdsvis COS-kurs, CPP, spe- og småbarns psykiske helse, Marte MEO, rus og ledelse, veiledning og DCM.

Vi unnlater å oppgi alder, spesifikt arbeidssted og videreutdanning for å ivareta informantenes anonymitet, da dette ikke påvirker oppgavens validitet. Informantenes alder varierer fra 26-60 år, alle er kvinner og har identifisert seg i både lav til høy sosioøkonomisk status.

Tabell 1: Presentasjon av informanter

Informant	Utdanning	Nåværende jobb
1	Barnevernspedagog (bachelor)	Barneverntjenesten - undersøkelse og tiltak
2	Spesialsykepleier	Familieveileder
3	Sosionom Master i sosialfag	Barneverntjenesten – fosterhjem og undersøkelse
4	Sosionom	Barneverntjenesten – undersøkelse og tiltak
5	Sosionom Master i sosialt arbeid	Familieveileder
6	Sosionom	Barneverntjenesten – undersøkelse
7	Sosionom Master i sosialt arbeid	Barneverntjenesten – teamleder
8	Barnevernspedagog (bachelor)	Barnevernstjenesten – teamleder
9	Sosionom	Barnevernstjenesten – undersøkelse

4.5. Etiske hensyn

Å intervju i en forskningssammenheng innebærer flere etiske overveielser. Oppgaven hensyntar NESH sine retningslinjer ved å blant annet sikre informantenes konfidensialitet og anonymitet, informert samtykke, samt overholde taushetsplikt (NESH, 2021). Gjennom hele forskningsprosessen har vi tilstrebet en forsvarlig forskerrolle og forsøkt å være så

transparente som mulig. I det følgende vil vi kort presentere noen av områdene vi anser som mest sentrale for vår masteroppgave.

4.5.1. Informert samtykke

Ved å intervju ansatte står vi i bedre posisjon til å innhente samtykke, samt være sikre på at de er klar over hva deltakelse vil innebære. Våre informanter er ikke å regnes som en sårbar gruppe. I en forskningssammenheng vil det under intervjuet ikke være en dialog med likestilte parter, og det vil derfor oppstå et asymmetrisk maktforhold (Kvale & Brinkmann, 2015). For at forskningen skal bli så god som mulig, er tillit og åpenhet mellom forsker og informant en viktig forutsetning. Informert samtykke er en hjørnestein innen forskning, og baserer seg på informantenes rett til å selv bestemme om de ønsker å delta i et forskningsprosjekt. Som forsker må man også informere om at samtykket er frivillig, at de involverte når som helst kan trekke seg, samt kunne dokumentere hvilken informasjon samtykket er basert på, og at det er gitt på en tilpasset måte (NESH, 2021). Et godt informasjonsskriv er derfor avgjørende for å tilfredsstille kravet om informert samtykke (Haugen & Skilbrei, 2021, s. 53).

For å ivareta ansvaret sendte vi ut informasjonsskriv og samtykkeerklæring (vedlegg 3) på mail til informantene ved forespørsel om å stille til intervju. Alle informantene svarte skriftlig at de ønsket å delta. Før intervjuet informerte vi om frivillig deltagelse og tilbød dem den transkriberte versjonen etter intervjuet. Vi opplyste også om at de kunne kontakte oss eller veilederen vår ved spørsmål.

4.5.2. Konfidensialitet

Som forskningsetisk prinsipp handler konfidensialitet om å begrense andres tilgang på forskningsdataene, hvem forskningsdeltakerne er og hvem som har tilgangen på informasjonen. Som forskere har vi vært bevisste på å oppgi hvordan informasjonen skal behandles, ikke utlevere sensitiv informasjon og hatt en plan for gjennomføring av intervjuene (Haugen & Skilbrei, 2021, s. 34-35). Anonymisering av forskningsdeltakerne er med på å beskytte informantene og innfri det etiske kravet i forskningsetikken. På den andre siden, kan denne anonymiseringen bidra til at vi som forskere får mulighet til å tolke deres utsagn uten at informantene får muligheten til å motsi det (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106).

Vi har fått godkjenning fra Sikt for behandling av personopplysninger (vedlegg 2). Søknaden inneholdt prosjektbeskrivelse, informasjonsskriv og samtykkeskjema, der informasjonsskrivet

dekket studiets formål, behandling av informantdata og informantens rettigheter, metode, bakgrunn for valg og etiske vurderinger (Skilbrei, 2023, s. 109-116). For å sikre konfidensialitet, lagret vi intervjuopptak i «Nettskjema» med Feide-innlogging og transkriberinger i Teams med tofaktorautentifisering. Etter ferdigstilling ble intervjuene slettet. Intervjuene ble gjennomført i møterom på informantenes arbeidsplasser for å sikre trygg deling av informasjon. Til tross for tiltakene, kan konfidensialiteten utfordres. Oppgaven har et Agder-fokus, noe som kan gjøre det lettere å identifisere informantene. Vi har valgt å utelate spesifikke opplysninger som kunne avsløre informantenes identitet, blant annet arbeidsplass, navn og alder. Enkelte informanter har lederstillinger, noe som kan gjøre det lettere å gjenkjenne dem. Vi har likevel inkludert dette da det viser at informantene har faglig tyngde og kompetanse på feltet.

Vi tok nødvendige forhåndsregler for å sikre konfidensialitet, men innser at bruk av snøballmetoden og rekruttering via e-post medfører etiske utfordringer. Snøballmetoden kan føre til at informanter kjenner hverandre, og e-post kan komme på avveie. Vi tok kontakt på jobbmail for å øke sikkerheten, da kommunene fokuserer på datasikkerhet og personvern.

4.5.3. Forskers rolle og forforståelse

Før, under og etter intervjuene har vi tilstrebet å ikke være forutinntatte, og bevisste på at egen forforståelse ikke skulle ha betydning for spørsmålene vi stilte, samt vår fortolkning av dataen. Likevel er det usikkert om en full nøytralitet er mulig å oppnå, da vi innehar egne erfaringer og kunnskap fra tidligere forskning. Våre antakelser vedrørende tematikken er at informanter vil rapportere en betydelig påvirkning av høy SØS i deres beslutningsarbeid, og vi antar samtidig at det forekommer en ubevisst og underliggende diskriminering av familier i ulike sosiale klasser. Egen forforståelse og vår tilstedeværelse vil vi løfte frem som en mulig bias/skjevhets. Et etisk dilemma i denne type studie er at man som forsker i utgangspunktet kan være kategorisk. Dette ved at man har gjort seg opp en mening på forhånd om mennesker i høy SØS basert på noen objektive faktorer. Det er dog ikke alltid en sammenheng mellom disse faktorene og egen opplevelse av å tilhøre en spesifikk kategori. Når vi er opptatte av en konkret gruppe mennesker, basert på bakgrunnsforhold som SØS, kan vi stå i fare for å støtte opp om stereotypier. Vi har derfor forsøkt å være ekstra vare for nyanser, samt ikke fremstå så karikert om krevende og komplekse fenomener. Vi anerkjenner viktigheten av å ha opparbeidet oss kunnskap på forhånd, og det har derfor vært av høy prioritet å sette oss inn i tidligere forskning og relevant litteratur på feltet for å stille forberedt til intervjuer (Fangen, 2010).

4.5.4. Reliabilitet og validitet

Reliabilitet handler om at man vil få likt resultat uavhengig av hvem som gjennomfører forskningen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276), og at man har produsert en oppgave som ikke inneholder feil eller skjevheter (Skilbrei, 2023, s. 87). Kunnskapen som produseres mellom forsker og informant, skapes på bakgrunn av samspillet som utspiller seg, og vil på den måten forandre seg dersom en annen forsker skulle intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 49). Kvalitative intervju utfordrer derfor graden av reliabilitet, da det som skapes av kunnskap i et intervju vil variere fra forsker til forsker. På den andre siden er vår intervjuguide semistrukturert som har som formål å ikke være ledende i spørsmålene, og gi rom for at våre informanter skal kunne reflektere for seg selv og sammen med oss.

Vi valgte å transkribere annethvert intervju, noe som også kan påvirke oppgavens reliabilitet. Dette kan ha ført til at vi har lagt forskjellig vekt på enkelte ord, hørt noe feil eller tolket ting forskjellig. I etterkant har vi reflektert over at vi med fordel kunne tålt stillheten under intervjuet bedre, og vært mer påpasselig med å komme med eksempler og egne refleksjoner for å få informantene inn på ønsket tema. Dette kan ha vært førende for informantenes videre refleksjoner og svar, og mulig påvirke oppgavens reliabilitet. Vi hadde begge som mål å transkribere så ordrett som mulig og leste igjennom transkripsjonene sammen når vi skulle analysere funnene. For å opprettholde oppgavens reliabilitet har vi utarbeidet en metodedel som forhåpentligvis vil gjøre forskningsoppgaven reproduserbar for andre.

Validitet på sin side handler om hvor pålitelig en studie er, og at valgt metode måler det den har til hensikt å måle (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Vi opplever at valgt metode svarer på vår problemstilling, og gir oss det materialet vi trenger for å gjennomføre en forskning preget av nøyaktighet og pålitelighet. I tillegg til intervjuet, som gir oss innsikt i de ansattes opplevelser, benytter vi oss av case fra deres arbeidshverdag. Dette gjør at svarene vi får gjenspeiler deres tanker og refleksjoner på en mer nøyaktig måte enn dersom vi skulle tatt utgangspunkt i en mer generell tilnærming til temaet. Vi opplever at det gir oss dekning i dataen vi baserer vår konklusjon på, noe som viser til oppgavens interne validitet (Skilbrei, 2023, s. 87). Til tross for at vi har etterstrebet et reflektert og kritisk forhold til valg av informanter, kan det at vi benyttet oss av snøballmetoden ha redusert oppgavens validitet. Ved bruk av denne metoden forslo informantene selv personer vi kunne kontakte, og dette er problematisk med tanke på at vi får informasjon om dem uten at de har gitt informert samtykke til dette selv. Det strategiske utvalget gjør også at man får informanter som er fortrolig med forskning, og ikke har noe imot innsyn fra forskere. Dette kan føre til at vi går

glipp av nyttig informasjon fra andre relevante informanter og kan gi en skjevhet i datamaterialet (Thagaard, 2021, s. 57).

4.5.5. Kunstig intelligens

Vi har i oppgaven benyttet kunstig intelligens (KI) på flere måter i forskningsprosessen, og brukt UiO's GPT og Microsofts Copilot med Feide-innlogging. KI har vært et sentralt verktøy for transkribering av intervjuer, noe som har effektivisert prosessen med å omgjøre lydopptak til tekst. Videre har KI blitt brukt til oversetting av engelsk forskning, til å foreslå alternative formuleringer og synonymer, samt som sparringspartner for å få nye perspektiver inn i oppgaven. Dette har bidratt til å forbedre kvaliteten på det skriftlige arbeidet, samt beriket forskningsprosessen ved at vi fikk nye innsikter og forslag som kanskje ellers ikke hadde blitt inkludert. I tillegg har vi benyttet KI som et verktøy i oversettingen av oppgavens sammendrag. Vedlagt oppgaven ligger en oversikt over noe av kommunikasjonen vi har hatt med KI (vedlegg 5), som et eksempel på hvordan vi har benyttet dette verktøyet. Vi har valgt å inkludere dette for å være transparente i vårt arbeid.

Ved bruk av KI er det flere etiske overveielser man må ha med seg, ettersom svarene som genereres kan inneholde falsk informasjon og ikke nødvendigvis være relevante i vår kontekst. Vi er klar over at vi er ansvarlig for alt innhold i denne masteroppgaven, inkludert de deler der KI-verktøy er benyttet. Vi har ansvar for at oppgaven følger etiske regler for personvern og publisering (NHH, u.å.).

4.6. Analysestrategier

Vi har benyttet en kombinasjon av deduktiv og induktiv metode, kalt abduktiv metode, i vår analyse (Skilbrei, 2023, s. 53). Med bakgrunn i våre forhåndsantakelser om tematikken valgte vi Bourdieu og Kahneman som relevante teoretikere. Etter å ha analysert datamaterialet, fant vi at disse teoriene passet godt med våre funn. Vi strukturerte deretter den tematiske analysen utfra kategorier som var passende for teorien. Samtidig utfordret også empirien vårt teoretiske grunnlag. Svarene informantene ga, samt våre refleksjoner, gjorde at vi bemerket oss andre teorier som også hadde vært anvendbare i vårt tilfelle. Vi har hatt en teoretisk refleksjon underveis i hele prosjektet (Skilbrei, 2023, s. 54), og anerkjenner at dersom vi hadde valgt teori etter ferdig analyse, ville dette potensielt gitt en annen kategorisering av analysen. I tillegg ville andre teoretiske briller muligens også gjort at vi hadde analysert informantenes svar annerledes.

Vi har valgt å bygge opp analysen vår i to hovedfaser, der første del baserer seg på casene vi har anvendt i intervjuene, mens andre del er en tematisk analyse. Bakgrunnen for dette er at vi opplever at casene kan gi oss mye nyttig informasjon, gi en dypere innsikt i hvilke faktorer de ansatte anser som betydningsfulle, samt et innblikk i deres tanker om familiene. Den tematiske analysen vil på sin side gi en oversikt over andre relevante aspekter og funn, samt gi oppgaven et godt grunnlag for diskusjonen om tematikken.

I første del har vi gjennomgått hver case som informantene har brakt inn, analysert hva som ble vektlagt og hvordan sosioøkonomisk status ble beskrevet. Etter å ha sammenfattet alle casene, valgte vi ut fem ulike caser som vil bli presentert i neste kapittel. Dette er faglig begrunnet, da vi opplevde at noen av casene hadde dypere innsikt i utfordringene vi ønsket å forske på. Valgte caser viser variasjon i problematikk, samt presenterer et utvalg av yrker innenfor høy SØS. I tillegg er det disse casene som ble mest anvendt under intervjuene, og vi har derfor mer grunnlag for å diskutere med bakgrunn i disse. Vi presenterer den informasjonen vi anser som viktig for å gi leseren et innblikk i tematikken, og som gir et så riktig bilde av familien som mulig i henhold til kravet om anonymisering. Vi vil poengtere at vi ikke har favorisert noen informanter basert på deres presentasjon av case, og det var derfor viktig for oss å gjennomføre en tematisk analyse slik at informasjonen fra de andre informantene også kom frem.

I andre del av analysen vil vi bruke en forenklet tematisk analyse av datamaterialet, opprinnelig utarbeidet av Braun og Clarke (2006, sitert i Johannessen et al., 2018, s. 282), der vi identifiserer kategorier fra intervjuene. Dette gjør vi med utgangspunkt i fasene 1) forberedelse, 2) koding, 3) kategorisering og 4) rapportering (Johannessen et al., 2018). Etter gjennomførelse av intervjuene leste vi gjennom transkripsjonene og begynte en kodingsprosess der vi kategoriserte svarene vi hadde fått ved hjelp av fargekoder. Vi lagde oss et oversiktsdokument hvor vi fortløpende fylte inn den kategoriserte informasjonen. Dette dokumentet var i stadig forandring, da vi gjennom hele analyseprosessen ble bevisste på nye elementer som var gjentakende, samt utbedret strategien vår underveis. Vi jobbet oss gjennom intervjuene i kronologisk rekkefølge og la inn relevante sitater under de ulike kategoriene, slik at det ville være lett å finne tilbake til. Til slutt skrev vi ut analysen i full tekst, og flettet inn casene der det passet.

Etter å ha analysert ferdig, kom vi frem til at vi var nødt til å foreta noen avgrensninger. Vi har valgt å ekskludere funn som omhandler etnisitet, geografi og kjønn. Bakgrunnen for dette

handler om at det var temaer som ikke ble nevnt like hyppig av alle informantene, og vi opplevde at dette ikke ville ha like stor betydning for svar på oppgavens problemstilling. Vi anerkjenner likevel at dette er temaer som kunne vært interessante og forske mer på, og er faktorer som man kan ta høyde for i en eventuell ny forskning.

Valgt metode medfører noen begrensninger, herunder et ønske om å få informasjon til å passe i ønsket kategori. Dette forsøkte vi å være bevisste på gjennom hele analyseprosessen, slik at vi ikke tillat informantenes ord mer vekt eller tok det ut av kontekst. Det som på den andre siden er positivt ved å inkludere to ulike analysestrategier er at vi kan se datamateriale gjennom to sett med briller, og derfor potensielt oppdage nye elementer som ikke ville vært synlig med for eksempel *kun* tematisk analyse. På denne måten vil vi kunne favne om større deler av informasjonen vi har fått. Vi opplever at disse analysestrategiene utfyller hverandre og vil være en styrke for oppgaven.

5. Caseanalyse

Dette kapittelet redegjør for fem relevante caser fra intervjuene som fremlegges i vilkårlig rekkefølge. Det presenteres først en oversiktlig fremstilling av hver case, slik at vi enkelt kan henvise til casene i diskusjonsdelen. Deretter reflekterer vi over vår tolkning av casene, og de variasjonene som kommer frem. Vi har utelatt noe informasjon og gjort små endringer for at casene ikke skal kunne gjenkjennes av hensyn til informantene og berørte familier. Casene er reelle møter våre informanter har tidligere har hatt, og er ikke konstruerte eksempler.

Vi har derimot selv konstruert kallenavnene på familiene. Dette er titler hverken informantene eller familiene har omtalt seg med, med unntak av Fasadefamilien. Et alternativ hadde vært å bruke et nøytralt etternavn eller nummer da vi er klar over at våre fiktive navn kan være objektiverende og kategoriserende. Vi er klar over at denne type kategorisering kan være i strid med etiske krav, der vår for forståelse kan støtte opp under stereotypier om høystatusfamilier. Samtidig opplever vi at nummering ville fratatt familiene identitet, og at nøytrale etternavn ville gjort det vanskeligere for leseren å knytte navn til spesifikk case. Vi har derfor valgt å konstruere navn basert på familiens yrke/status, slik at vi videre i analyse og diskusjon enkelt kan henvise til familiene.

5.1. Presentasjon av caser

Case 1 – Psykologfamilien

Barnevernstjenesten mottok en bekymringsmelding fra barnehagen. Barnet hadde formidlet at mamma og pappa slo, og fortalte om mye sinne. Foreldrene fikk ikke vite om bekymringsmeldingen i forkant da det var uttalelse om vold. Informanten møtte to foreldre som begge var utdannet psykologer. Mor var preget av situasjonen og klandret seg selv, mens far var mer tydelig, brukte faget sitt og så ikke alvoret i situasjonen slik som mor. Barnehagen beskrev en tilsynelatende velfungerende familie, hvor familien samarbeidet, fulgte opp barna og dekket barnas grunnleggende behov. Foreldrene fremsto velkledde, og hadde begge en hektisk hverdag. Det fremkom dog at de hadde barn med mye temperament.

Far har hatt foreldre som har vært tilstedeværende, men hvor status utad har vært i fokus. Han fortalte at det hadde vært lite nærhet og omsorg hjemme. Han fikk ikke lov til å gråte, og ble heller ikke møtt på det emosjonelle. Den ansatte undret seg over om det kunne forklare den strenge konsekvenstenkningen og militære holdningen overfor sine egne barn. Mor på sin side hadde hatt foreldre som møtte henne på følelser, men var mer vandt med konsekvenser. Mors utfordringer handlet om strategier for hvordan hun skulle håndtere at barna ikke lyttet

til henne. Foreldrene opplevde et samfunn med forventninger til dem, og da især til deres utdanning. Far opplevde mye skam rundt at han med sin utdannelse ikke klarte å være pappa. Foreldrene var flinke på teorien rundt det å være foreldre, men å sette det ut i praksis var utfordrende. Når «garden» var oppe, lå teorien tett opp til argumentene foreldrene kom med. Ettersom tillit ble etablert, ble det lettere å veilede foreldrene og fagkunnskapen deres ble ikke et hinder for godt samarbeid.

Barnevernstjenesten endte opp med å ikke anmelde for vold i nære relasjoner, da det var uklart om alvorlighetsgraden som fremkom av bekymringsmeldingen var reell.

Undersøkelsen endte med hjelpetiltak, til tross for at dette satt langt inne hos foreldrene.

«Det handler om at samfunnet har en forventning til at to høyt utdannede mennesker skal kunne klare å takle familielivet. [...] det er da en kjenner på at det er ikke her jeg må veilede på matpakken.»

Case 2 – Bedriftsfamilien

Mor tok selv kontakt med barnevernstjenesten på bakgrunn av ungdommens utfordringer og rusmisbruk. Dette var en familie der foreldrene drev egen bedrift og far var aktiv politiker i kommunestyret. Foreldrene var høyt oppe på rangstigen med mye eiendom, stort hus, biler, båter, feriehus i utlandet og tilsynelatende alt på stell. Ungdommen var i oppfatning av at familien var veldig rike, noe mor var uenig i, men anerkjente at de hadde tilgang på mye ressurser. Ungdommen innrømmet rus og forklarte det med at hen måtte benytte seg av dette for å holde det gående, da hen jobbet døgnet rundt i foreldrenes bedrift. Ungdommen hadde mye merkeklær og brukte statusen i møte med vennene sine, blant annet ved å selge merkeklærne sine for å finansiere eget rusbruk. Informanten fikk inntrykk av at ungdommen egentlig bare savnet pappaen sin, som var opptatt med jobben i bedriften, samt sin rolle som politiker og at han derfor hadde lite tid til barnet sitt. Ungdommen så lite til familien utenom ferier da de var bortreist sammen. Foreldrene slet med å se problemet og mente at barnet hadde fått alt, og henviste da til materielle ting. Informanten opplevde at den emosjonelle støtten var glemt. Familien hadde få grenser og frie tøyler. Det var ulikheter i hvor alvorlig foreldrene opplevde situasjonen.

Saken ble henlagt da familien ikke ønsket tiltak, men informanten opplevde at undersøkelsesperioden var en prosess der foreldrene fikk noen aha-opplevelser.

«Han brukte all tid på jobb til den egne bedriften.»

Case 3 – Lederfamilien

Politiet sendte bekymringsmelding hvor det var bekymring for vold, sendt i etterkant av episode med vold i ruspåvirket tilstand. Begge foreldrene hadde høytstående lederstillinger og hadde to barn i barnehagealder. Offentlige instanser opplevde at familien hadde alt på stell utad, og beskrev dem som fantastiske foreldre der alt var «lina opp». Det var en ulik tilnærming blant foreldrene, hvor mor var mer fleksibel og med ønske om å få til møte med barnevernstjenesten, mens far var mer krevende og vanskeligere å samarbeide med. Han skyldte på viktig jobb, ansvar og tidsklemma. Informanten opplevde at far var i forsvarsmodus, stilte krav om jevnlig utskrifter og hadde alltid med advokat. Han snakket nedlatende til barnevernsansatte, spesielt i møte med unge og nyutdannede.

Barnevernstjenesten måtte tilrettelegge mye for å få til møter utenfor ordinær arbeidstid, og opplevde at foreldrene brukte sin posisjon og status for å sette ansatte ut av spill og under press. Dette kunne skje ved for eksempel å himle med øynene og poengtere at de ansatte ikke kunne noe. Informanten opplevde møtet som ubehagelig, hun følte seg liten og at førsteinntrykket fra første telefonsamtale stemte, da han kom dresskledd og godt forberedt.

Barnevernstjenesten endte med å henlegge saken da de ikke fikk tak i om det var vold i hjemmet. Informanten påpeker at hun tviler på at familien uansett hadde takket ja til hjelpetiltak.

«Og insisterte på, ja, skulle ha med advokat, og skulle ha utskrift av alle papirer og sånt, var veldig sånn i forsvarsmodus. [...] han kunne ikke komme her og sitte på venterommet.»

Case 4 - Prestisjefamilien

Barnevernstjenesten fikk telefonmelding fra politiet hvor de informerte om en ungdom som ikke ønsket å dra hjem på grunn av vold fra mor. Informanten husker hendelsen som dramatisk. Familien hadde tidligere vært i kontakt barnevernet, da på bakgrunn av mistanke om vold fra far. Det ble besluttet at det skulle være et møte med ABUP akuttambulansetjeneste, barnevernstjenesten og familien dagen etter hendelsen. Dette var to foreldre med gode utdanninger, mor med sosialfaglig utdanning og far med annen høy utdanning. De hadde fine biler, stort hus og fremstod vellykka og godt fungerende i samfunnet. Familien hadde flere barn, men det var spesielt denne ungdommen det var utfordringer rundt.

Tidlig i møtet var ungdommen tydelig på at hun ikke kunne hjem. Under møtet var det flere hendelser informanten reagerte på, blant annet at mor lagde mye styr og utalte at hun ikke

orket dette og at hun vil ta livet av seg hvis det ikke skjedde en endring (mens ungdommen hørte på). Det endte med at mor forlot møterommet. Da barnevernstjenesten fortalte om deres bekymring for vold i hjemmet, utagerte far tydelig. Han hevet stemmen, slo hardt i bordet slik at en bordplate falt ut, og vaser og glass gikk i gulvet. Far stormet så ut av rommet. Ifølge informanten eksploderte far, og hun undret seg over hans regulering og oppførsel. Begge foreldrene returnerte til møtet og beklaget sin opptreden. Ungdommen ønsket da ikke å være i rommet og hadde gjentatte ganger uttrykt at hen ikke ville hjem. Far forklarte reaksjonen hans med at han ble provosert av barnevernstjenestens anklager om vold. Foreldrene hadde hele tiden lagt all skyld på ungdommen og mente hen provoserte dem.

Det endte med en plassering i beredskapshjem for en periode, der ungdommen i starten ikke ønsket samvær. Ungdommen returnerte etter hvert hjem (etter å ha uttrykt ønske om dette selv), og barnevernstjenesten hadde noen få hjemmebesøk i etterkant. Ungdommen hadde uttrykt at hen var lei seg for at foreldrene benektet volden, og at hen opplevde at ingen hørte på hen. Familien ønsket ingen videre oppfølging, ungdommen lukket seg helt og barnevernstjenesten opplevde ikke å nå inn til foreldrene.

Saken ble henlagt da det ikke var noen vilkår for videre plassering.

«Det endte med at far bare rett og slett eksploderte.»

Case 5 – Fasadefamilien

Barnevernstjenesten mottok bekymring fra skolen som omhandlet en uttalelse fra ett av barna om vold fra mor. Det ble gjennomført undersøkelse etter KRS-modellen. Barnet fortalte om at hen var mye redd og sa at foreldrene ikke likte hen. Mor opplevdes kald i møtet med barnevernstjenesten. Informanten beskriver far som en kjekk, velstående mann med fordelene på sin side, og med en utdanning som gjorde at han tjente godt med penger. Familien hadde et fint hus. I møtet med far følte informanten seg liten, og fortalte at hun opplevde at far skulle ha makt over henne. Familien opplevde assosiasjonen med barnevernstjenesten som skambelagt, de opprettholdt en fasade og var veldig redde for hva nettverket rundt skulle tenke. De ønsket ikke hjemmebesøk, og krevde mange tilpasninger fra barnevernets side. I observasjonen mellom foreldrene og barnet, opplevde informanten at det var en isfront og ingen følelse til stede fra foreldrene. Familien benyttet seg også aktivt av advokat i møtene med barnevernstjenesten. Informanten forteller om stor fortvilelse og frustrasjon i arbeidet med denne familien, og at saken ble drøftet i beslutningsteam.

Familien har vært inne hos barnevernstjenesten opptil flere ganger, og har ikke ønsket hjelpetiltak. Casen ble henlagt etter denne undersøkelsen, men saken ble igjen meldt og foreldrene takket til slutt ja til hjelpetiltak.

“Vi kaller den bare fasadefamilien.”

5.2. Refleksjon over caser

Valgte caser viser variasjon i problematikk, likevel ser vi flere likheter. Det er tydelig at vold og rusproblematikk er gjentakende hos flere av familiene, og at utfordringene ikke er knyttet til ressursmangler. Alle familiene blir beskrevet som velstående og med enten yrke eller utdanning som klassifiseres med høy status. For å bruke Bourdieus inndeling vil disse familiene befinne seg i den dominerende klassen og har både økonomisk, sosial og kulturell kapital. Vi anerkjenner at det hadde vært fordelaktig for oppgaven å også inkludere et bredere utvalg av problematikk. På den andre siden er det et interessant funn i seg selv at casene som informantene presenterer for det meste inneholder bekymringer om vold, rus og emosjonell utilgjengelighet, noe som viser til hva de ansatte ser på som «typisk» hos familier med høy SØS.

Informantene forteller i presenterte caser at foreldrene selv ikke anerkjenner problemet, samt legger barna skyld. Det fremkommer også at flere bruker deres posisjon i møte med barnevernstjenesten, og at kontakten oppleves skambelagt. Vårt inntrykk av casene er at det er meldt bekymring på alvorlige problemer, men at barnevernstjenesten imidlertid har utfordringer med å undersøke og avdekke disse problemene. De aller fleste sakene som er presentert endte opp med henleggelse, enten på grunn av manglende vilkår for videre tiltak, eller på bakgrunn av at foreldrene ikke ønsket oppfølging. Dette anser vi som slående funn, og vi undrer oss over om tilsvarende beslutninger hadde blitt tatt i familier med lav SØS.

Videre i den tematiske analysen vil casene som er presentert her aktivt brukes, samt annen relevant informasjon fra casene vi har valgt å utelate.

6. Tematisk analyse

Den tematiske analysen inneholder fire hovedtemaer. Første delkapittel handler om de ansattes definisjon av familier med høy SØS, der Bourdieus kapitalbegrep kommer til anvendelse. Neste delkapittel beskriver disse familienes kontakt med barnevernstjenesten, der informasjon om bekymringsmeldinger og typisk problematikk blir løftet frem. Videre presenterer tredje delkapittel faktorer som har betydning for samarbeidsprosessen, eksempelvis foreldres motstand, bruk av status og tilpasninger. Analysens siste delkapittel tar for seg ansattes refleksjoner knyttet til diskriminering i denne konteksten. Sosioøkonomisk bevissthet, holdninger og idealer, fallgruver/bias og saksbehandling er temaer som utdypes. Analysenes kapitler baseres på kontakt i undersøkelsesfasen.

6.1. Hvem er familiene?

På spørsmål om hvem foreldre med høy SØS er, beskriver samtlige informanter foreldre som har tilgang på mange ressurser. Informant 5 legger frem at dette er ressurser både innenfor jobb, helse, bolig og økonomi, og påpeker at ressursene kan være medfødt eller ervervet gjennom livet. Videre vil det bli trukket frem noen av ressursene som har blitt vektlagt av informantene.

«[...] de er absolutt høyt oppe, for å si det sånn.» (Informant 4)

6.1.1. Høy økonomisk, kulturell og sosial kapital

Et kjennetegn i informantenes definisjon av foreldrene er at familiene ofte har god inntekt, og på bakgrunn av dette regnes å ha høy sosioøkonomisk status. Det å ha høy økonomisk kapital er med på å gjøre det dagligdagse livet enklere, og er en viktig faktor for å ivareta barn (4). Samtidig poengterer informant 2 at det ligger god omsorg i kjærlighet, og ikke i økonomien. Hun presiserer også at de materielle godene ikke hjelper dersom omsorgen hjemme svikter. Flere informanter er enige i at god inntekt fører med seg flere goder (3, 6 og 9), slik som fine hus, ferieboliger, hytter, samt at de har det materielle på stell. Disse familiene har også muligheten til å bosette seg i finere områder som er preget av mer status (1 og 6). Til tross for god utdanning og høye stillinger hos foreldrene forteller flere informanter om at økonomien deres ikke nødvendigvis alltid er god (2 og 7), ettersom de kan ha kostbare utfordringer med eksempelvis spilling eller rus (5 og 8). En informant forteller at det handler om hvordan man benytter seg av ressursene man har rundt seg, og at dersom man ikke klarer dette på en god måte blir poenget med ressursene borte:

«[...] det er ikke nødvendigvis penger som egentlig sier hvor ressurssterk du er, hvis ikke de på en måte evner å bruke det på en god måte da.» (Informant 3)

«Har du mer midler, så føler noen at du har mer makt også.» (Informant 3)

Foreldres utdanning og yrke (kulturell kapital) er også et gjennomgående funn som har betydning for om foreldrene anses som høy SØS. Samtlige informanter vektlegger høyere utdanning, herunder mer enn de ansatte selv og «den typiske» barnevernsfamilien. Informant 7 løfter frem at barnevernstjenesten møter mennesker i alle samfunnslag, også foreldre med utdanninger som ikke skal tilsi at det har barnevernsrelaterte utfordringer. Stillinger med mye ansvar forbindes med høy inntekt, og yrkene lege, advokat, psykolog, toppleder og økonom blir nevnt. Eksempler på dette ser vi i Psykologfamilien og Lederfamilien. I dag har ikke utdanning nødvendigvis den samme statusen som for 20 år siden da flere tar høyere utdanning (7). God utdannelse og godt foreldreskap henger ikke alltid sammen. Informant 2 forteller at hun på bakgrunn av erfaringer mener at høy utdannelse ikke har noe å si, og at høy status ikke er ensbetydende med god omsorg. Dette ser man eksempler på i samtlige av casefamiliene.

«[...] jo høyere opp du kommer i klassen, jo mer utdanning har folk.» (Informant 7)

I sammenheng med høy utdanning opplever flere informanter at disse foreldrene er veltalende, har et godt og avansert språk og er gode på å forklare og formulere seg (2, 3 og 8). Informant 8 presiserer at disse foreldrene har et annet ordforråd, og at de vet akkurat hvilke ord og begreper de skal bruke i møte med barnevernstjenesten. I Psykologfamilien løfter informanten frem at foreldrene ofte brukte deres fagkunnskap og teori i møte med barnevernstjenesten, men at dette etter hvert gikk over ettersom de ble mer trygge i situasjonen. Mange bruker nok også flere fremmedord uten å vite hva de betyr, til forskjell fra de som bevisst kan plassere dem (5).

«Vi har jo en respekt for fagkunnskap.» (Informant 5)

Nettverk er et eksempel som blir trukket frem som en ressurs blant familier med høy SØS. Barnevernet kan motta en bekymringsmelding på en familie som ved første øyekast kan se urovekkende ut, men som fort kan snu etter en kartleggingssamtale hvor man avdekker familiens ressurser i nettverket. Her er det tydelig at den sosiale kapitalen har betydning. I arbeidet med familier med høy SØS, problematiserer informant 9 bruk av nettverket:

«Det eneste som må være bra er at de har et stort sosialt nettverk. [...] Problemet med det er at de neppe vil gå med på det.»

Et positivt element er at det sjeldent er bekymringer rundt eksempelvis bolig, klær og hvordan familien skal klare seg rent økonomisk (5). Ressursene de har gir dem samtidig mulighet til å stille spørsmål ved det barnevernstjenesten gjør, noe informant 5 påpeker at er helt ok ettersom barnevernstjenestens innblanding er en såpass stor inngripen i privatlivet. Hvorvidt man hadde vært mer bekymret for en familie dersom man ikke visste at de hadde hatt tilgang til slike ressurser, er noe informant 6 undrer seg over. Det er blitt påpekt at foreldre med høy SØS ofte fremstår velstelt og pent kledd, som igjen henger sammen med tilgang på ressurser og god økonomi. Samtidig løftes det frem at høystatusforeldre kan ha ressurser og overskudd til å tettere følge opp barna og «ta tak» i utfordringene i familien, noe som også er å regnes som positivt.

6.1.2. Troverdighetsoverskudd og anerkjennelse i nærområdet

Troverdighetsoverskudd har vært et sentralt tema i flere av intervjuene, og om man på bakgrunn av det stoler mer på noen type mennesker enn andre. Enkelte former for kapital, særlig kulturell kapital, gjør at foreldrene har anseelse utad i sitt nærmiljø. Flere informanter undrer seg over om de blir farget av yrket og statusen til foreldrene de møter. Informant 5 forteller at det er noen yrker hun har mer respekt for, eksempelvis politi og lege, der man automatisk er mindre mistroiske. Bakgrunnen for dette knytter hun opp til deres språk og ordforråd, der disse foreldrene bruker mange av de samme ordene «som oss». Flere tenker annerledes om troverdighetsoverskudd til yrker innen eksempelvis økonomi enn yrker der man er i kontakt med mennesker. Informant 6 uttrykker dog at det er ulikt dersom hun møter en politimann «som en politimann» enn i en farsrolle, og at yrket ikke har den samme betydningen i en slik kontekst, noe informant 9 også indikerer:

«Jeg vet at du er godt betrodd, sånn og sånn, bla. bla. bla. Her er du en pappa. Ferdig.»

«Det er lettere å identifisere seg med noen hvis man tenker at vi er mer like. Det er kanskje noen [...] som har god kjennskap til barn og oppvekst. Psykologer for eksempel, [...]som man kanskje er varere for å si imot eller være tydelige fordi man kanskje tenker at de vet bedre på en måte.» (Informant 5)

Informant 4 sier at hun har andre tanker og forventninger til de som jobber innenfor tilsvarende yrke som seg selv. Hun mener de burde vite mer om barn, hva de trenger og hva man må gi dem. Videre påpeker informanten at troverdighetsoverskudd og troverdighetsunderskudd kan knyttes til sosial arv, der man automatisk vil stole mer eller mindre på en person avhengig av hva man vet om deres oppvekst. Hun sier at hun ikke har like stor forventning til familier som har vært i barnevernstjenesten over flere generasjoner, som hun hadde hatt til en ny tilsynelatende velstående familie uten historikk i barnevernet.

«Så den sosiale arven, det er klart at den, det er vel kanskje noe av det som har blitt litt farget av. Vi har ikke noen forventninger til de, for nå kjenner jeg dem.» (Informant 4)

På motsatt side opplever informant 1 å bli mer trigget av tankegangen der man har mer tillit til noen yrker/roller i samfunnet. Hun tenker ikke at det er en sammenheng der, og legger til at hvis det er et menneske med *ordentlig* høy status så vil hun heller bli mer skeptisk.

«Jeg har blitt lurt av en rusmisbruker, og jeg har blitt lurt av en som er psykolog, på en måte.» (Informant 6)

På spørsmål om yrket påvirker hvorvidt man stoler mer på foreldrene eller ikke løfter informant 8 frem at erfaring på feltet har noe og si:

«Og jeg tror at hvis du hadde spurt meg det spørsmålet når jeg var 36, så hadde jeg svart ja, det tror jeg nok. Men nå som jeg har blitt 58, så er svaret nei. [...] Men det er jo på grunn av noen erfaringer, ikke sant. Jeg tror at en ordfører kan gjøre overgrep på egne barn. Jeg tror at en lege kan ruse seg. [...] jeg er kritisk helt til det motsatte er bevist.»

Informant 4 sier at hun opplever at det ligger mye status i å både tjene mye, samt å ha en god og anerkjent jobb. Disse foreldrene har mye ressurser, og har en sosial og økonomisk høy standard i samfunnet som gjør dem anerkjent i nærmiljøet (4 og 7). Rykter og bekjentskap løftes frem som potensielt førende for fordommer og hva man tenker om en gitt familie (5). Informant 9 forteller at hun var ekstra spent på å møte en far på bakgrunn av andres utsagn om hvordan han fremstod som person. Hun trekker frem betydningen av hans rolle høyt oppe i en bransje, samt tilknytning til mektige venner.

«Og det er derfor jeg gruer meg også. [...]Og jeg er ikke så veldig glad i de. Jeg synes det er tøffe samtaler. Det er vanskelig folk å prate med. Og jeg er jo helt sikker på at han skal prøve å snu min mening. Og hvis ikke han får det til, så blir han nok sint, ser jeg for meg. Og kan sikkert true.» (Informant 9)

6.2. Høystatusfamilier i barnevernets system

Følgende delkapittel tar for seg prosessen rundt foreldrenes kontakt med barnevernstjenesten og de utfordringene barnevernsansatte opplever at familier med høy SØS har.

6.2.1. Prosessen inn i barnevernstjenesten

Informantene fremlegger en overrepresentasjon av lav SØS, men at barnevernstjenesten likevel har flere møter med foreldre i høy SØS. Informant 3 kategoriserer familier med høy SØS i to grupper, herunder 1) de som tydelig tilhører høy SØS fra første møte, og 2) de du ser tilhører høy SØS etter en kartlegging av deres ressurser. En annen informant påpeker at hun ser en økning i antall familier med høy SØS i barnevernstjenesten, og tilføyer at folk flest ikke er klar over det (1). Dette presiserer også informant 4:

«Men jeg tror ikke det er så mange i befolkningen som er kjent med at det er like mye en direktør som kan komme her som en sosial klient. Det er like mange utfordringer der, men de er litt mer skjult.»

Bekymringsmeldinger som omhandler familier med høy SØS kommer sjeldnere enn det som «typisk» gjelder lavinntektsfamilier. Det varierer hva slags erfaringer informantene har med hvem som tar kontakt med barnevernstjenesten. Informant 4 påpeker at foreldre med høy SØS i større grad tar kontakt med barnevernstjenesten selv, slik som i Bedriftsfamilien. Hun knytter dette opp mot at det er lettere enn å skulle bli meldt, samtidig som disse foreldrene ofte har mer kunnskap om barnevernstjenestens mandat og mulighet til å hjelpe. Det krever ressurser å navigere seg innenfor velferdssystemet, og hvor man skal henvende seg for å få tak i hjelp (3). I disse tilfellene blir det beskrevet at utfordringene ofte handler om utfordringer hos barna som foreldrene trenger hjelp til å håndtere. Andre informanter opplever ikke at høystatusforeldre tar kontakt, men at det heller er ungdommer selv som tar kontakt. Flere har poengtert at familier med høy SØS ikke kommer inn i barnevernets system før barna er blitt store, og selv har vokabular og språk til å fortelle om hjemmesituasjonen eller uttrykker fortvilelse gjennom utagering (1, 3 og 5). Barnevernstjenesten ser derfor ikke familiene før barna har blitt ungdommer, slik som i Bedriftsfamilien, Prestisjefamilien og Fasadefamilien.

«Så det kommer ikke fram før det har satt ordentlig rot [...]. Også blir barna så enormt skadet, for de har gått så lenge før noen har oppdaget, eller har tørt å si noe.» (Informant 9)

Påfølgende sitat fra informant 6 viser til en bekymring for at mange saker ikke kommer frem i lyset, der informanten undrer seg over om skoler kan se forbi «andre ting» dersom foreldre stiller seg tilgjengelige for å hjelpe til diverse arrangementer.

«Jeg tror nok heller at vi egentlig skulle fått inn mange flere av de sakene, men at de ikke kommer inn [...]. Men jeg tror nok at det underrapporteres fra de hjemmene, fordi at ting ser så fint og flott ut på utsiden.»

Hvorvidt det er enklere å sende inn bekymringsmelding på en familie med lav SØS som du «ser komme» enn høy SØS er noe informant 5 reflekterer over. Hun fremhever at dersom en familie fremstår rufsete i tøyet og foreldrene ikke er i jobb vil det muligens være lettere å melde bekymring enn på dresskledde foreldre med viktige jobber, samt at betydning av kjennskap spiller inn. Informant 3 undrer seg over om bekymringsmeldinger som kommer fra instanser som sjeldent ser barna hadde kommet dersom begge foreldrene hadde vært i full jobb, eller om det oftere meldes på foreldre som eksempelvis er uføre. Informant 4 legger frem at det er lettere å «ta» de som er narkomane, psykisk syke, utenlandske osv.

«Og det er jo alltid sånn at det er lettere å trampe nedover enn å slå oppover.» (Informant 4)

Et tydelig funn fra intervjuene er at en stor andel av sakene som omhandler familier med høy SØS henlegges, noe flere av våre caser eksemplifiserer. Dette skyldes enten at det ikke er grunnlag for videre hjelpetiltak, eller at foreldrene eller ungdommen avslår tilbud om videre oppfølging. Informanten i Prestisjefamilien sier at det var trist når foreldre med gode ressurser ikke tok imot veiledningen fra barnevernstjenesten eller andre relevante instanser. Informant 9 forteller om at noen foreldre med høy SØS sier ja til hjelpetiltak hvis de selv kan bestemme rammene for det. Videre sier hun at tiltaket ofte opphører etter oppstartsmøte da foreldrene motsetter seg tilbudet likevel, som vi kan se eksempler på i Fasadefamilien. Informant 7 forteller at saker muligens avsluttes og henlegges raskere i familier med høy SØS da man ikke får anledning til å grave dypt nok i disse sakene, på bakgrunn av mangelfullt samarbeid og motstand hos foreldrene. Også informant 5 påpeker at barnevernstjenesten ofte ikke kommer i posisjon til å undersøke nok i familier med høy SØS og at det stopper på et minimum av kontakt, noe som kan påvirke utfallet i saken.

«Så det gjør vondt i hjertet når du tenker på at det er noen som bare må gå hjem og leve videre i det. I den fasaden.» (Informant 9)

6.2.2. Problematikk

Bakgrunnen for familiers kontakt med barnevernstjenesten varierer, men atferd hos ungdom og vold, rus og emosjonell utilgjengelighet hos foreldre, blir løftet frem gjentatte ganger. Det er tydelig at utfordringene hos familier med høy SØS skiller seg fra utfordringene til familier med lav SØS. Flere påpeker at det i denne type familier er mye mindre typisk «vanskjøtsel» - omsorgssvikt ved at barna mangler basale behov som mat, klær, hygiene osv., men at det heller dreier seg om mangel på kjærlighet, tilstedeværelse og emosjonell kontakt. Det er sjeldent at barna kommer skitne på skolen eller ikke har med seg matpakke (5). Siden det er en annen problematikk som er mindre synlig, vil det være utfordrende for barnevernstjenesten å oppdage disse familiene. Informant 3 undrer seg over om meldinger på høy SØS oppleves mindre akutt ettersom de har ressurser til å dekke basale behov og det som regel «bare» dreier seg om kranling og/eller emosjonell utilgjengelighet. På den andre siden ser vi flere eksempler fra casene der bekymringen både har omhandlet rus og vold. I det følgende presenteres de mest fremtredende utfordringene våre informanter mener foreldre med høy SØS har.

«Så jeg tenker at det viser seg nok på ulike måter, og som gjør at det kan være mer utfordrende å få tak i det.» (Informant 5)

Et av analysens hovedfunn, og som løftes frem av samtlige informanter, er at svært mange foreldre i høystatuskategorien har bekymring knyttet til vold og rus. Blant annet inkluderer Psykologfamilien, Lederfamilien, Prestisjefamilien og Fasadefamilien en eller annen form for vold fra foreldrene.

«For det er ofte sånn at de som er der oppe, de er ekstra stygge med ungene sine [...]. Men det er ikke fisle-saker altså.» (Informant 9)

I samtale med informant 5 om rusbruk hos foreldre med høy SØS forteller hun at rusbruket omfatter alt fra kokain, amfetamin, misbruk av piller utskrevet av lege og benzodiazepiner. Hun fremhever at man kanskje fort tenker for lett på misbruk av alkohol, men at dette også er en stor utfordring for mange. Videre påpeker samme informant at foreldre med både lav og høy SØS ruser seg, men at det hos noen går på alkohol og hos andre kokain, og tilføyer: *«Så det er jo noe med hva som er status».*

«Og så har man jo kanskje midler til å skjule det. Et rusmisbruk på en måte avhenger jo av at man finansierer det.» (Informant 5)

Informant 4 og 5 mente at bekymringsmeldingene ofte baserte seg på atferd hos barn/ungdommer og henviste til rus, utagering og kriminalitet. De påpeker at dette er utfordringer som ofte er synlig for andre enn foreldrene, og at det derfor meldes av andre utenforstående. Informant 1, 3, 5 og 8 sier at foreldre lettere legger skylden på eldre barn, og i tilfeller med yngre barn blir det tillagt skyld på en diagnose.

«Det er kanskje litt vanskeligere for de å se at de faktisk har noe skyld i adferden til ungene.» (Informant 4)

«Det er jo sjeldent at du får et barn med sånn voldsom atferd og mye strev uten at det er noe hjemme.» (Informant 9)

Bedriftsfamilien er et godt eksempel på at rusatferd hos ungdommen er roten til familiens utfordringer og bakgrunn for kontakten med barnevernstjenesten. Dette kan relateres til at foreldre med høy SØS ofte legger skylden på barna sine. Flere informanter uttrykker at foreldrene sjelden innser eller anerkjenner at de selv er årsaken til problemene, samt er mindre mottakelige for veiledning. Informant 3 sier hun synes det var vanskelig å få selvrefleksjoner fra foreldrene på hva som kan ha gått galt. Informant 8 opplever det lettere å få til ærlighet og komme i posisjon hos foreldre som ikke har så høy utdanning og/eller inntekt. Det blir også nevnt at det er lettere å jobbe med lavstatusfamilier ettersom de raskere er åpne og ærlige på at de ikke har kunnskapen som trengs og dermed innser at de trenger hjelp.

«Det er vanskelig å gripe saken an når det er foreldre som er utrolige uvillige til å ... skjønner at de må endre noe, men vil ikke.» (Informant 8)

På den andre siden opplever noen informanter at foreldre med høy SØS ofte har bedre evne til å til seg råd og informasjon. En informant reflekterer over at dette gjerne er vist gjennom deres utdanning, men at det heller er en utfordring om de klarer det i praksis (2). Informant 4 opplever også disse foreldrene mer ydmyke. Samtidig forteller informant 3 at foreldre med høy SØS sjeldent ser på barnevernet som en ressurs og at de ikke forstår hvorfor barnevernet skal kobles på. Hun knytter dette opp mot manglende selvinnsikt. Informant 5 mener at større åpenhet rundt hvordan barnevernstjenesten jobber kunne gjort det lettere å se på barnevernstjenesten som en ressurs og samtidig gi et endret omdømme.

Psykiske helseutfordringer hos foreldrene er også en faktor som flere påpeker (5 og 9).

«Men jeg tenker at de er ikke friske noen av dem, selv om de er aldri så høyt oppe på rangstigen.» (Informant 9)

Flere informanter påpeker at barnevernstjenesten må inn å veilede på emosjonell tilgjengelighet. Informant 6 beskriver en situasjon der en far var mer opptatt av jobbtelefonen enn å lytte til sønnen sin:

«Han henter en jobbtelefon og går ut i gangen. Han sjekker noen mail på telefonen. Mens gutten forteller meg hvordan det har vært på skolen og så det er egentlig ikke meg han skal fortelle det til.»

Dette illustrerer hvordan foreldrenes prestasjonsfokus og karriere kan gå på bekostning av emosjonell tilstedeværelse for barna. Informantene fremhever at prestasjonsfokuset på jobb i familier med høy SØS ofte fører til at foreldrene er lite hjemme, og at andre mennesker, som barnepassere eller lærere, i stor grad oppdrar barna. Et resultat av dette kan være at barna ikke får den nødvendige emosjonelle omsorgen fra foreldrene. Informant 2 sier at stimulering, veiledning og grensetting, det som ikke er så lett å se, er der det svikter i de velstående hjemmene.

Mor i Fasadefamilien innrømmet overfor sin kontaktperson at hun ikke likte sitt eget barn. Dette viser hvordan emosjonell utilgjengelighet kan komme til uttrykk i ekstreme former, der foreldrene klarer det materielle og praktiske som å sørge for mat, klær og et rent hjem, men ikke klarer å gi den emosjonelle støtten barna trenger. Samtidig understreker dette viktigheten av emosjonell kompetanse og tilstedeværelse, som ikke kan erstattes av materielle goder. Det fremheves samtidig at mangel på emosjonell tilstedeværelse og det psykiske aspektet i familierelasjonen kan være vanskeligere å oppdage, og derfor ikke kommer frem i lyset før barna blir ganske store og selv kan fortelle.

«Det ungen egentlig trengte, kostet forsåvidt ikke penger.» (Informant 3)

Flere informanter tilføyer høykonflikt blant foreldrene som enda en faktor det er utfordringer rundt. I saker der det er foreldrekonflikt opplever de ansatte at barna ofte blir glemt og forsvinner, og at fokuset heller dreier seg om en maktkamp mellom foreldrene der begge bruker ressurser, enn det som er til barnas beste. Informant 3 forteller i sin case at konflikten mellom foreldrene førte til en massiv avvisning av ungdommen, der de hadde en kald tilnærming og som medførte at ungdommen hadde det vanskelig. I tillegg løfter hun frem

forskjellsbehandling av barna, emosjonell avvisning og at foreldrene skylder på barna. Fasadefamilien viser også et eksempel på en slik tilnærming fra foreldrene. Foreldrekonflikter fører ofte til et krevende samarbeid mellom foreldrene, noe som ifølge informant 5 ofte er inngangen til barnevernstjenesten i utgangspunktet.

6.3. Strategier og tilpasninger i relasjonen mellom ansatte og familiene

Samarbeidet med familier med høy SØS beskrives av de fleste informantene som krevende. Det er tydelig at disse foreldrene er i motstand mot barnevernstjenesten og stiller store krav om blant annet tilretteleggelse og dokumentasjon. På den andre siden er det også noen informanter som opplever samarbeidet med høystatusforeldre som lettere, ettersom de stiller forberedt, har en dypere forståelse for barnevernstjenestens arbeid og er mer tilgjengelige. Flere forteller om foreldre som er samarbeidsvillige, og informant 7 knytter dette til at de ønsker å bli kvitt barnevernstjenesten så fort som mulig.

«Men det å jobbe med de foreldrene, det kan jo... Både være et pluss og et minus. Sett i forhold til de med lavere status. De har mer kunnskap. De stiller mer spørsmål. De har større forventninger. Og større krav.» (Informant 4)

Informant 9 sier hun synes det er verre å jobbe med foreldre med høy SØS og forklarer det med:

«Det er fordi de har de ressursene de har. For det første så har de mer midler til å skjule det gale i familien. De kjenner mange som vil snakke godt om de, for å på en måte tåkelegge... De er jo veldig på å alltid koble på advokat med en gang, klager på alt.»

6.3.1. Skam

Selv om foreldre med høy SØS kan ta kontakt med barnevernet selv, opplever de likevel kontakten som skamfull. Det er en stor fallhøyde for foreldre høyt opp i samfunnets hierarki (4 og 7), noe som kan handle om rollen og bildet de har i samfunnet.

«For det jo også litt sånn, jo høyere sosial og økonomisk status de har, jo større er fallhøyden for de da på en måte.» (Informant 7)

«Det er klart at jo høyere du detter, jo vondere gjør det.» (Informant 4)

Samtlige informanter beskriver foreldre i høy SØS som opptatte av fasade og å ikke «tape ansikt», og mange opplever at disse foreldrene kvier seg for å dele. I Psykologfamilien var far ærlig på at han selv opplevde seg mislykka. Han sa han var flau og at han skammet seg over

at han med sin utdannelse og sin kunnskap ikke klarte å være pappa. Informant 5 forteller også om foreldre som synes det er flaut, skamfullt og kjipt, og at de ikke ønsker å ta imot hjelp. Hun påpeker at dette også gjør det utfordrende å jobbe med nettverket, ettersom foreldrene er så redd for å tape ansikt overfor det utvidete sosiale nettverket sitt eller deres posisjon i samfunnet, på jobb eller i vennegjengen. Skammen gjør det vanskelig å samarbeide, og foreldrene jobber aktivt for å få barnevernstjenesten ut av bildet (5).

Det er mange eksempler på at foreldre med høy SØS ikke ønsker at utenforstående skal få vite at de er i kontakt med barnevernstjenesten. Informant 9 forteller om foreldre som ønsker at barnevernstjenesten skal gå inn bakveien om kvelden – hun påpeker her at det er «skrekkelig mye fasade». I Fasadefamilien strippet foreldrene bilen for ting som kunne relateres til dem, parkerte langt borte, samt var opptatte av at ansattkort og kommunelogoer ikke skulle være synlig. Flere foreldre ytrer ønske om å ikke bli sett på venterommet, eller at ansatte ikke skulle parkere i oppkjørselen deres (5).

«De med høy sosioøkonomisk inntekt, de er mer flauere for at vi er inne i bildet. [...] Jeg tenker at det kan handle om at de føler at de ikke er gode nok [...]. Så jeg tror det handler om litt sånn, rett og slett litt skam, at vi får ikke dette helt til.» (Informant 5)

Informant 3 poengterer at det at foreldre opplever det nedverdiggende å komme til barnevernstjenesten nok er gjeldende både for familier med lav og med høy SØS, men at det kommer sterkere til uttrykk hos foreldre med høy SØS da de anses litt sterkere i røsten. Hun forklarer dette videre med at dette er foreldre som ikke har sett for seg å komme i kontakt med barnevernstjenesten, og at de selv har et helt annet bilde av *hvem* som mottar hjelp fra denne tjenesten. Skammen mener hun også har sammenheng med barnevernstjenestens omtale, og at dette samtidig vil ha en påvirkning på møtet. Oppsummert forklarer informantene at foreldre med høy SØS er svært opptatte av rykter og at det ikke må komme til kjenne at de har havnet i den situasjonen de har.

I situasjoner der man som barnevernsansatt klarer å komme forbi skammen høystatusforeldrene kjenner på, er det mange ressurser å bygge på, både kunnskapsmessig, økonomisk og via nettverk (5). I Psykologfamilien opplevde informanten at det tok lang tid å komme forbi nettopp denne skammen, og at tillit var et viktig nøkkelbegrep. Flere informanter påpeker viktigheten av å etablere tillit hos foreldrene for å kunne nå inn og hjelpe barna.

6.3.2. Opposisjon og motstand

Foreldre med høyere utdanning opplever av informant 2 at raskere kommer i en forsvarsposisjon og i kampmodus. Bakgrunnen for motstanden bunner i status og at det er en forventning til at høyt utdannede mennesker også skal kunne mestre familielivet. Hun beskriver høye skuldre, at de alltid har en forklaring og at de er gode på å legge skjul på ting, slik som i Psykologfamilien. Et aspekt som nevnes som positivt med høystatusforeldre er dog at de ofte stiller forberedt (2), herunder med advokat og at de har satt seg inn i lovverket. Det at foreldrene tar med advokat i møter opplever de aller fleste informantene som fint (1, 2, 5 og 7). Advokater navigerer seg godt innenfor lovverket og har oversikt over hva slags muligheter som er til stede (5). Informant 5 har imidlertid erfaring med at advokater roer ned situasjonen, samtidig som hun indikerer at det kan skape utfordringer. Flere informanter presiserer at de ikke lar seg true av advokat, og knytter dette til at de er trygge i jobben og ikke er redde for å si ifra uavhengig av hvor høyt eller lavt i samfunnet foreldrene er (4).

Informant 5 beskriver foreldre i forsvarsmodus med raske ønsker om utskrift av papirer. Menneskemøtene tenderer til å bli mer *formelle* dersom foreldrene har med seg advokat og kommer dresskledd med notatblokk under armen, noe som også påvirker den ansatte (2).

«Det er så mye sånn, veldig mye motstand. Og advokater selvfølgelig, i alle retninger.»
(Informant 9)

Samarbeidet oppleves vanskeligere ettersom mange motsetter seg hjelp og tidlig er i opposisjon til barnevernstjenesten (8). Informanten forteller videre at disse foreldrene er tilbakeholdene med å la barnevernstjenesten innhente informasjon om dem fra andre instanser. Hun undrer seg over om dette kan henge sammen med at foreldrene ønsker å fremstå tilsynelatende vellykket, og kanskje også innser at de er en del av problemet, men ikke ønsker å la dette komme frem. Informant 9 forteller at det er sjeldnere foreldre med høy SØS gir tillatelse til å innhente informasjon:

«Ja, vi skal ikke vite alt mulig om de. Nei. Vi skal ikke sende brev til skolen til barna, fordi at skolen ikke skal vite at de er i barnevernet.»

Hun påpeker videre at dersom det er alvorlig nok bekymring blir informasjon innhentet uansett. Motstanden fra foreldrene kan forklares med at de ofte er redde og stresset, og informant 5 knytter dette til redsel og skam når foreldre er i opposisjon på denne måten. Hun sier at foreldre med høy SØS kan være like redde og usikre som alle andre, bare at det ser litt annerledes ut, noe som er fort å glemme.

«Det er sånn hans forsvar ser ut da.» (Informant 5)

Informant 6 opplever imidlertid ikke at opposisjonen fra foreldrene henger sammen med deres SØS, men heller er personavhengig. Lydopptak nevnes av informant 7 som noe enkelte foreldre gjør for å vise motstand. Informant 5 sier at det som er utfordrende er at man ikke får snakket om det som er den egentlige utfordringen, ettersom man aldri kommer dit eller ikke får sett foreldrene sammen med barna. Hun opplever at i familier der fokuset er å ikke tape ansikt, hvor de forsøker å holde barnevernstjenesten unna og ikke tillater flere hjemmebesøk enn nødvendig, får de færre observasjoner av barna, noe som oppleves som en stor utfordring.

Flere informanter opplyser om at foreldre med høy SØS er kravstore og er mer bevisste på hva de har krav på. I tillegg ligger det en større forventning til at barnevernstjenesten skal fikse opp i ting, uten at foreldrene selv skal bidra med noe tilbake (8). Foreldrene innehar mer kunnskap og stiller også mer spørsmål rundt barnevernets måte å jobbe på, noe informant 4 tenker er positivt. Samarbeidet er ifølge informant 8 enklere med familier med lav SØS enn de med høy SØS. Hun forteller at høystatusforeldre ofte har en annen tankegang og fortære blir irriterte og sinte på barnevernstjenesten, da de tross alt er en *«oppegående og ressurssterk familie»*.

6.3.3. Bruk av status og makt – underlegenhet

Foreldrene i disse familiene bruker tidvis jobben sin som argument i møte med de ansatte, og poengterer at jobben deres er viktig. Statusen deres blir brukt til å presse ansatte, spesielt de yngre med mindre fartstid i tjenesten. Eldre ansatte har ofte en annen kontroll på lovverk, en annen trygghet, og står stødigere ettersom de har flere erfaringer å spille på (5). Informant 5 beskriver foreldre som aktivt bruker hersketeknikk for å skape et ubehag. I Fasadefamilien eksemplifiserer informanten dette ved å fortelle om en far som aktivt benyttet et svært hardt og demonstrerende håndtrykk. Hun sier at dette er gjentakende for foreldre med høy SØS.

«Og han kommer inn, og så husker jeg når jeg tar han i hånda, så klemmer han altså så hardt i den hånden. [...] De skal ha den makten. Og det begynner ofte med det håndtrykket. Jeg vet med en gang hvor jeg har de da.»

Informant 5 henviser til et eksempel da hun var ung og nyutdannet:

«Men det er en av de jeg tenker at noen har brukt sin status eller sin posisjon til å sette oss litt under press. Og at jeg også kunne kjenne på at man ble litt underlegen. Og kanskje særlig fordi vi var ganske nye, er man også mer usikker – eller jeg var i hvert fall det.»

Det er tydelig at noen foreldre med høy SØS automatisk bruker sin kapital og sine ressurser aktivt i møte med barnevernstjenesten, slik som i Lederfamilien hvor far skyldte på viktig jobb, ansvar og tidsklemma. Informant 7 sier at mange *«kjører jo også på med statusen sin»*, og påpeker senere at noen ansatte blir mer stresset av dette enn andre. Hun sier videre at hun selv bruker flere avanserte begreper for å *«sette vedkomne på plass»* i de tilfellene hun opplever at det er behov for dette, samt for å unngå å komme i en underlegen posisjon. Samme informant innrømmer at det er fort gjort å bli litt fremoverlent og hissig tilbake dersom man møter sinte foreldre, hvis man ikke er bevisst. Hun kaller dette en forsvarsfelle og påpeker selv at man må føre en monolog i eget hodet for å se hvordan egen fremtoning ser ut for den andre.

«Jeg bruker absolutt fagspråket mitt som et maktmiddel når jeg møter mennesker som er veldig kverulerende. Som bruker faguttrykk som jeg tenker at du skjønner egentlig ikke hva du sier. [...]. Da henter jeg de frem og bruker de som et... for å på en måte parkere de litt.»
(Informant 7)

Informanten ser ikke på det å tilpasse språket som en form for diskriminering.

Informant 3 poengterer at foreldre med høy SØS som bruker sin status og makt i møte gjør at hun føler seg liten og gir henne en klump i magen. Blant annet kjenner hun på dette i forbindelse med hvordan beskjeder skal formidles og hvordan de blir tatt imot. Hun forteller dog at det er positivt å være ny og naiv, fordi hun da ikke har så mange fastsatte holdninger om foreldrene hun skal møte. Flere benytter ordet underlegen i forklaringen av deres opplevelse av samarbeidet. I Lederfamilien himlet en forelder med øynene mens informanten snakket, og faren påpekte stadig at hun eller den andre kontaktpersonen ikke skjønte noe. Han jobbet for å sette dem ut av spill og gjorde slik at hun ikke kom i posisjon til å formidle det hun skulle.

«Jeg tror nok de prøvde å plassere oss veldig kjapt, eller snakket litt nedlatende. [...] Litt sånn hersketeknikk opplevde jeg.[...] Jeg husker det var veldig sånn ubehagelig. Det er jo det som er meningen, men du følte deg jo også mindre, sant?» (Informant 5)

Informant 7 sier at foreldre oftere utnytter kontaktpersoner som fremstår usikre ved å påpeke «*dette kan du ikke*». Informant 6 refererer til en case der hun derimot ikke opplever at foreldrene brukte sin status for å sette ansatte i en underlegen rolle, men heller som en forklaring på hvorfor far var lite til stede hjemme. «*Det var ikke noe nedlatende opplegg*».

Flere rapporterer om at bruk av status og makt i møte med barnevernstjenesten fører til irritasjon (5 og 7) og at de blir trigga (1). Informant 5 sier videre at hun kan irritere seg over smisk eller der foreldre tydelig bruker sin posisjon. Der foreldre ikke innser egne utfordringer og legger skyld over på barn/ungdom, er det flere som blir provosert over (1 og 5).

«Hvorfor blir jeg nå irritert? Hva er det? Jo, fordi at de overkjører meg. Jo, fordi at jeg føler at de degraderer meg. Jeg føler at de legger skyld på meg. Og hvis du reagerer på den følelsen, så vil du møte dem med arroganse, aggresjon tilbake.» (Informant 7)

Informant 7 sier videre at det å møte disse foreldrene med ro og forståelse vil roe dem. På den andre siden opplever informant 1 at foreldre med høy SØS gjør de ansatte mer skjerpet, og gir samtidig en større bevissthet på at hele samfunnslaget trenger hjelp. Det hun trekker frem som utfordrende med å jobbe med disse menneskene, er hvis de ikke selv erkjenner at de har en utfordring. Hvis de derimot erkjenner det, er det lettere å jobbe med foreldre med høy SØS fordi de har evne til å ta til seg kunnskapen raskt.

«Hvis du skal ta den ene ytterdelen til den andre, da, så er det de som bryr seg og klager opp alt, og så er det de som bare finner seg i.» (Informant 9)

6.3.4. Tilpasninger i saksbehandlingen

Det er varierende hvorvidt foreldre med høy SØS oppleves som mer eller mindre tilgjengelige for møter med barnevernstjenesten. Noen opplever at høy SØS er mer tilgjengelige enn andre grupper de vanligvis jobber med, og at de oftere svarer på brev og kommenterer referater slik at ting skal være riktig. Informantene anser dette som positivt ettersom barnevernstjenesten kan ha misforstått, og at dette bidrar til en dobbeltsjekking og sikrer korrekt utfylling av informasjon (4). Noen informanter mener det er mer krevende å få

gjennomført møter på dagtid med høystatusforeldre ettersom at de er i jobb, mens en annen informant (7) opplever det motsatt. Hun sier at de som er mest opptatte er de som er enklest å få til møter med, ettersom de er vant til en hektisk hverdag. I tillegg er mange interesserte i å bli kvitt barnevernstjenesten så fort som mulig, og stiller derfor opp og er tilgjengelige.

Tilrettelegging av møtetidspunkt og møtested nevnes av mange informanter i arbeidet med foreldre med høy SØS, men at dette er en tilpasning ikke alle er seg bevisst. Det er tydelig at foreldre med «viktige» jobber stiller høyere krav til at barnevernstjenesten skal tilrettelegge utenfor ordinær arbeidstid, og at det derfor tidvis er krevende å samkjøre møter og hjemmebesøk, slik som i Lederfamilien. Informant 6 forteller at slike saker tar lengre tid og at undersøkelsesfasen derfor dras ut. Ansatte flytter lettere på møter med foreldre med lav SØS enn med høy SØS dersom det kommer noe i veien. Foreldre med status får dermed forrang og prioriteres for å få gjennomført ønskelige møter.

«Hvis for eksempel møtet må flyttes på, noe skjer, så er det kanskje lettere å flytte på «Kari» som ikke bryr seg så mye, kontra «Ola» som sitter og venter med advokat. Og det er det uansett hvis de sitter med advokat. Men litt sånn, tenker jeg, kanskje ubevisst, kan være litt diskriminering. At de får på en måte noe forrang.» (Informant 1)

«Så jeg husker at vi skulle på en måte ringe til familien for å få de til oppstartsmøte, og da var det veldig vanskelig. Hadde ikke tid, fikk beskjed om at han hadde en sånn og sånn viktig jobb, og han hadde ansvar for sånn og sånn mange ansatte, og da hadde jeg et sånn og sånt møte. Kunne ikke komme da. Kunne komme klokka fem.» (Informant 5)

Angående tilpasning av møtetid uttrykker informant 6:

«Det gjør jeg også for en som jobber i barnehage på en måte, som har senvakt, og som heller vil treffe meg klokka åtte enn klokka to.»

Dette indikerer at tilpasning av tidspunkt er noe som uansett gjøres uavhengig av arbeidssituasjon og/eller status, men det kan heller ligge en forskjell i forventningen om tilpasningen som ligger bak. Informant 5 sier at «[...] det er noe med å på en måte gi og ta litt», og forteller at hun prøver å ta hensyn til at familier ikke ønsker at folk skal vite om deres kontakt med barnevernstjenesten. Dette gjør hun ved å møte dem på ønsker om andre møtesteder, at hun parkerer lengre bort eller møter opp på deres jobb forkledd som et annet

ærend. Informanten mener disse tilpasningene ikke er klasseavhengige, og har erfaring med at foreldre ikke er like stressa på møter når det blir tilrettelagt utenfor standard rammer. Informanten sier at kontakt med barnevernstjenesten kan være flaut og et nederlag, og at det derfor er viktig å møte familien på at det er en krevende situasjon, samt gjøre kontakten så forutsigbar som mulig. Det er gjentagende at disse familiene krever enda mer av den ansatte, både i form av administrativt arbeid og koordinering, men også følelsesmessig og emosjonelt.

Samtidig er informant 8 svært opptatt av å si at høy SØS ikke skal få noen særbehandling i barnevernstjenesten, og at hun har en forventning om at foreldre stiller til møter uavhengig hvor viktige jobber de mener de har. Hvis derimot ungdommen selv krever en slik tilpasning vil det lettere bli hensyntatt.

«Men det er nok noen av de som gjerne vil at vi skal være... Ja, litt mer på tilbudssiden. Kanskje komme hjem når det er mørkt, og at ingen skal se at vi er hjemme.» (Informant 8)

Informanten knytter nevnte sitat til skam og mener mange bruker sin jobbstatus som unnskyldning for å ikke komme på møtene. Videre påpeker hun at hun ikke håper det er en forskjell i hvor langt ansatte strekker seg for å tilpasse. Informant 1 forteller at hun har erfaring med at man i noen tilfeller slipper familier med høy SØS raskere inn fra venterommet enn familier med lav SØS og undrer seg over om dette er en form for diskriminering. Hun har selv sluppet en forelder med anerkjent høy status raskere inn på kontoret for at vedkomne ikke skal bli værende på venterommet så lenge, for å skjerme hen slik at hen ikke blir sett.

«Jeg synes noen ganger det er lettere på en måte, å møte de som trenger litt mer hjelp, og som ikke hevder seg så voldsomt. For det er jo noen som gjør det utfra status og stilling.» (Informant 4)

Informant 4 påpeker at man i undersøkelsesfasen møter familier man ikke vet så mye om fra før, og at det ofte mangler historikk. Det kommer tydelig frem i intervjuene at ansatte i undersøkelsesfasen som regel alltid er to og to sammen. Dette på grunn av rettssikkerhet for foreldrene (6 og 9), og for at man kan i etterkant kan drøfte sammen (4). En annen styrke som løftes frem er at en ansatt kan skrive, mens en annen kan lytte og observere.

«For familien kan jo påstå at jeg har sagt hva som helst, og på samme måte kan jeg si og påstå hva som helst om de. Ingen som kan sjekke det ut.» (Informant 9)

Ved å jobbe i samkjørte par som har mye erfaring sammen, vil man fremstå stødige og skjerpet (9). Viktigheten av å være blandet i saker slik at man unngår å bli *for* samkjørte og stå i fare for å havne i noen grøfter, løftes samtidig frem (1). Informant 8 fremhever betydningen av å bytte på hvem man går sammen med i undersøkelse slik at man får gode drøftinger. Det løftes frem at ulik alder, erfaring og perspektiver er positivt.

«Det er det som er så fint å jobbe tverrfaglig, at vi har forskjellige innfallsvinkler på hvordan vi ser det.» (Informant 2)

Beslutningene i barnevernstjenesten tas aldri alene (4) og blir alltid forhørt med andre på teamet og av veileder, fagstøtte og leder. I undersøkelsen drøftes det alltid midtveis og underveis ved behov (9). Det er mange informanter som forteller at de forsøker å være kritiske til hverandre på temaet, nesten som en djevelens advokat (3 og 6), nettopp for å unngå at man skal havne i fallgruver. Man blir selv farget av egen sak, så det er positivt med et friskt blikk fra andre, som heller ikke har informasjon om familiens SØS (4). Informant 3 er positiv til drøftinger i fagteam når man skal ta beslutninger.

Å drøfte i team sikrer en helhetlig vurdering og at beslutninger blir tatt på riktig og likt grunnlag, uavhengig av SØS (2). Drøftinger som beskrives av våre informanter fremstilles som nøytrale, og teamene virker til å være bevisste på at ulike perspektiver er positivt for alle saker. Informant 1 sier at hun uansett legger frem sakene likt til teamet, og at sterke ressurser ikke har betydning for hvordan saken blir fremstilt. Hun mener ei heller at SØS påvirker hva man får tilbud om, og at barnevernstjenesten foreslår de samme tiltakene. Det som derimot er ulikt er hva som blir takket ja til, der hun påpeker at høy SØS ofte sier nei til frivillige hjelpetiltak og at saker av den grunn blir henlagt. Hun mener tydelig at beslutningene blir de samme. Informant 7, som er teamleder, forteller at hun snakker med ansatte om hva de tar med seg inn i møter, slik at de selv er oppmerksomme på at det ikke skal påvirke utfallet i beslutninger som tas.

«Vi har alltid drøftet «ja, men husk dette, nå må dere ikke gå i den fella med at dette er mennesker som på papiret har høy utdanning. Husk at det er barna vi skal ha perspektiv og syn på. Det er barna vi skal ha i fokus, uavhengig av om mor er det eller det.»» (Informant 7)

Informant 1 undrer seg over om barnevernledere og teamledere oftere trekkes inn i saker med høy SØS på grunn av kompleksiteten, og informant 9 opplever at beslutningsteam hyppigere benyttes i disse sakene. I Fasadefamilien var problematikken såpass omfattende og alvorlig at de ansatte tok i bruk beslutningsteam for å sikre riktige beslutninger.

De aller fleste mener dokumentasjonen i barnevernstjenesten er lik uavhengig av SØS. Likevel er det noen som mener det skjer en tilpasning av dokumentasjonen ut ifra språkbruk. Meningen med denne tilpasningen er at foreldre skal forstå hva som står, og at det derfor bevisst ikke brukes for avansert språk med mye fagterminologi. I samtale med informant 2 reflekteres det over om ulikt språk i dokumentasjonen og i samtale med foreldre er diskriminering eller om det er en nødvendig tilpasning. Hun mener det ulike forventinger til hvor godt foreldre forstår innholdet i informasjonen som blir gitt.

«Men hvis jeg kommer til noen som ikke har forberedt seg noen ting, og hvis jeg da kommer og er ordentlig formell, da føler jeg det diskriminerende for meg å sitte... Da vil jeg oppleve det som ovenfra og ned. Og det ønsker jeg ikke å være. Så da tilpasser jeg meg det menneske jeg har foran meg.» (Informant 2)

Informant 8 påpeker at en forelder med høy SØS som regel vil skjønne språket bedre.

«Og det er jo det som på en måte er litt kunsten, å finne ut hvordan vi skal snakke til folk. Noen må en snakke i veldig korte setninger, være veldig tydelig.» (Informant 8)

Informant 5 bekrefter at dokumentasjonen kan være noe ulik avhengig av SØS og sier at hun inkluderer mer faglig begrunnede beslutninger for høy SØS og på den måten stiller mer forberedt og kan svare for seg. Hun tilføyer at hun skriver enklere vedtak og referat hvis familien trenger dette for å forstå, og at hun bruker de samme ordene de selv bruker for å tilpasse seg deres nivå. Begrunnelsen og vurderingen er den samme, men det er forskjell i hvor mye man velger å dokumentere på papir. Informant 7 sier også at hun bruker lite fremmedord og at jo enklere det er, jo lettere vil det være å forstå. Generelt er det mange som opplever at det dokumenteres for mye, men at det er viktig for barnevernsansatte å fremstå transparente. God dokumentasjon legges også frem som positivt hvis foreldre truer med advokat og klaging, der referat og vedtak skal legges ved til statsforvalter.

«[...] Også tror jeg heller dokumentasjonen blir mer detaljert og mer omstendelig hvis den vet på forhånd, kanskje har hatt historikk med den familien før, vet at de er sånne som vil be om innsyn, som gjør det, og som kan klage på en rapport for at de mener at noe ble feil fremstilt.» (Informant 6)

Informant 6 sier at de på kontoret er opptatte av at rettsikkerheten skal være ivarettatt til enhver tid, og mener ikke at ulikhet i dokumentasjonen henger sammen med SØS, men heller hva foreldrene er opptatte av. Noen informanter bruker mer tid og energi på å skrive gode vedtak til foreldre med høy SØS, da dette er foreldre som lettere kan ta barnevernstjenesten på pirk. Fokus på korrekt skriving der man skiller mellom vurderinger og fakta er også forbedret mye de siste årene, og informant 1 sier at det er stort fokus på å ikke være en historieforteller, men heller legge vekt på fakta. Dette henger sammen med strengere krav og mer kunnskap på feltet. Informant 1 presiserer at hun alltid skriver vedtak som om de skal i nemnda, og tilføyer at det er større sannsynlighet for dette hvis det enten er høy SØS eller veldig alvorlige saker. Hun henter til at man i disse tilfellene legger mer vekt på skrivingen, men påpeker samtidig at det er dumt hvis det blir forskjell i dokumentasjonen. Informant 2 og 7 opplever på sin side ingen forskjell i dokumentasjon knyttet til SØS, og mener at de behandles, vurderes og begrunnes likt.

Høystatusforeldre har en større tendens til å etterspør referat og får det ofte raskere ettersom foreldre med lav SØS sjeldent viser samme ønske (1 og 4). Ansatte blir tvunget til å skrive referatet rett etter møtene, mens de enda har handlingsforløp og refleksjoner friskt i minnet. Informant 1 undrer seg over om foreldre med høy SØS får mer korrekte og ærlige vurderinger da det dokumenteres fortløpende, enn foreldre med lav SØS, og det stilles spørsmål ved om dette i det hele tatt er diskriminering. Hun mener etterspørsel av referat ikke handler om status, men hvor «på» de er, og henviser til «de som roper høyest». Det har imidlertid skjedd et skifte i barnevernstjenesten der man i nyere tid umiddelbart sender ut referat i postjournal for kontraksjon (6). Det blir derfor ekstra viktig at man ikke gjør en forskjell, og ansatte blir tvunget til å tenke seg om en ekstra gang når vurderinger skrives.

«Så jeg tenker at disse som da kanskje sitter klar hjemme og venter på referatet, får det fortere.» (Informant 1)

I tillegg opplever informant 1 at de på hennes kontor er flinkere til å overholde taushetsplikten internt på kontoret ovenfor foreldre med høy SØS som er anerkjente i

lokalsamfunnet, enn foreldre med lav SØS. Hun undrer seg over om grunnen til dette er fordi hun underbevisst anser disse foreldrene som viktigere. På spørsmål om hva som kan være grunnen til dette svarer informanten tydelig og uten å nøle: «Respekt».

«Vi er nok mer skjerpet på at vi ikke skal si noe rundt kaffen.» (Informant 1)

6.4. Ansattes refleksjoner rundt diskriminering

På direkte spørsmål virker beslutningene som tas i barnevernstjenesten tilsynelatende ikke til å påvirkes av familiers SØS. Informantene rapporter gjennomgående at beslutningene er lik uavhengig av SØS, men at prosessen mot beslutningene kan påvirkes. Informant 2 sier hun kan bli farget av at foreldre med høy SØS fremstår mer oppegående, stiller kritiske spørsmål og har kunnskap om hvilke krav de kan stille, og at man derfor blir mer skjerpet. Foreldre med høy SØS er ofte lettere å kjenne seg igjen i for barnevernsansatte, noe som kan føre til en mulig forskjellsbehandling. Ansatte forteller at de noen ganger strekker seg lengre for å tilrettelegge for disse foreldrene, ettersom de har en forståelse for ubehaget det medfører å være i kontakt med barnevernstjenesten.

Det er ulikheter i hva som blir etterspurt av hjelp, hva foreldrene er villige til å ta imot og hvordan barnevernstjenesten informerer om hjelpen som kan gis, avhengig av familiens SØS (2). Beslutningene tas etter en vurdering av barnets beste på et barnevernfaglig grunnlag. Informant 8 sier følgende:

«[...] Men selve beslutningen, hva det ender opp med, handler aldri om hvilken inntekt familien har. Det gjør den ikke.»

Informantene har alle sagt at de etterstreber å behandle alle foreldre likt, men noen har likevel innrømmet at det skjer en ubevisst og uintentert forskjellsbehandling, både i familier med høy og lav SØS. Flere ansatte er mer komfortable med å benytte ordet forskjellsbehandling fremfor diskriminering, som vi finner interessant ettersom ordene i bunn og grunn har samme betydning.

«Ja, for det er heller forskjellsbehandling.» (Informant 7)

6.4.1. Holdninger og idealer

Samtlige informanter mener at alle mennesker skal behandles med respekt, uansett om de kategoriseres med høy eller lav SØS. Samtidig påpekes det av flere at fordommer er tydelig til stede, og at man står i fare for å være forutinntatt hvis man møter mennesker som er

«typiske» for den ene eller andre kategorien. Hvis man ikke er bevisste egne holdninger og perspektiver kan det ha betydning for beslutningene (7). Informant 9 påpeker selv at ansatte fort kan gå i fellen med å forhåndsdømme, men hun opplever at de er flinke på kontoret på å ikke gjøre det, og heller se foreldrene for den de er – *«at man er ikke en dårlig mor, selv om man har lite penger, og visa versa»*.

«Det er jo klart noen fordommer[...]. At man blir litt sånn «de tror de er noe.»» (Informant 9)

Å gå inn i en familie med likt utgangspunkt er likevel et fokus for veldig mange, der blikket er rettet mot hva de kan hjelpe med. Informant 4 presiserer at det er saken, familien og deres utfordringer som er hovedfokus. Forskjellsbehandling er noe man etterstreber å unngå. Samtidig er det slik at ulike menneskemøter krever å bli møtt ulikt, og for å sikre rettferdig behandling er man avhengig av å gjøre noen tilpasninger. Målet for samtaler med foreldrene er uansett alltid å hjelpe, samt å jobbe med det som er aktuelt i familien (2). En videre presisjon er at selve vurderingen tas på helt likt grunnlag, men formidlingen og fremtoningen til de ansatte vil variere i de ulike menneskemøtene.

«De skal få akkurat samme behandling om de er rusmisbrukere. Eller møtt med, ikke samme behandling, for vi må behandle dem forskjellig, vi må gi dem forskjellig hjelp. Men de skal bli møtt med samme respekt og få samme tilbud.» (Informant 2)

Flere informanter bekrefter at det er noen foreldre de lettere kan kjenne seg igjen i, som de anser «som seg selv» og med et yrke/status som man kan relatere seg til.

«I det øyeblikket vi kan relatere oss til dem er det mye fortere å tenke at de får det til. [...] Så holdninger er et kjempeviktig nøkkelord når en jobber med sosioøkonomiske forskjeller og beslutninger.» (Informant 7)

Informant 7 viser til et eksempel der hun tok seg i å ta voksenperspektivet i stedet for barneperspektivet. Videre påpeker informanten viktigheten av å ha et avklart forhold til hva du har av erfaringer og opplevelser som du tar med deg inn i arbeidet. Hun løfter frem at man som barnevernsansatt kontinuerlig må jobbe med egne holdninger fordi det legger føringer for hvordan man møter foreldre. På spørsmål om holdningene også kan legge føringer for foreldres opplevelse av diskriminering, svarer informanten «Ja, absolutt. Absolutt».

Flere av informantene rapporterer en høyere forventning til foreldre med høy SØS, enn til foreldre med lav SØS. Dette knyttes sammen med holdninger der blant annet informant 2 påpeker at hun har en annen holdning til høyt utdannede mennesker, enn eksempelvis en mor med rusproblemer. Forventningene er større til mennesker som i utgangspunktet både kan og har teorien, enn til foreldre som ikke har forutsetninger til å inneha kunnskap og erfaring om barn. Informant 9 sier at foreldre med høy SØS «burde vite bedre», og indirekte unnskylder foreldre med lav SØS ved å si:

«Det er mye større sjanse for at de har levd i noe sånt selv, og ikke har helt... Ja, at de på en måte ikke er helt kognitivt på plass, eller de skjønner ikke sammenhengen. De har det bare i ryggmargen, at det er juling som gjelder. Jeg har mye mer forståelse for det.»

«Alle som er hos oss, er hos oss av en grunn. Alle fortjener like mye respekt, enten det er en rusmisbruker, eller om det er en rektor på en skole, eller om det er en analfabet fra Afghanistan. [...] Og så er det jo selvfølgelig klart at noen.. noen blir en jo mer glad i på et vis fordi at noen ønsker veldig hjelp. Noen er veldig lett å like. Da er det kanskje enda vanskeligere noen ganger å si at, vet du, nå går ikke dette. Nå kan ikke barnet ditt bo hjemme.» (Informant 8)

Informant 2 påpeker at det sjeldent snakkes om foreldres SØS i presentasjon av nye saker, samt at det er lite fokus på den underbevisste diskrimineringen barnevernsansatte kan gjøre. På den andre siden mener informant 5 og 8 at temaet diskriminering snakkes en del om i barnevernstjenesten og at det nå er en større bevissthet sammenlignet med tidligere. På spørsmål om diskriminering på bakgrunn av SØS skjer i barnevernstjenesten, svarer informant 1, 5 og 9 følgende:

«Nei, det tenker jeg egentlig ikke.» (Informant 1)

«Jeg tenker, man skulle jo gjerne likt og sagt nei, sant? Og så tror jeg det blir å jule uansett, for jeg tror det er litt sånn som du sier, at det skjer bevisst og ubevisst.» (Informant 5)

«Men at det gjør det, det tror jeg det gjør. Men ikke i noen sånn alvorlig grad.» (Informant 9)

Informantene har dog ingen konkrete eksempler på at det skjer. Noen ansatte synes det er interessant å jobbe med saker med høy SØS, fordi foreldrene fort kan bli arrogante og tro at de står over dem. Dette kan imidlertid føre til diskriminering fra foreldrenes side (8).

«Men vi tenker at de ikke skal slippe unna i hvert fall. De skal ikke få gli ut bare fordi de har mye penger eller at de er litt høyt oppe i systemet.» (Informant 9)

Ansattes oppvekst og sosioøkonomiske bakgrunn er av betydning, da det påvirker hva de ser etter og hvordan de forstår ulike livssituasjoner. Informantene reflekterer over hvordan egen livserfaring og oppvekst påvirker deres vurderinger og beslutninger (2). Bevissthet rundt dette er avgjørende for å forvalte informasjon objektivt og unngå å bli farget av tidligere erfaringer (7). Informant 5 forteller om egen erfaring fra arbeiderklassen, og mener dette gjør at hun lettere får forståelse for, samt kan identifisere seg med, disse foreldrene.

«Men det med din egen oppvekst, det er mye å si med hvordan du kom fra rent praktisk og faktisk, hvilke holdninger du vokste opp med. [...] Det har veldig mye å si, hva du har i bagasjen din.» (Informant 7)

Bevissthet rundt foreldrenes egen oppvekst og dens betydning for hvordan de opptrer i foreldrerollen løftes også frem (2, 6 og 7). Det påpekes at generasjonsoverføringer også er til stede i høy SØS. Eksempelvis har høyt utdannede foreldre selv vokst opp med foreldre som har prioritert karriere fremfor emosjonell tilgjengelighet, noe som kan være førende for egen opptreden i familielivet. Informant 2 sier at det er lett å tenke at de som har høy utdanning har hatt en god oppvekst selv, men at dette gjerne er motsatt. Kanskje de har hatt penger og ressurser til utdanning, men likevel ikke fått omsorg. Hun mener derfor det er typisk at disse foreldrene er mindre emosjonelt tilgjengelige, ettersom det er det de har erfaring med. Vi ser eksempler på dette i Psykologfamilien der begge foreldrene kunne det i teorien, men ikke klarte å praktisere dette i egen familie. Ifølge informant 2 kan det derfor være utfordrende å være helt rettferdig, ettersom vurderinger og beslutninger blir tatt på en begrenset mengde informasjon. Hun opplever at familier med høy SØS har mer vanskeligheter for å åpne opp om sin oppvekst og dermed bryte fasaden, noe som igjen fører til at ansatte ikke har forutsetninger til å møte familiene på nettopp dette.

I samtale om hvorvidt SØS har betydning for beslutningsarbeidet, er det flere som fremhever betydningen av fartstid i tjenesten, alder og personlige egenskaper. Som ung og nyutdannet forteller informant 5 at hun lettere lot seg stresse og bli presset av foreldre som hadde med advokat, og hadde et større behov for å støtte seg på erfarne kollegaer. At det handler om at man blir tryggere i jobben etter hvert som man får mer erfaring er informant 4 helt tydelig på. På den andre siden legger informant 3 frem styrken ved å være ung og nyutdannet, da man

har et nokså friskt blikk og ikke har rukket å gro fast på et syn om foreldre. Hun anerkjenner at erfaring er viktig, men at et moderne blikk som kan fungere som djevelens advokat kan være sunt for et arbeidsmiljø og være positivt for beslutningstakingen. Informant 4 presiserer dog at unge ansatte blir mer påvirket av dem de møter. Som litt eldre og med mye erfaring føler informant 7 seg tryggere. Hun har likevel alltid latet som hun har vært trygg, da det å fremstå trygg også gir en trygghet for foreldrene.

«[...] en får en hypotese mye tidligere på grunn av alle erfaringene man har med seg, på godt og vondt.» (Informant 6)

«Jeg kan tro godt om folk i starten, hvis de gir et godt inntrykk, men jeg lar meg ikke lure veldig lett. Det gjør jeg ikke. Ikke nå lenger. I begynnelsen gjorde jeg nok det. [...] For jeg tror du som ny uerfaren kan du bli satt ut veldig av disse sterke personlighetene. Fordi at de slår i bordet og skal ha det som de vil. [...] Det blir fort veldig, veldig ubehagelig. Det synes jeg enda jeg har jobba i mange år.» (Informant 9)

6.4.2. Informantenes bevissthet rundt beslutningsbias

Informantene uttrykker varierende synspunkter på hvorvidt de lar seg påvirke av fallgruver og bias i sitt beslutningsarbeid. Noen informanter fremhever at de er bevisste på potensielle skjevheter og aktivt søker å minimere innflytelsen av forutinntatthet. Dette gjøres blant annet gjennom kritisk refleksjon og bevissthet på kontoret. Andre informanter bemerker imidlertid at det er utfordrende å helt unngå slike påvirkninger, og erkjenner at ubevisste bias kan spille en rolle i deres vurderinger.

«Ja, jeg tror jo at fort vi kan bli preget, selv om jeg ikke ønsker at vi skal være det, men jeg tror jeg lyver hvis jeg sier noe annet. [...] Så det er klart at det er noe diskriminering her.» (Informant 2)

Informantene har ulike oppfatninger om i hvilken grad førsteinntrykk påvirker deres arbeid og beslutningsprosesser. Noen mener det er helt avgjørende (1, 2 og 5), mens andre mener de ikke påvirkes i det hele tatt (4 og 6). Samtidig er det en felles enighet i at førsteinntrykket ikke alene er avgjørende og at det kan avvike fra det som er virkeligheten.

«Ja, det er klart at førsteinntrykket alltid har noe å si, det tenker jeg.» (Informant 1)

Informant 2 presiserer at mennesker ikke er feilfri, noe som også gjelder for de ansatte i barnevernstjenesten.

«Selv om jeg ikke ønsker å gjøre det, så tror jeg jeg lyver hvis jeg sier at jeg ikke gjør det. [...] Hvis jeg møter noen som kommer pent kledd, håret er striglet, legger Mercedes nøkkelen på bordet, og har med seg mapper, og er fint sminka og lukter godt... Jeg tror jeg tenker annerledes med en gang jeg ser dem, enn hvis jeg kommer med noen som kommer med fett hår og skitne klær. Fordi de ikke har hatt råd til vaskemiddel. Dessverre.» (Informant 2)

«Noen kommer jo, du ser at de har ikke trent de siste 20 årene, du ser jo at de har litt mye her og der, og singlet, og alt henger på en måte. Og de har sikkert ikke dusjet heller på en stund. Det er jo fort gjort. Du skal jobbe hvis ikke de merker avskyen i ansiktet ditt.» (Informant 7)

Hvordan foreldre opptrer og ser ut viser seg å ha betydning for ansattes umiddelbare tanker om dem. I Fasadefamilien bemerker informanten at faren er *«[...] en høy og kjekk mann. Så han har liksom fordelene på sin side»*. Flere informanter mener førsteinntrykket er med på å forme oppfatningen deres i starten, frem til et bedre kjennskap. Informant 3 mener det ordentlige inntrykket av familien først kommer når man drar hjem til familien:

«Det er veldig sjeldent folk skeier ut med en unormal oppførsel i et første møte.»

Bevissthet rundt foreldres evne til å snakke godt for seg, da de ofte er veltalende og har gode refleksjoner, løftes også frem. I familier der foreldre ofte «pynter på sannheten» presiserer informant 3 at det er spesielt viktig med innhenting fra andre instanser som har vært i kontakt med familien over lengre perioder, for å få et ærligere bilde av situasjonen.

«Hvis det er mye psykiatri så ser du kanskje bare for deg i hodet hvordan denne personen ser ut, også kommer du så er det en veldig oppegående, liksom på en måte flott kledd, pen dame altså, som du tar... Man tar seg selv i det ofte at underbevisstheten din lager seg et bilde av hvordan denne personen ser ut basert på de beskrivelsene som gjør.. [...] Samt at hvis noen hadde sagt en elefant, så hadde jeg sett for meg min type elefant.» (Informant 3)

«Så det er noe med utseendemessig hvordan du kler og ter deg, det er klart.» (Informant 4).

Foreldres kulturelle kapital, herunder språkbruk, formuleringer og kommunikasjon, gir også et bilde av hvem de er og er en del av førsteinntrykket de ansatte får. Informant 5 forteller at

høystatusforeldre kan argumentere med samme type fagkunnskap og har begreper og ord det er fort å se seg blinde på. Informant 7 informerer om at det jobbes mye med førsteinntrykk på deres kontor, der de går i dybden på hvorfor man får ulike oppfatninger av foreldre.

Informant 5 mener førsteinntrykket er med på å legge føringer, og presiserer derfor viktigheten av å være bevisst det asymmetriske maktforholdet man har i en slik rolle, og være ydmyk over makten man sitter på. I det første møtet opplever informanten at mange er stressa og at deres forsvar er å være angripende.

I Lederfamilien stemte den ansattes førsteinntrykk av faren. Det var en dresskledd mann som fremstod viktig og som på telefonen hadde en veldig tydelig stemme. Informanten forteller at hun i forkant av et møte gikk noen ekstra runder og var veldig, veldig ryddig slik at alt ble riktig. Hun avklarer videre at dette hadde hun også gjort dersom en forelder med lav SØS hadde presset mye.

«Jeg kan ikke si at jeg ikke blir påvirket av det, for det gjør jeg.» (Informant 2)

«Jada, vi har jo de som sitter ute i gangen der og leser kognitiv psykologi og kommer inn og legger boka her. Det er klart det gjør jo også noe, sant?» (Informant 7)

På bakgrunn av SØS opplever informant 7 at hun fort kan ha en forventning om at familier skjønner mer enn de gjør, og henviser her til universitetsutdannelser.

«Jeg husker de første gangene jeg kom i kontakt med de, så var det sånn «Jaja, men dette går sikkert veldig, dette går jo veldig greit, altså far er det og mor er det, dette her kommer jo bare til å være et møte og en prat med ungene, så er jo dette klarert», og så var det jo så klin kokos som det ikke går an å få blitt, så det var helt fullt, ja. Og det tenker jeg handler om at de har høy sosioøkonomisk status, eller i hvert fall høy økonomisk status.» (Informant 7)

Informant 7 nevner tre ulike fallgruver, heriblant å anta at foreldre forstår det barnevernstjenesten legger frem av råd og veiledning på bakgrunn av deres utdanning, yrke eller sosiale status, altså deres kapital. En annen fallgrube vil være å ikke ta saken alvorlig nok, fordi man får inntrykk fra starten av at det blir en enkel og rask sak som ender med henleggelse. Dette kan medføre at man ser forbi eventuelle utfordringer som kan være til stede.

«En fallgruve, det jeg tror, er at det er fort gjort å tenke at det er ikke så alvorlig som det er. Kanskje fordi at de foreldrene er sterkere verbalt, de forklarer ting, de skjønner hva de skal, hvilke ord de skal bruke, de kan systemet [...]. Det er klart dette får de til. Så det er en fallgruve, det med å anta at mennesker forstår.» (Informant 7)

En siste fallgruve kan være å bli blinde på om hjelpen faktisk fungerer fordi det er stas og anerkjennende, samt godt for egoet og bli spurt om hjelp fra familier med høy SØS (7). Informant 2 formidler at å bli for godtroende og komme «på lag» med familier som er velutdannet og har god formidlingsevne kan være en fallgruve. De kan teorien og bruker fagbegrep, noe som kan føre til at man som ansatt ser seg blind på det som egentlig bare er teori, og ikke reelt i praksis. Hun mener man oftere kan unngå å sjekke ut like dypt hos foreldre som ikke har samme kunnskap eller formidlingsevne. Informanten sier videre: *«Det er diskriminering»*. Informant 4 har samme erfaring:

«Det er fort å gå i fellene, jeg har gått i de fellene mer enn en gang gjennom mitt liv.»

Grunnet en lavere representativitet av høy SØS i barnevernstjenesten har også ansatte mindre arbeidserfaring med å jobbe med denne gruppen mennesker (6 og 7). Informant 5 løfter frem at ansatte blir bedre på å fatte beslutninger som omhandler typisk lavinntektsproblematikk:

«Det vi møter oftere, blir vi bedre på. Det får vi trent mer på».

«At jeg har en forventning til, ut ifra utgangspunktet deres, så tror jeg beslutningene kan bli ulik. [...] Og at en kanskje har større forventninger til den som har en høyere utdanning enn den som ikke har noen utdanning.» (Informant 2)

Informant 4 sier at hun behandler familiene helt likt, men at hennes forventninger til foreldre med høy SØS er at de forstår mer ettersom de har kunnskap og utdanning til å gjøre det. I forkant av møter med foreldre med høy utdanning forbereder informant 2 seg på å ikke være dømmende, men at det er fort å tenke *«skole kan dere, men livet kan dere ikke»*. Informant 7 løfter også frem en høyere forventning til denne gruppe mennesker når det kommer til barneoppdragelse og omsorg, men opplever ikke at det er diskriminerende. Samtidig er det mange som har uttrykt at det heller er en motsatt halo-effekt, ved at man eksempelvis i en høytstående stilling med mye status er mindre tilgjengelige hjemme og dermed nedprioriterer

familietid (6). Informant 5 sier at hun har mindre tiltro til foreldre med «gode yrker» i barnevernstjenesten:

«Og så tenker jeg nesten litt motsatt noen ganger. For jeg tenker at det skal ganske mye til å melde en jordmor. Det skal ganske mye til å melde en barnevernsarbeider til barnevernstjenesten. Jeg tenker at da har de som har meldt, i hvert fall hvis man vet hvem det er, eller offentlig melder, at man tenker at det er en god kilde. Da har de kanskje strekt seg det ekstra lille før de har gjort det. Så da skal man kanskje ta det litt på alvor.»

«Personlig så klarer jeg å se forbi det skallet, og jeg vil nok ha større troverdighet til den vaskedame som jeg egentlig ville antatt at ikke visste hva hun snakket om, enn hun som var psykolog og kom med de riktige ordene, men som kanskje ikke gjør det i praksis, for hvorfor er ho vårt system som psykolog? [...] Så har jeg ikke mer tro på en psykolog som foreldre i mitt system enn en uføretrygda som aldri har vært i jobb ... i vårt system. Fordi at begge to er i vårt system av en eller annen grunn. De kommer ikke inn her som foreldre, uten at det er en årsak. Og da er det den årsaken som er styrende for mitt møte med de foreldrene.»

(Informant 7)

På den andre siden påpeker informant 2 og 7 at høy utdanning (teori) ikke er det samme som god omsorg (praksis) og at en kognitiv forståelse av teorien du leser ikke er ensbetydende med at du klarer å sette det ut i praksis og faktisk har skjønt det. Det er imidlertid svært fort å ta forgitt at dette er noe foreldre med utdanning innenfor helse eller mennesker automatisk mestrer (2).

Informant 5 sier at hun ikke er annerledes som person i møte med høy SØS, men ofte har gjort seg opp flere refleksjoner i forkant og fremstår mer skjerpet, spesielt i møte med foreldre med tilsvarende utdannelse som seg selv, eller som har en lederrolle. Tilsvarende eksempel ser vi i Lederfamilien hvor informanten var bevisst på å ikke la deres yrkesstatus farge arbeidet. Det er lett å si at høy SØS ikke har betydning for ansattes tanker om foreldres omsorgskapasitet, men innerst inne mener informant 1 at det ikke er slik.

«En lege har ikke bevist noe annet enn at han kan lese.» (Informant 7)

6.5. Oppsummering av analysens hovedpunkter

Analysen har tatt utgangspunkt i problemstillingen: *Hvordan opplever barnevernsansatte at høy sosioøkonomisk status hos foreldre påvirker deres beslutningsarbeid?*

Vår analyses hovedfunn er at det er et tydelig sprik mellom idealene de ansatte etterstreber å følge, og det som viser seg å være praksisen deres. Vi opplever at de ansatte gjerne ønsker å behandle alle likt og ikke bli preget av støy, bias eller fordommer, men flere anerkjenner likevel at SØS har betydning i møte med foreldre.

Analysen viser følgende poeng: 1) Foreldre med høy SØS innehar et troverdighetsoverskudd grunnet deres ressurser og høye kapital. 2) Bekymringen tilknyttet høystatusfamilier er hovedsakelig vold, rus og emosjonell utilgjengelighet, som utgjør en risiko for alvorlig omsorgssvikt. Samtidig kan familiens økonomiske, sosiale og kulturelle kapital utgjøre beskyttelsesfaktorer som kan redusere risikoen. 3) Mobilisering av de ulike kapitalformene i møte med barnevernstjenesten gjennom motstandspraksiser og nettverk som tilslører situasjonen, gjør det vanskelig for barnevernstjenesten å avdekke problematikk i disse familiene. Skam knyttes opp som utgangspunkt for opposisjonen. 4) Barnevernstjenesten jobber etter høyere standarder i møte med høy SØS, med større fleksibilitet og flere tilpasninger. 5) De ansatte har høy bevissthet rundt holdninger, fordommer og ikke-diskriminering. Analysen viser dog at dette ikke er like tydelig i praksis.

Basert på disse hovedpunktene stiller vi oss følgende spørsmål som vil bli diskutert i neste kapittel. 1) Hvordan kan vi forstå spriket mellom idealer og praksis? 2) Er det diskriminering eller en nødvendig tilpasning? 3) Hvordan kan man forhindre negativ diskriminering?

7. Diskusjon

Oppgavens diskusjonsdel baseres på analysenes hovedfunn, tidligere forskning, samt den teoretiske forståelsesrammen som ligger til grunn. I første del drøftes hvordan vi kan forstå spriket mellom de ansattes idealer og den faktiske praksisen som utøves, med utgangspunkt i Bourdieus og Kahnemans teori. I del to diskuterer vi hvorvidt barnevernsansattes praksis kan forstås som negativ eller positiv diskriminering. Deretter stiller vi spørsmål ved hvordan ansatte kan forhindre negativ diskriminering, med fokus på hva som kan redusere beslutningsbias. Avslutningsvis reflekterer vi over egen oppgave med et kritisk blikk og kommer med forslag til videre forskning.

7.1. Hvordan kan vi forstå spriket mellom idealer og praksis?

Analysen vår har vist at de ansatte i teorien vet hva de skal gjøre for å fatte riktige beslutninger. Samtidig opplever vi at det er et sprik mellom det de «vet» de skal gjøre, og det vi opplever er realiteten. Hvorfor er det slik at de ansatte stiller mer forberedt, gir mer faglige begrunnelser og er mer bevisste egen fremtoning i møte med enkelte familier? Videre vil vi se på alternative fortolkningsrammer til dette spriket, herunder at foreldres høye SØS tilslører alvorlighetsgraden, ansattes forutinntatthet og bias skaper en barriere for vurderinger og høy SØS utfordrer de ansattes mulighet for samarbeid.

7.1.1. Foreldres sosioøkonomiske status og bruk av kapital tilslører sakens alvorlighetsgrad

En forklaring kan handle om hvordan foreldre med høy SØS bruker sin kapital i møte med barnevernstjenesten. Sosial kapital i form av ressurser i familie, venner og nettverk kan gi foreldrene forbindelser og støtte i deres nærmiljø. Det er en nær tilknytning mellom kapitalformene som er med på å bevare klasseposisjonene i samfunnet (Løyning, 2021, s. 271), der mennesker som tilhører eliten har en tendens til å ha forbindelser med andre i samme samfunnslag (Bjørnset, 2023). De har ofte mange relasjoner som vil snakke godt om dem, noe som kan være med på å tilsløre alvorlighetsgraden i barnevernssaken. I forskningen til Kojan (2010) fremkommer det at foreldrene tok i bruk sin sosiale kapital for å gjøre motstand mot de ansatte og arbeidet de skulle utføre (s. 53).

Til tross for foreldrenes ressurser, viser analysen at deres problematikk er like alvorlig og kompleks som i familier med lavere SØS. Det er dog ofte mer krevende å oppdage og definere slike problemer hos høystatusforeldre (Kojan, 2010, s. 54). Vi undrer oss over om bakgrunnen for at deres utfordringer forblir mer skjult kan handle om at folk kvier seg for å

melde, og at disse familiene dermed ikke like lett kommer i barnevernets søkelys. En forklaring kan være at allmennheten har vanskeligheter for å tro at foreldre med høy SØS har disse utfordringene, da barnevernsproblematikk ofte er knyttet til lavinntekt, og mange har en forventning til mennesker som har høy status i samfunnet. Det kan ses i sammenheng med oppfatningen om at noen yrker og roller i samfunnet har et større troverdighetsoverskudd og at man automatisk stoler mer på disse (Fricker, 2007).

På den andre siden har ofte foreldre med høy SØS også en sterk kulturell kapital, altså at de er belest og oppdatert på kunnskap innenfor feltet. Dermed vet de hvordan de skal te seg i samfunnet for at deres familieproblematikk ikke skal oppdages og forbli skjult. Innholdet i bekymringsmeldingene som kommer på høystatusforeldre er ifølge våre informanter mindre synlig enn typisk vanskjøtsel der barn ikke får dekket basale og praktiske behov som dermed går utover ernæring, hygiene og bekledning. Denne type omsorgssvikt er mer identifiserbar og håndgripelig, og gjør at de ansatte raskt reagerer. Derimot, vil det i familier med høy SØS muligens være en form for omsorgssvikt som er tvetydig og ikke lett å få tak i (Sudland & Neumann, 2021, s. 149). Foruten synlige kroppslige skader vil det være barnas atferd eller utsagn som vekker oppmerksomheten til andre rundt og som kan gi grunnlag til bekymring, da det sjeldent er materielle og praktiske mangler (Sudland & Neumann, 2021, s. 142-143).

Familiens ressurser, herunder tilgang på kapital, gjør det enklere for dem å imøtekomme de praktiske kravene foreldrerollen medfører. Høytstående yrker innebærer ofte god inntekt, som skaper en stabil økonomi og mulighet til å kjøpe det en familie er i behov av. Informantene våre vektlegger samtidig mulighet til å bosette seg i områder som enten er preget av status eller som har andre fordeler for familielivet. Har foreldres tilgang på ressurser en betydning for hvor alvorlig barnevernsansatte ser på en sak, og vil det påvirke deres arbeid? Er det slik at det i noen tilfeller vil «veie opp» for de utfordringene som eventuelt dukker opp og at barnevernsansatte ser forbi dette? Foreldrenes kulturelle og økonomiske kapital viser seg at kan skygge for den alvorlige problematikken i disse familiene, noe som muligens reduserer risikoen for å oppdage omsorgssvikt. Dette kan ha alvorlige konsekvenser for barna det gjelder, ettersom barnevernstjenesten er avhengige av bekymringsmeldinger fra instanser eller privatpersoner for å kunne opprette en undersøkelse (Barnevernsloven, 2021, §§2-1 og 2-2; Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 87). Utilfredsstillende omsorgsforhold kan derfor ha gjort stor skade før barnevernstjenesten kommer i posisjon til å avdekke problematikken eller tilby tiltak. Det at alt ser ut til å være «på stell» vanskeliggjør undersøkelsesarbeidet ifølge forskningen til Kojan (2010, s. 54).

Risiko er et sentralt begrep i beslutningstaking, og det er nødvendig å vurdere sannsynligheten for fremtidige uheldige hendelser (McCafferty & Taylor, 2020, s. 107). I barnevernets vurderinger blir familiers risiko-og beskyttelsesfaktorer vurdert. Risikofaktorer handler om forhold som øker faren for utvikling av psykiske og sosiale vansker (Kvello, 2015, s. 246), mens beskyttelsesfaktorer demper sannsynligheten for vansker og kan være genetiske, mentale, miljømessige, biologiske og sosiale (Schoon, 2007; Werner, 2005, sitert i Kvello, 2015, s. 246). Beskyttelsesfaktorer sier noe om familiens ressurser og er viktig å kartlegge, da de danner grunnlag for bistand (O'Connor, 2006, sitert i Kvello, 2015, s. 257).

Barnevernsansatte vurderer risiko ved å se på faktorer som gir informasjon om hvor utsatt barnet er for omsorgssvikt (McCafferty & Taylor, 2020, s. 107). Analysen viser at barn som vokser opp i høystatusfamilier kan utsettes for risikofaktorer som rus, vold og emosjonell omsorgssvikt (Kvello, 2015, s. 251-252). Denne forståelsen utfordres imidlertid av at nettverk og høy kapital kan fungere som beskyttelsesfaktorer (Sudland & Neumann, 2021, s. 149). Sosioøkonomisk status kan påvirke ansattes vurdering av risiko. Foreldre med høy SØS gir beskyttelsesfaktorer som sosialt fellesskap, fritidsinteresser og god samfunnsintegrasjon (Kvello, 2015, s. 253). På den andre siden benytter høystatusforeldre seg lite av nettverksressurser, så sosialt nettverk som beskyttelsesfaktor kan ha lite betydning. Samtidig nevner Kvello at jevnlig tilgang til voksne med positive emosjoner og god omsorgskompetanse er en beskyttelsesfaktor (Kvello, 2015, s. 253). Det er dog nærliggende å tenke at disse barna får dekket behovet av signifikante voksne på andre arenaer, da foreldrene har økonomi til å betale for eksempelvis fritidsaktiviteter.

Vurderingen av risiko er utfordrende, da den varierer fra ansatt til ansatt (McCafferty & Taylor, 2020, s. 107). Noen informanter legger foreldre med høy SØS et større troverdighetsoverskudd, i tillegg til at foreldre anvender sine høye kapitaler i møte med de ansatte. Dette kan bagatellisere risikoen for avdekkingen av omsorgssvikt. Feilvurderinger kan føre til at barnevernet ikke identifiserer barna tidlig nok eller iverksetter utilstrekkelige tiltak (Bufdir, 2019, s. 4). Dette kan knyttes til bias-teorien til Hemler og Kojan (2024), hvor barna ikke blir fanget opp av barnevernets system før problematikken er såpass alvorlig at det blir utfordrende å hjelpe (s. 2). Eksempler på dette ser vi i Bedriftsfamilien, Prestisjefamilien og Fasadefamilien, hvor barna først fikk hjelp som ungdommer. Ansattes habitus, implisitte bias og ulike beslutningsfeller kan påvirke risikovurderingen og forklarer spriket mellom idealer og praksis.

Rusmisbruk og vold blant foreldre med høy SØS virker utfra analysen til å ofte være skjult eller bagatellisert på grunn av skam, stigmatisering og frykt for sosialt tap. Samtidig har folk tiltro til at vold og rus ikke skjer i «slike hjem». Først når barna selv har språket til å kommunisere hva som er utfordringene hjemme, kommer rusutfordringene og volden fra foreldrene frem i lyset, noe som flere informanter har erfaring med. Pedersen (2025) mener god økonomi kan forklare hvorfor rusmisbruk er mer skjult enn hos foreldre med lav SØS. Analysen viser samtidig at finansiering av rus er kostbart og dermed kan gi økonomiske utfordringer. En av våre informanter påpeker at noen rusmidler innehar mer status enn andre. Hun henviser til kokain og «Exit-folka», og knytter misbruk av billigere rusmidler til lavere SØS. Forskning viser på sin side at alkoholbruk forekommer vel så ofte hos mennesker med høy SØS, men at konsekvensene rammer hardest lengst ned på rangstigen (Pedersen, 2025).

Barnevernsansatte står i fare for å gå i beslutningsfellene bekreftelsesbias og representativitetsbias. Dette ved å automatisk ta konklusjoner basert på det man har en oppfatning om angående rus i høy SØS, og bli blinde på informasjon som avviker fra normalen (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 37 og 39). Hjernen fatter slutninger basert på det som er mest vanlig og det vi har erfaring med fra før, altså den informasjonen man har lett tilgjengelig (Kahneman, 2013, s. 144). Det er allmenn kjent at «eliten» ruser seg på rusmidler som kan forbindes med luksus. Dette er dog en hypotese og ikke en sannhet. Vi opplever en tvetydighet hos informantene når de snakker om rus. Våre informanter henviser til at en typisk «rusmamma» er knyttet til lav SØS, men har samtidig påpekt at «*en lege kan ruse seg*». Dette kan oppleves som en stigmatisering av lav SØS, da rusbruk hos disse foreldrene lettere får et stempel som er negativt ladet. Dersom man i barnevernsmøter er mer opptatt av å styrke egen hypotese enn å utforske nye forklaringsmodeller (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 39), står man i fare for å ikke se hva som er «bak fasaden», og opprettholder stigmaet og fordommene mot de ulike samfunnsklassene. Dette er derfor også en mulig forklaring på spriket mellom idealer og praksis.

En annen utfordring i møte med høy SØS er emosjonell utilgjengelighet. Ønske om å opprettholde status kan vises gjennom travel livsstil og prioritering av karriere fremfor familieliv. Forventningspress og høye krav til prestasjon blant høystatusforeldre kan føre til at barn føler seg oversett eller neglisjert. Om dette kan ha en sammenheng med foreldrenes egen oppvekst, er det flere informanter som undrer seg over. Emosjonell utilgjengelighet hos foreldre med høy SØS kan være med å tilsløre sakens alvorlighetsgrad. De ansattes bekymring kan bli redusert av foreldrenes status og kapital da deres ressurser i

utgangspunktet skulle fungert som beskyttelsesfaktorer. På den måten kan barnets tegn og de ansattes reaksjon på den emosjonelle omsorgssvikten bli svekket og ikke bli tatt på alvor (Sudland & Neumann, 2021, s. 149). Familier med høy SØS kan oppleve at samfunnet har forventninger til dem og deres håndtering av familielivet, noe også ansatte kan være med på å opprettholde. Dette kan ses i sammenheng med halo-effekten, der barnevernstjenesten har en forventning om at foreldrene skal være gode omsorgsgivere *fordi* de er vellykkede på andre områder, henholdsvis deres kapitaler. Det at rusmisbruket, volden og den emosjonelle omsorgssvikten foregår skjult, noe Bjørnset (2023, s. 70) også bekrefter, kan være en forklarende faktor for hvorfor høy SØS er underrepresentert i barnevernstjenesten, samt hvorfor vi opplever et sprik.

7.1.2. Ansattes forutinntatthet og bias skaper en barriere for objektiv vurdering

En annen forklaring på spriket er at de ansatte innehar egne erfaringer, implisitte bias og habitus som vil påvirke de ulike menneskemøtene. Selv om de ansatte har et ønske om å møte alle familiene likt og på en respektfull måte, blir det i realiteten utfordrende å imøtekomme. Det kan handle om at familiene med høy SØS fremstår annerledes i møte med barnevernstjenesten enn det de med lav SØS gjør, og derfor krever en annen fremtoning fra de ansattes side.

Førsteinntrykk kan få en overdrevent stor gyldighet dersom man ikke er bevisst dets betydning (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 36), ettersom det fungerer som et «anker» (Kahneman, 2013, s. 132). Informantene sier at førsteinntrykket har betydning for deres umiddelbare tanke om foreldrene og at de kontinuerlig må jobbe med holdninger for å klare å møte familiene med blanke ark. Det at foreldrene med høy SØS har kapitalene til å gi et inntrykk som kan gå i deres favør, kan være styrende for førsteinntrykket. Ved at kapitalen anerkjennes og bekreftes av de ansatte, får den verdi og gir foreldrene en symbolsk makt (Bourdieu, 1994). Med andre ord får foreldrene rett til å definere hva som er meningsfullt og av interesse (Olsen, 2018, s. 128). Definisjonsmakten er derfor tilegnet de øvre sosiale klassene, noe også Bourdieu poengterer (Bourdieu, 1995). Deres SØS kan gi en fordel i barnevernstjenestens første møte, basert på samfunnets kollektive forventning og stereotypi.

Det å ha troverdighet handler om at man har en intensjon om å være oppriktig og ærlig (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 49), og det er nærliggende å tenke at familiene med høy SØS har en høy grad av troverdighet. Informantene uttrykker at de har større troverdighet til spesifikke yrker slik som psykologer, leger eller advokater. De poengterer at troverdighet

ikke nødvendigvis er knyttet til høytstående yrker, men heller roller som er respekterte og har et samfunnsansvar. På den måten står informantene i fare for å fokusere på og oppsøke informasjon som støtter opp under deres egen forforståelse, og kan bli mindre opptatt av å vurdere og undersøke familiene (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 39). Samtidig viser forskning at familienes sosiale status avgjør sannsynligheten for kontakt og ikke nødvendigvis behovet for tjenesten (Hemler & Kojan, 2024, s. 2), hvor da statusen kan bli førende for forutinntatthet.

Identitetsmakten og troverdigheten til mennesker er ulikt fordelt i samfunnet, og på bakgrunn av identiteten man har, står man i fare for å oppleve fordommer (Fricker, 2007). Den stereotypiske oppfatningen om høystatusforeldre kan påvirke de ansattes handlinger ved at de tillegger dem et større troverdighetsoverskudd enn fortjent da man antar at slik problematikk ikke forekommer i disse familiene (Fricker, 2007). På den andre siden, har mange av våre informanter jobbet lenge, og opparbeidet seg en erfaring som tilsier at man skal innta en form for skepsis i møte med alle familier. Dette er positivt for beslutningsgrunnlaget, og kan være med på å motvirke ankringsbias (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 36).

Habitus blir også relevant å nevne, da begrepet forklarer hvordan man handler i ulike situasjoner, samt hvordan man tar med seg tidligere erfaringer inn i møte med mennesker (Maton, 2008, s. 52). Det er positivt for beslutningsgrunnlaget at informantene har et bevisst forhold til holdningenes og erfaringens påvirkning, og styrker deres ønske om å ta beslutninger som ikke er farget av familiers SØS. På den andre siden, viser avsnittene over eksempler på uheldige situasjoner som kan bidra til en følelse av ulik behandling.

Tilnærmingen kan se ut til å påvirkes av de ansattes implisitte bias (Fjørtoft, 2020, s. 42). Vi opplever at noen ansatte er klar over aktuelle beslutningsfeller, men at andre benekter at de har betydning. Utfra vår case- og tematiske analyse, ser vi tendenser til at de ansattes fordommer blir tydelige i dialog rundt aktuelle situasjoner, men at idealene viser noe annet.

Järvinen & Mortensen (2002) poengterer hvordan sosialt arbeids beslutninger og tiltak, som har til hensikt å være til det beste for familiene og som oppfattes legitime, kan anses som symbolsk vold. De definerer symbolsk vold som en utøvelse av makt der de undertrykte ikke er dette bevisst. Eksempelvis vil et møte mellom en barnevernsansatt og en familie med lav SØS være preget av ulik posisjon i det sosiale rommet. Dette blir et møte mellom mennesker som har forskjellig oppfatning av hva det vil si å leve et godt liv eller hva som anses som riktig barneoppdragelse (Järvinen & Mortensen, 2002, s. 17-18). Langsrud et al. (2017) stiller

seg kritiske til barnevernets bruk av uttrykket «gode nok foreldre», da forståelsen avhenger av perspektiv og situasjon. De undrer seg over hvem som skal ha makten til å bestemme hva som er godt nok, og knytter også dette opp mot at ansatte og foreldrene de møter ofte har ulik SØS. Barnevernsansatte har i møte med foreldre med lav SØS en mer legitim og overlegen posisjon enn familien, og kan føre til en følelse av underlegenhet. Dette viser hvordan de ansatte kan opprettholde en symbolsk vold ovenfor familiene med lav SØS, og gir belegg for å forstå hvordan spriket mellom ideal og praksis blir opprettholdt. Samtidig kan man stille spørsmål ved om denne maktassymmetrien kan virke motsatt i møte med familier med høy SØS, da våre funn og forskningen til Kojan (2010) og Aadnanes (2017) indikerer at de ansatte heller kommer i en underlegen rolle.

7.1.3. Høy sosioøkonomisk status utfordrer muligheten for samarbeid

Hvorvidt kompleksiteter i samarbeidet kan forklare det adresserte spriket, undrer vi oss over. Barnevernstjenesten har stor makt gjennom sitt samfunnsmandat, og familienes første møte med denne makten oppstår i undersøkelsesfasen. De ansattes oppmerksomhet blir da rettet mot familienes personlige verdier og relasjoner. Det er i dette møtet barnevernstjenesten skal legge grunnlaget for et best mulig samarbeid (Heggdalsvik et al., 2023, s. 107). Når en familie får tildelt rollen som hjelpesøkende, oppstår en asymmetrisk fordeling av makt i relasjonen mellom den ansatte og familien (Christiansen & Lorås, 2024, s. 19), og den ansatte står i et spenningsfelt mellom å utøve hjelp og kontroll (Olsen, 2018, s. 114). Den ansatte tar ulike valg og avveininger gjennom hele beslutningsprosessen som kan få betydning for den videre utviklingen av saken og den endelige beslutningen (Christiansen & Kojan, 2023, s. 16). I et samarbeid vil det være parter som kan være kritiske til rammene og forventningene samarbeidet foregår i (Kristiansen, 2014, s. 82-83), og det er derfor ikke utenkelig at ulike forventninger til samarbeidet kan vanskeliggjøre prosessen mot beslutningene. Vår forskning viser at samarbeidet vanskeliggjøres gjennom opposisjon og motstand. Den symbolske makten og kapitalen i relasjonen mellom den ansatte og familiene med høy SØS kan argumenteres for at er til stede hos begge parter. Hvilken kapital som anses betydningsfull kan variere fra profesjon til profesjon, men det er den kulturelle kapitalen som gir den symbolske tyngden (Olsen, 2018, s. 126).

Familier med høy SØS antas også å ha en høy symbolsk kapital, som gjør de gjeldende kapitalene mer attraktive og anerkjente blant barnevernsansatte (Bourdieu, 1985). På den måten kan man få til en samarbeidskultur hvor begge parter blir hørt. De ansatte innehar også en symbolsk makt i form av profesjonens doxa, som handler om at deres kunnskap er

selvinnlysende. Dermed styrker de ansatte sin dominerende stilling, og man stiller ikke spørsmålstegn ved verdier, holdninger og ideer (Hennum, 2023, s. 69). Det er ikke utenkelig at dette medfører en maktkamp mellom foreldrene og de ansatte, da foreldrenes symbolske kapital gir dem en makt som en naturlig del av posisjonen de har (Olsen, 2018, s. 128). Familier med lav SØS føler seg marginaliserte, maktesløse og ikke møtt av barnevernstjenesten (Fauske et al., 2018, s. 8-9). En informant påpeker at det er lettere å jobbe med foreldre som ikke hevder seg så voldsomt, og kan muligens vise til at de ansatte utøver symbolsk vold ovenfor familier med lav SØS som underkaster seg en taus viten og erkjenner sin plass i det sosiale hierarkiet (Olsen et al., 2023, s. 88). Gjennom barnevernets doxa blir den symbolske volden mot familier med lav SØS opprettholdt. Dette kan føre til en opplevelse av enklere samarbeid, da familiene ikke har forutsetninger eller kapasitet til å motsi barnevernets beslutninger. Det som blir uheldig, er at familienes SØS blir styrende for hvorvidt samarbeidet blir bra, samt hvilke beslutninger som fattes, og ikke nødvendigvis den enkelte families problematikk.

Ifølge Bjørnset (2023) fremkommer det at familier med høy SØS raskere tar kontakt med advokat, krever innsyn i dokumenter og har oversikt over egne juridiske rettigheter, noe Kojan (2010) også påpeker. Dette sikter samtidig våre informanter til når de henviser til foreldre som oppleves kravstore og forventer tilpasninger. Bevissthet om at foreldres forsvar kan være et uttrykk for stress og redsel, kan være en nyttig nyansering i samarbeidsrelasjonen, da flere informanter opplevde at motstanden vanskeliggjorde samarbeidet. Deres opposisjon mot barnevernets arbeid ved å stille høye krav til saksbehandlingen, er en måte å kommunisere deres symbolske makt, samt høye kapitaler. Det er viktig å adressere at motstand fra foreldre i kontakt med barnevernstjenesten ikke ene og alene avhenger av SØS, men at personlighet og andre variasjoner spiller en rolle. Motstanden disse foreldrene ofte gir kan imidlertid være positivt for beslutningsgrunnlaget da det gjør den ansatte skjerpet, noe som legger til rette for god saksbehandling.

Det som dog kan være en forklarende faktor for høy SØS sin motstand, er opplevelse av skam. For mange kan kontakten med barnevernstjenesten oppleves belastende og stigmatiserende (Thrana et al., 2021, s. 70), og vårt inntrykk er at informantene har forståelse for dette. Ifølge våre informanter fremkommer det at foreldre med høy SØS er opptatte av fasade og å ikke miste ansikt utad. Skammen involveringen i barnevernet medfører kan være med på å opprettholde fasaden og ønsket om å fremstå vellykket, ettersom det er det som er forventet av dem. Et endret omdømme av barnevernstjenesten kunne potensielt minsket

graden av skam knyttet til involvering. Sitatet «*han sier han er flau og skammer seg*» er en inngang til å forstå foreldrenes motstand mot barnevernstjenesten. Denne konteksten og utgangspunktet gjør det automatisk vanskeligere for både foreldre og barnevernstjenesten å etablere et godt samarbeid.

Ifølge forskningen til Christiansen et al. (2019) fremkommer det at den vanligste grunnen til henleggelse innebærer at familiens situasjon ikke er bekymringsfull nok for iverksettelse av tiltak (46,2%). I tillegg var 24,8% av henleggelsene knyttet til at familien ikke ønsket hjelp (s. 148). Funnene er overførbare til egen forskning. Det fremkommer at informantene tidvis har stoppet på et minimum av kontakt med familiene når de undersøker i familier med høy SØS. Dette kan handle om utfordringer i samarbeidet eller større respekt for familiene, der ansatte lettere kjenner seg igjen, samt gir dem et ufortjent høyt troverdighetsoverskudd. Realiteten blir da at de ansatte står i fare for å diskriminere familier med lavere SØS, og gi dem en opplevelse av epistemisk urettferdighet. De kan bli et offer for troverdighetsunderskudd, og passer bedre inn i den kollektive oppfatningen av familier som er under barnevernets omsorg (Fricker, 2007). Dette kan påvirke beslutningene til de ansatte, til tross etterstrebelser om å gi et likt beslutningsgrunnlag. I familier med høy SØS er det vanskelig å få tilgang på informasjon, som igjen kan føre til et dårligere grunnlag for beslutningen som tas (Kojan, 2010, s. 55). Siden kunnskap er mindre tilgjengelig, står ansatte i fare for å fallgruven tilgjengelighetsbias (Kahneman, 2013, s. 145). Dersom ikke barnevernstjenesten har nok informasjon til å iverksette tiltak, og familien selv ikke ønsker hjelp, fører det til at de ansatte henlegger saken. På bakgrunn av et dårlig samarbeid virker det som henleggelse oftere forekommer i disse familiene.

7.2. Er det diskriminering eller en nødvendig tilpasning?

At det foregår en forskjellsbehandling, er tydelig utfra analysens funn. Om derimot denne forskjellsbehandlingen kun er enten positiv eller negativ er det rom for å diskutere. Ingen informanter mente yrke og status hadde en direkte sammenheng med foreldres omsorgsevne og kapasitet. Flere har dog kommet med utsagn som tydeliggjør at det foreligger en forskjellsbehandling i barnevernets vurderinger. Vi undrer oss over om denne forskjellsbehandlingen er diskriminering, eller om det er en nødvendig tilpasning for ulike menneskemøter.

7.2.1. Negativ eller positiv diskriminering?

Til tross for at forskjellsbehandling ofte er forbundet med noe negativt, er barnevernets intensjon med velferdsmandatet å diskriminere enkelte grupper på en velmenende måte (positiv diskriminering), slik at man handler rettferdig ovenfor de med dårligst utgangspunkt. Dette handler om at de skal kompensere for belastninger, ulemper eller mangler ved familiene (Kojan, 2011, s. 57-58). Om familier med høy SØS er å regnes som «de med dårligst utgangspunkt» kan imidlertid diskuteres. På den ene siden er dette familier med høy kapital, som gir en større tilgang på ressurser til å navigere seg i samfunnet og derfor har gode forutsetninger for å mestre familielivet. På den andre siden har disse familiene også belastninger og mangler, dog på en annen måte enn den typiske barnevernsfamilien med lav SØS. Til tross for at positiv diskriminering er idealet i barnevernstjenesten, viser analysen at foreldre med høy SØS er sluppet raskere inn fra venterommet og at taushetsplikten lettere overholdes internt i møte med høy SØS. Dette kan regnes som negativ diskriminering, da det fører til en urettferdig behandling av en spesifikk gruppe (basert på SØS) (Kojan, 2011, s. 57). Praksisen begrunnes i respekt, og knyttes til at disse familiene er likere den ansatte selv. Barnevernsansatte kommer i følge Bjørnset (2023) lettere på bølgelengde med familier de kan kjenne seg igjen i, og som befinner seg i øvre- eller middelklassen (s. 71), noe vi opplever er en fallgrube. Dette kan bekrefte at barnevernstjenesten strekker seg lengre til familier de kan kjenne seg igjen i.

Da vi presenterte temaet om mulig underbevisst diskriminering, uttrykte informantene at det var viktig å belyse, samtidig som flere foretrakk begrepet forskjellsbehandling fremfor diskriminering. Ifølge Prop. 88 L (2012-2013) fremkommer det at diskriminering *er* forskjellsbehandling, og at det innebærer at noen blir behandlet dårligere enn andre (s. 16). Slik vi tolker det de ansatte tillegger begrepet, handler deres definisjon av forskjellsbehandling om en nødvendig tilpasning. Det å hevde at diskriminering forekommer i sosialt arbeid står i strid med profesjonens verdigrunnlag (Badwell, 2014, sitert i Fernandes & Rugkåsa, 2023, s. 27), da barnevernsansattes identitet henger sammen med en praksis hvor man skal forhindre sosial ulikhet (Fernandes & Rugkåsa, 2023, s. 27) og bekjempe diskriminering (FO, 2023, s. 7). Dette kan tyde på at ansatte opplever det som ubehagelig å innrømme diskriminering, og derfor er mer komfortable med begrepet forskjellsbehandling. Beslutningene de ansatte tar baserer seg imidlertid ikke bare på deres egne preferanser, men er i samspill med blant annet kontekst, rutiner og regler, og kan derfor knyttes opp til en form for institusjonell diskriminering (Kojan, 2010, s. 58).

Denne typen diskriminering kan føre til en fordel for dem med høyere status. I et debattinnlegg diskuterer Aaslund (2014) om sosialarbeidere selv er ansvarlige for «klassebias», eller om det er systemet som skaper en standardisert og middelklasseorientert praksis. Økt bevissthet rundt hvordan klasse og maktforhold kan påvirke profesjonsutøvelse, samt et reflektert og kritisk blikk på egen tilnærming, bør derfor være av prioritering.

Barnevernets arbeidsoppgaver er noen av de vanskeligste oppgavene i samfunnet, og det er avgjørende at man opparbeider seg en legitimitet og tillit hos befolkningen (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 17). Til tross for at de ansatte ikke bevisst bidrar til denne type diskriminering, er den i aller høyeste grad svært uheldig og kan påvirke barnevernets tillit og omdømme. Til syvende og sist er det familiene fra lav SØS diskrimineringen går utover, og kan gjøre at de får et annet beslutningsgrunnlag og tiltak basert på deres stauts.

7.2.2. Er det et nødvendig sprik i dokumentasjon og kommunikasjon?

Forskningen til Kojan (2010) viser at barnevernsansatte opptrådte annerledes i møte med høy SØS enn lav SØS. Foreldre som har høy kapital tør å utfordre de ansatte, noe som gjør at man kan kvie seg for å ta beslutninger rettet mot disse foreldrene (s. 57). Til tross for informantenes ønske om å møte foreldrene likt, gir vår forskning belegg for at foreldres høye SØS kan føre til at de ansatte tar beslutninger på et annet grunnlag enn de ville gjort i familier med lav SØS. Er forskjell i dokumentasjonen og kommunikasjonen en nødvendig tilpasning, eller sier de ansatte dette for å dekke over en underbevisst diskriminering?

Enhver ny familie de ansatte møter, er unik og noenlunde ulik saker de har hatt tidligere (Jørgensen & Heggen, 2020, s. 237). På den måten er det avgjørende at de ansatte omstiller seg, og tilpasser seg familiene de møter. Flere av våre informanter er tydelige på at det hadde vært diskriminerende av dem å ikke skulle hensynta en «rusmamma» annerledes enn en «psykologmamma». De forklarer det med at noen menneskemøter krever å bli møtt ulikt, og at det på den måten vil sikre en mer rettferdig behandling av familiene. Man kan anta at dette er en nødvendig tilpasning fra de ansatte, som kan dra veksler til positiv diskriminering. Selv om de ansatte tilnærmer seg familiene ulikt, må kvaliteten i arbeidet være den samme. Dette undrer vi oss over om den er, da det er flere aspekter ved deres fremgangsmåte som kan oppleves diskriminerende for familiene med lav SØS. Den nødvendige tilpasningen de ansatte beskriver, kan da føre til at utfallet i større grad styres av foreldrenes SØS, og ikke på bakgrunn av de ulike menneskemøtene.

Forskning viser at ansatte opplevde det utfordrende å skaffe dokumentasjon om barn fra høystatusfamilier, blant annet på bakgrunn av at andre instanser kvier seg for å dokumentere (Kojan, 2010, s. 55-56). Barnevernstjenesten er avhengig av god dokumentasjon fra samarbeidsinstanser for å kunne underbygge deres mistanke og avdekke uheldige omsorgsvilkår. Dersom også disse instansene blir påvirket av støy, bias og fordommer, står man som samfunn ytterligere i fare for å bedrive diskriminerende praksis. På den andre siden viser forskning at familier med høy SØS har vært mindre i kontakt med andre hjelpeapparat, og derfor har lagt igjen færre «spor» barnevernstjenesten kan innhente opplysninger og dokumentasjon fra (Sudland & Neumann, 2021, s. 149).

Våre funn viser at ansatte ikke mener dokumentasjon avhenger av SØS, men det er likevel flere faktorer som tyder på at dokumentasjonsarbeidet kan variere noe. En informant sier at familiene med høy SØS får mer faglige begrunnelser og at det er forskjell i mengden dokumentasjon. Flere påpeker at de stiller mer forberedt fordi de har erfaring med at høystatusforeldre er mer kritiske. Vi opplever at det kan bli stigmatiserende ovenfor familiene med lav SØS dersom ansatte antar at de ikke forstår faguttrykk eller har ønske om utfyllende dokumentasjon og referat, og derfor ikke forbereder seg på samme måte som de ville gjort i møte med høy SØS. Bjørnset (2023) fant at ansatte i barnevernstjenesten kan forenkle språket sitt i møte med foreldre som har lavere utdanning. En av våre informanter poengterer det samme, men begrunner det med at hun ville opptrådt ovenfra og ned dersom denne tilpasningen ikke fant sted. Det som blir uheldig, er dersom man unnlater å gi faglig dokumentasjon på bakgrunn av at man antar at familier med lav SØS ikke forstår. En av våre informanter har dog gått i motsatt felle, ved at hun antok at en familie *forstod*, på bakgrunn av deres høye SØS og hennes forutinntatte holdninger om dem. På den ene siden kan man altså argumentere for at kommunikasjonen er en nødvendig tilpasning, men på den andre siden blir det uheldig dersom dette påvirker beslutningene og utsetter familiene med lav SØS for en mulig underbevisst diskriminering. Ved å dokumentere blir man tvunget til å tenke i tankesystem 2, og blir nødt til å tenke igjennom begrunnelsene for beslutningene man tar (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 79).

Ifølge studien til Fauske et al. (2018) fremkom det at grad av anerkjennelse i møte med barnevernstjenesten var ulik for familier med høy og lav SØS. Det presenterer også forskningen til Lareau (2011) hvor hun forteller at foreldre med lav SØS var maktesløse og i en underlegen posisjon. Om dette kan henge sammen med foreldres kommunikasjonsferdigheter, og at sosiale klasser har ulike normer for kommunikasjon, kan

diskuteres. Til forskjell fra foreldre med høy SØS, kan foreldre med lav SØS ha en begrensning og et utilstrekkelig språk i møte med de ansatte (Fauske et al., 2018, s. 9). Dette kan påvirke måten den ansatte dokumenterer og formidler informasjon på, da de ønsker å tilrettelegge for ulike menneskemøter. Samtidig kan dette forklare de ansattes ytring om at spriket mellom høy og lav SØS er nødvendig.

Et annet funn er at foreldre med høy SØS krever referater raskere, og derfor blir prioritert av de ansatte. For å fatte gode beslutninger, er det vesentlig at man har tilstrekkelig informasjon og dokumentasjon (Kojan, 2010, s. 57). Det er uheldig at prioriteringen i dokumentasjonen skal avhenge av SØS da det kan resultere i at man glemmer vesentlig informasjon som kan ha betydning for beslutningsgrunnlaget etter endt undersøkelse. Vi undrer oss over om tilsvarende beslutninger hadde blitt tatt dersom familiene hadde hatt lav SØS.

7.3. Hvordan kan man forhindre negativ diskriminering?

Mangfoldet i oppfatninger av beslutningsbias fra analysen illustrerer kompleksiteten i beslutningsprosesser og behovet for bevissthet rundt betydningen av kognitive fallgruver. Barnevernets beslutninger er viktige, inngripende og utfordrende, og det er avgjørende å være klar over systemfeilene som kan komme av hjernens tendens til å trekke for raske slutninger (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 35). Slik Kahneman beskriver det vil beslutningsarbeid avhenge av menneskers mulighet til å benytte seg av system 2, slik at ikke tanker i system 1 fører til avgjørelser på feilaktig grunnlag. Dersom system 1 ene og alene er rådende i beslutningsarbeidet vil ansatte stå i fare for å gå i beslutningsfeller som igjen kan føre til en forskjellsbehandling på bakgrunn av SØS. Dessverre er det slik at menneskers iboende tendens til å trekke raske slutninger forsterkes når situasjonen er belastende og krever mye av oss (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 32-33), noe beslutninger i barnevernssammenheng helt klart gjør. «Å være årvåken mot skjevheter er kjedelig – men sjansen til å unngå et kostbart feiltrinn er noen ganger verdt anstrengelsen» (Kahneman, 2013, s. 145). Siste delkapittel i diskusjonen vil derfor omhandle hvordan ansatte i barnevernstjenesten nettopp kan være årvåke mot de skjevhetene (biasene) arbeidet medfører, og hva som kan forhindre at praksisen fører til diskriminering av lavere samfunnsklasser.

Et av de første stegene for å kunne forbedre vurderinger som tas i profesjonell sammenheng er å erkjenne at betydningen av støy i faglige vurderinger fortjener oppmerksomhet (Kahneman et al., 2021, s. 223). Årsaker til støy kan være mange, eksempelvis egne følelser og humør, egen sosial bakgrunn, tidspress, gruppedynamikk på kontoret, verdier og normer,

samt ferdighetsnivå, herunder variasjon i kompetanse og erfaring (van der Weele & Karlsen, 2021, s. 102). Dette er faktorer som alltid vil være til stede. Det som imidlertid er viktig å diskutere, er hvordan man kan unngå at disse variablene har for stor innvirkning på resultatet av barnevernets beslutninger. Begrepet beslutningshygiene introduseres av Kahneman et al. (2021) og handler om forebyggende tiltak og teknikker som reduserer støy uten at man er klar over hvilke underliggende feil man unngår (s. 245). For å unngå at støy og bias skal ha en for stor påvirkning på beslutningsgrunnlaget i barnevernstjenesten, kan man eksempelvis inkludere sjekklister, maler og samtaleguider (Kahneman et al., 2021).

Variabiliteten støy medfører kan tidvis skyldes inkompetanse, men også kompetente fagfolk preges av støy. Støyrevisjon, der flere individer vurderer samme problem, løftes frem som viktig for å redusere feilslutninger (Kahneman et al., 2021, s. 223). Samtlige av våre informanter har løftet frem at store beslutninger aldri tas alene og at kollegaer, fagstøtte og ledelse aktivt involveres i vurderinger og avgjørelser, og er et eksempel på støyrevisjon. Å samle flere uavhengige vurderinger i forkant av en drøft kan være gunstig for å motvirke gruppepress og en for tidlig enighet. Ankereffekten kan ha betydning i en felles drøfting, der første utsagn blir førende for hva andre kollegaer tenker om saken (Kahneman, 2013, s. 132). Samtidig vil det alltid være tilfeldigheter som kan påvirke beslutningene, eksempelvis rutiner og normer på kontoret. Å erstatte vurderinger med faste regler vil eliminere støy fullstendig (Kahneman et al., 2021, s. 223), eksempelvis ved å benytte standardiserte undersøkelsesmaler der det er hensiktsmessig. I arbeid med menneskelige vurderinger vil det imidlertid medføre andre utfordringer, da vurderingene ikke har like stort rom for skjønnsutøvelse og man står i fare for å bli blinde på andre forklaringer, samt bli for standardisert. Det som dog kan være gunstig for å forbedre beslutninger i en barnevernsfaglig kontekst er å ha best mulig menneskelige bedømmere – de med best ferdigheter har mindre støy og skjevhet (Kahneman et al., 2021, s. 224). Videreutdanninger, jevnlig kurs og fagdager om beslutningspsykologi og faktorer som indirekte påvirker arbeidshverdagen, vil derfor være aktuelt.

De familiene og den informasjonen barnevernsarbeidere vanligvis blir eksponert for, er i all hovedsak knyttet til arbeid med familier med lav SØS (Andenæs, 2004; Fauske et al., 2018; Kojan & Storhaug, 2021; Kristoffersen, 2017). Møter med høy SØS vil avvike fra deres bilde av en typisk barnevernsfamilie. Ettersom mennesker har en tendens til å avvise inntrykk som ikke passer inn i deres kategorier (Douglas, 1997, s. 51), står de ansatte i fare for å ta beslutninger som i hovedsak baserer seg på foreldrenes SØS og ikke den konkrete bekymringen. Å møte noe ukjent kan imidlertid forbedre evnen til refleksjon og dømmekraft.

Dette stimulerer til spørrende tenkning, noe som kan føre til at man stiller seg kritisk til tidligere oppfatninger (Kristiansen, 2014, s. 80-81). Samtidig er den ansatte preget av egne holdninger og samfunnets forventninger til familier med høy SØS, så det er nærliggende å tenke ansatte i møte med disse familiene ikke er like kritiske. Etter hvert som ansatte får mer erfaring med å jobbe med høystatusforeldre vil de lære hvordan de kan håndtere og vurdere disse familiene (Sudland & Neumann, 2021, s. 140). Douglas beskriver dette med at man investerer mer og mer i «merkelappssystemet» parallelt med flere erfaringer. Fakta som i utgangspunktet ikke passer inn i våre kategorier har en tendens til å ignoreres eller forvrenges slik at de ikke forstyrrer etablerte antagelser (Douglas, 1997, s. 51; Sudland & Neumann, 2021, s. 140). Mennesker favoriserer visshet fremfor tvil, noe som kan resultere i en skjevhet (Kahneman, 2013, s. 126-127). Enkelt forklart handler dette om at vi ofte velger enkle og bekreftende svar fremfor å håndtere kompleksitet og tvetydighet, noe som kan føre til feilaktige beslutninger og forutinntatte holdninger. Dette adresserer viktigheten av kritisk refleksjon rundt beslutningstaking i møte med familier med ulik SØS.

Menneskers søken etter koherens gjør at vi tidlig danner oss inntrykk basert på de begrensede bevisene vi har tilgjengelige, og deretter til å bekrefte dette (Kahneman et al., 2021, s. 224). Å ikke bli utsatt for irrelevant informasjon tidlig i en vurderingsprosess er derfor viktig. Irrelevant informasjon kan eksempelvis være yrke, økonomi, klesstil, bilmerke, boområde og generell status og omtale i samfunnet, som er støy som kan påvirke beslutningsgrunnlaget. Informantene forteller imidlertid om at det første møtet ikke gir et realistisk bilde av familien, og bevissthet om dette kan forhindre at de ansatte går i fallgruven ankringsbias.

Dette danner grunnlaget for en videre diskusjon om barnevernstjenesten innehar den kompetansen som anses nødvendig for å fatte beslutninger som omhandler foreldre med høy SØS, noe Kojan (2010) også reiser spørsmål om. Selv om våre informanter i stor grad fremstår bevisste på betydningen av bias og støy, er det tydelig at mange kan dette i teorien, men har noen utfordringer med å utføre det – derav analysens hovedfunn at det er et sprik mellom de ansattes idealer og praksis. Barnevernsloven §1-7 understreker krav til faglig forsvarlighet og likebehandling (Barnevernsloven, 2021), så økt kompetanse på betydningen av støy og skjevhet vil støtte opp under dette prinsippet. For å unngå at de ansatte kommer i en underlegen posisjon og blir «overkjørt» av høystatusforeldre, krever det at de ansatte har mot, samt tør å stille krav også til denne samfunnsgruppen. Ved å gjøre dette, forhindrer de ansatte at SØS blir styrende for beslutningsarbeidet.

7.4. Et kritisk blikk på oppgaven

Ved å inkludere spørsmål om diskriminering i barnevernstjenesten, blir det relevant å reflektere over om de ansatte vil snakke sant. Det er nærliggende å tenke at å innrømme diskriminering av mennesker kan sitte langt inne for informantene. Vi har derfor lagt vekt på i introduksjonen at vi ikke ønsker å kritisere tjenesten, men heller er nysgjerrige på om diskriminering foregår. Dersom informantenes svar ikke er ærlige, vil dette være en tydelig begrensning for oppgaven. Å få et nøyaktig svar på om det foregår diskriminering ville nok krevd en kombinasjon av metoder, eksempelvis intervjuer av foreldre som kan ha opplevd dette selv. Vi er bevisste på at svarene våre kan være idealistiske beskrivelser, men opplever likevel at bruk av case som metode på sin side gir en mer ærlig fremstilling. På den andre siden har vi imidlertid avdekket et sprik mellom de idealene de ansatte etterstreber, og det som viser seg å være gjeldende praksis. Vi opplevde at informantene benektet diskriminering når de ble spurt direkte om det, selv om de i andre kontekster har indikert at det er en forskjell. Når vi ikke inkluderte ordet diskriminering eller forskjellsbehandling i selve spørsmålet, er vår erfaring at informantene delte mer om hvordan de arbeidet med høystatusforeldre. Om dette kan ha sammenheng med en vegring for å innrømme en slik praksis underer vi oss over.

Etter gjennomlesning av transkripsjonene ser vi at vår intervjumetodikk bedret seg utover gjennomføringen av intervjuene, og at vi i noen av de første intervjuene med fordel kunne ha stilt andre oppfølgingsspørsmål. Dette handler om at vi i noen tilfeller fikk ufullstendige svar fra informantene som gjorde dem vanskelige å benytte i analysesammenheng. Ved å jobbe tett med ulike kognitive bias og støy, har vi blitt oppmerksomme på at vi som forskere også har en tendens til å gå i disse fallgruvene. Vi er klar over at egen forutinntatthet kan påvirke oppgavens validitet og reliabilitet, til tross for etterstrebelser om å være nøytrale. En forbedring av oppgaven ville vært og inkludert mannlige informanter, da våre informanter kun er kvinner.

8. Avslutning

Denne masteroppgaven har tatt for seg temaet sosioøkonomisk status i barnevernet, der søkelyset har vært på hvorvidt høy sosioøkonomisk status har betydning for ansattes beslutningsarbeid. Vår problemstilling har vært: *Hvordan opplever barnevernsansatte at høy sosioøkonomisk status hos foreldre påvirker deres beslutningsarbeid?*

Analysens funn viser at ansatte ønsker å hensynte sosioøkonomiske forskjeller i vurderinger, men at det i praksis kan farge arbeidet mer enn de er klar over, eller ønsker å innrømme. Barnevernsansatte opplever at høy sosioøkonomisk status hos foreldre kan påvirke deres beslutningsarbeid da samarbeidet utfordres blant annet av skam, høy forventning til saksbehandling, tilpasninger, motstand og opposisjon. Til tross den alvorlige problematikken i disse familiene, viser det seg at en stor andel av sakene som inkluderer høy sosioøkonomisk status, henlegges. Ansatte kommer oftere i en underlegen posisjon, da foreldre med høy sosioøkonomisk status har en tendens til å bruke sin status og makt i møte med barnevernstjenesten. Samtidig viser analysen at de ansatte har andre holdninger og fordommer mot ulike samfunnsgrupper, som kan gi et ufortjent troverdighetsoverskudd og ha betydning for hvilke forventninger de har til de ulike familiene. Dette kan føre til en mer kompleks vurderingsprosess og utfordringer i å balansere objektivitet med forutinntatte holdninger. I diskusjonen har vi forsøkt å forstå hva det adresserte spriket handler om, samt stilt spørsmål ved om den underbevisste diskrimineringen er en nødvendig tilpasning eller ei. Oppgaven har samtidig løftet frem forslag for å forhindre negativ diskriminering.

Oppgaven har tilført ny kunnskap på feltet og retter fokus mot høy sosioøkonomisk status i barnevernet. Ved å inkludere caser i vår analyse har vi fått en unik sjanse til å dykke inn i de ansattes beskrivelser, og har fått muligheten til å sammenligne disse med deres beskrivelser i den tematiske analysen. På denne måten har vi avdekket et interessant sprik i deres praksis. Fremtidige barnevernsansatte kan være ytterligere bevisst på bias og støys betydning i møte med høy sosioøkonomisk status, samt hvordan foreldres kapital kan være med på å tilsløre alvorlig problematikk. En av våre informanter presiserte at foreldrene med høy sosioøkonomisk status ofte kunne barneoppdragelse i teorien, men at dette ble utfordrende i praksis. Vi ser en parallell med nettopp dette poenget, og det vi har avdekket i vår oppgave. De ansatte vet hva de skal gjøre for å forhindre beslutningsfeller og foreta nøytrale vurderinger i teorien, men oppgaven viser at de ikke alltid klarer dette i praksis.

Relevant videre forskning bør omhandle hvordan beslutninger rettet mot høy sosioøkonomisk status jobbes med på systemnivå, og hvordan dette blir tematisert i utdanninger og ute i tjenesten. For å få et realistisk bilde av om det foregår diskriminering i barnevernets beslutninger bør forskningen samtidig inkludere foreldreperspektivet, der foreldre med både høy og lav sosioøkonomisk status får mulighet til å uttale seg. Vi opplever at betydningen av sosioøkonomisk status bør settes tydeligere på agendaen. Våre funn indikerer at beslutningene påvirkes av sosioøkonomisk status og at det varierer hvorvidt de ulike kontorene adresserer og hensyntar dette.

Litteraturliste

- Andenæs, A. (2004). Hvorfor ser vi ikke fattigdommen? Fra en undersøkelse om barn som blir plassert utenfor hjemmet. *Nordisk sosialt arbeid*, 24(1), 19-33.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3037-2004-01-03>
- Ards, S. D., Myers Jr., S. L., Ray, P., Kim, H.-E., Monroe, K. & Arteaga, I. (2012). Racialized perceptions and child neglect. *Children and Youth Services Review*, 34(8), 1480-1491. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.03.018>
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>
- Bernt, J. F. & Jusleksikon.no. (2024, 25.11.24). *Likhetsprinsippet*. Store norske leksikon. Hentet 16.04.25 fra <https://snl.no/likhetsprinsippet>
- Bjørnset, E. H. (2023). «Den største utfordringen er jo egentlig at volden blir skjult». En kvalitativ studie undersøkelse om hvilke erfaringer og eventuelle utfordringer ansatte i barnevernet har med å avdekke vold mellom foreldre. [Masteroppgave]. Bergen Open Research Archive. <https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/11250/3116482/36266988.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bourdieu, P. (1985). The Social Space and the Genesis of Groups. *Theory and society*, 14(6), 723-744. <https://doi.org/10.1007/bf00174048>
- Bourdieu, P. (1994). Sosialt rum og symbolsk Magt. I P. Bourdieu (Red.), *Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori*. Akademisk forlag.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen*. Pax forlag.
- Bufdir. (2019). *Utredning av kompetansehevingstiltak i barnevernet* (04/2019). Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet.
https://cms.bufdir.no//siteassets/rapporter/barnevern/Utredning_av_kompetansehevingstiltak_i_barnevernet.pdf
- Bufdir. (u.å.). *Barnevernsstatistikk*. Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. Hentet 29.04.25 fra <https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern>
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal.
- Bywaters, P., Brady, G., Sparks, T., Bos, E., Bunting, L., Daniel, B., Featherstone, B., Morris, K. & Scourfield, J. (2015). Exploring inequities in child welfare and child protection services: Explaining the «inverse intervention law». *Children and Youth Services Review*, 57, 98-105. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.07.017>

- Bøe, T. (2015). *Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling: Familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet* (IS-2412). Helsedirektoratet. <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/sosioekonomisk-status-og-barn-og-unges-psykologiske-utvikling/>
- Christiansen, J. C. V. & Lorås, L. (2024). Hva er relasjonelt arbeid. I S. K. Lindeman & L. Lorås (Red.), *Håndbok i relasjonelt arbeid* (s. 15-23). Fagbokforlaget.
- Christiansen, Ø., Havnen, K. J. S., Iversen, A. C., Fylkesnes, M. K., Lauritzen, C., Nygård, R. H., Jarlby, F. & Vis, S. A. (2019). *Barnevernets undersøkelsesarbeid. Når barnevernet undersøker, delrapport 4*. (Delrapport 4 2019). RKBU Nord. https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmloi/bitstream/handle/11250/2648677/barnevernets_undersokelsesarbeid_fra_bekymring_til_beslutning_delrapport_4_redigert.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (2023). Beslutningslandskapet i barnevernet. I B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (2. utg., s. 15-18). Universitetsforlaget.
- Conway, D. I., McMahon, A. D., Brown, D. & Leyland, A. H. (2019). Measuring socioeconomic status and inequalities. I S. Vaccarella, J. Lortet-Tieulent, R. Saracci, D. I. Conway, K. Straif & C. P. Wild (Red.), *Reducing social inequalities in cancer: evidence and priorities for research* (s. 29-40). International Agency for Research on Cancer. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK566181/pdf/Bookshelf_NBK566181.pdf
- Dalsklev, M. & Eimot, K. (2014, 03.11.17). *En studie av glorie-effekten*. Psykologisk.no. <https://psykologisk.no/2014/11/en-studie-av-glorie-effekten/>
- Douglas, M. (1997). *Rent og urent - en analyse av forestillinger omkring urenheter og tabu*. Pax.
- Drake, B., Jolley, J. M., Lanier, P., Fluke, J., Barth, R. P. & Jonson-Reid, M. (2011). Racial bias in child protection? A comparison of competing explanations using national data. *Pediatrics*, 127(3), 471-478. <https://doi.org/10.1542/peds.2010-1710>
- Drange, N., Hernæs, Ø. M., Markussen, S., Oterholm, I., Raaum, O. & Slettebø, T. (2021). *Beskrivende analyser - Barn og familier i barnevernet* [Rapport 4/2021]. Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. <https://www.frisch.uio.no/publikasjoner/?pubid=1569>
- Enosh, G. & Bayer-Topilsky, T. (2015). Reasoning and Bias: Heuristics in Safety Assessment and Placement Decisions for Children at Risk. *The British Journal of Social Work*, 45(6), 1771-1787. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct213>

- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Fauske, H., Kojan, B. H. & Storhaug, A. S. (2018). Social Class and Child Welfare: Intertwining Issues of Redistribution and Recognition. *Social sciences (Basel)*, 7(9), 143. <https://doi.org/10.3390/socsci7090143>
- Fernandes, A. G. & Rugkåsa, M. (2023). *Antirasistisk sosialt arbeid*. Gyldendal.
- Fjærtøft, K. (2020). Fra hverdagspraksis til strukturell urettferdighet. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(1), 39-52. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-01-04>
- FO. (2023). *FO: Yrkesetiske grunnlagsdokument 2023-2027*.
<https://www.fo.no/content/uploads/sites/2/2024/01/Yrkesetisk-grunnlagsdokument-bokmal.pdf>
- Fricker, M. (2007). *Epistemic Justice: Power and the Ethics of Knowing*. Oxford University Press. <https://academic.oup.com/book/32817>
- Fævelen, M., Sørly, R. & Kojan, B. H. (2023). «Good parenting» among middle-class families: a narrative positioning analysis of Norwegian child welfare workers' stories. *European journal of social work*, 1-12.
<https://doi.org/10.1080/13691457.2023.2255392>
- Haugen, H. Ø. & Skilbrei, M.-L. (2021). *Håndbok i forskningsetikk og databehandling*. Fagbokforlaget.
- Heggdalsvik, I. K., Rød, P. A. & Christiansen, Ø. (2023). Beslutninger i undersøkelsesarbeidet. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (2. utg., s. 90-109). Universitetsforlaget.
- Hemler, M. E. & Kojan, B. H. (2024). Whose children are we concerned about, and why? A cohort study of sociodemographic referral patterns to the Norwegian child welfare system. *International journal of social welfare*, 1-15.
<https://doi.org/10.1111/ijsw.12696>
- Hennum, N. (2023). Kunnskapens makt i beslutninger. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (2. utg., s. 56-72). Universitetsforlaget.
- Hetne, U. & Steinsvåg, P. Ø. (2011). Begrepsavklaringer og oversikt. I U. Hetne & P. Ø. Steinsvåg (Red.), *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. (s. 18-27). Universitetsforlaget.
- Holt, T., Larsen, L. & Sand Helland, M. (2022). Den skjulte volden: foreldre og terapeuters rapportering av fysisk vold mellom foreldre. *Fokus på familien*, 50(4), 334-357.
<https://doi.org/10.18261/fokus.50.4.6>
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Kommuneforlaget.

- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Jonson-Reid, M., Drake, B. & Kohl, P. L. (2009). Is the overrepresentation of the poor in child welfare caseloads due to bias or need? *Children and Youth Services Review*, 31(3), 422-427. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.09.009>
- Jost, J. T., Rudman, L. A., Blair, I. V., Carney, D. R., Dasgupta, N., Glaser, J. & Hardin, C. D. (2009). The existence of implicit bias is beyond reasonable doubt: A refutation of ideological and methodological objections and executive summary of ten studies that no manager should ignore. *Research in Organizational Behavior*, 29, 39-69. <https://doi.org/10.1016/j.riob.2009.10.001>
- Järvinen, M. & Mortensen, N. (2002). Det magtfulde møde mellem system og klient - teoretiske perspektiver. I M. Järvinen, J. E. Larsen & N. Mortensen (Red.), *Det magtfulde møde mellem system og klient* (s. 9-27). Aarhus universitetsforlag.
- Jørgensen, T. & Heggen, K. (2020). Det barnevernfaglege skjønnet og verdien av kollegiale drøftingar. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 97(4), 236-249. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-04-02>
- Kahneman, D. (2013). *Tenke fort og langsomt*. Pax Forlag.
- Kahneman, D., Sibony, O. & Sunstein, C. R. (2021). *Støy. Når dømmekraften svikter*. Pax forlag.
- Kojan, B. H. (2010). «Underdog»? Barnevernsarbeideres erfaringer fra å møte høystatusfamilier. *Fontene Forskning*, 2(10), 50-61. <https://fontene.no/forskning/underdog-6.584.865282.ca762116d9>
- Kojan, B. H. (2011). *Klasseblikk på et barnevern i vekst* [Doktorgradsavhandling]. NTNU Open. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/267808>
- Kojan, B. H. & Christiansen, Ø. (2023). Å fatte beslutninger i barnevernet. I B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (2. utg., s. 19-37). Universitetsforlaget.
- Kojan, B. H. & Storhaug, A. S. (2021). *Barnevern og sosioøkonomisk ulikhet - sammenhenger, forståelser og ansvar* (Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 6 ISSN 2535-32X). NTNU. <https://samforsk.no/uploads/files/Publikasjoner/Barnevern-og-sosioekonomisk-ulikhet.pdf>
- Kojan, B. H., Ulset, G., Paulsen, V. & Storhaug, A. S. (2023). Barnevernsarbeideres forståelser og håndtering av fattigdom. *Fontene*, 16(2), 4-16. <https://fontene.no/forskning/barnevernsarbeideres-forstaelser-og-handtering-av-fattigdom-6.584.1011927.1b25b00142>

- Kristiansen, A. (2014). Spørsmål og svar i åpne rom: Samarbeid som en dannelsesreise. I H. H. Grelland, S. B. Eide, A. Kristiansen, H. I. Sævareid & D. G. Aasland (Red.), *Samarbeidets filosofi* (s. 77-93). Gyldendal.
- Kristofersen, L. B. (2017). *Sosial ulikhet og tilknytning til barnevernet*. Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet.
https://bestill.buudir.no/userfiles/products/284/Oppvekstrapporten_2017.pdf
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg.). Gyldendal Norsk Forlag.
- Langsrud, E., Fauske, H. & Lichtwarck, W. (2017). Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barnevernets kontekst. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 94(2), 126-138.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-05>
- Lareau, A. (2011). *Unequal Childhoods: Race, Class and Family Life* (2. utg.). University of California Press.
- Likestillings- og diskrimineringsloven. (2017). *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering* (LOV-2017-06-16-51). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>
- Læret, O. K. & Skivenes, M. (2023). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. I B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (2. utg., s. 38-55). Universitetsforlaget.
- Løyning, T. (2021). Sosiale nettverk og ulikhet. I S. Grønmo, K. Christensen & A. Nilsen (Red.), *Ulikhet. Sosiologiske perspektiver og analyser* (s. 267-289). Fagbokforlaget.
- Maton, K. (2008). Habitus. I M. Grenfell (Red.), *Pierre Bourdieu: key concepts* (s. 49-65). Acumen.
- McCafferty, P. & Taylor, B. (2020). Risk, Decision-making and Assessment in Child Welfare. *Child Care in Practice*, 26(2), 107-110.
<https://doi.org/10.1080/13575279.2019.1703369>
- NESH. (2021, 2023). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. De nasjonale forskningsetiske komiteene. Hentet 22.11. fra
<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- NHH. (u.å.). *Retningslinjer for bruk av KI-verktøy i forbindelse med masteroppgaven*. Norges Handelshøyskole. Hentet 09.01.25 fra <https://www.nhh.no/for-studenter/masteroppgaven/retningslinjer-for-bruk-av-ki-verktoy-i-forbindelse-med-masteroppgaven/>

- Olsen, B. C. R. (2018). Makt - et fenomen med mange fasetter. I B. C. R. Olsen, P. S. Skotte & G. R. Farstad (Red.), *Sosiologi i sosialfagene* (s. 108-130). Universitetsforlaget.
- Olsen, G., Oltedal, S. & Hutchinson, G. S. (2023). *Teorier i sosialt arbeid* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Pedersen, W. (2025). Rus og sosial ulikhet. I W. Pedersen (Red.), *De rike drikker mest, de fattige rammes hardest: Rus og sosial ulikhet* (s. 9-35). Cappelen Damm Akademisk.
<https://doi.org/10.23865/cdf.233>
- Pelton, L. H. (2015). The continuing role of material factors in child maltreatment and placement. *Child Abuse & Neglect*, 41, 30-39.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2014.08.001>
- Prop. 88 L (2012-2013). *Diskrimineringslovgivning (diskrimineringsloven om seksuell orientering, likestillingsloven, diskrimineringsloven om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven)*. Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/c9d7105d05cc45e9ad9114120c8a6230/no/pdfs/prp201220130088000dddpdfs.pdf>
- Qureshi, N. A. (1997). Antirasistisk perspektiv på sosialt arbeid. *Embla*, 2(2), 37-48.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Skilbrei, M.-L. (2023). *Kvalitative metoder - planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Skjervheim, H. (1996). *Deltakar og tilskodar og andre essays*. Aschehoug.
- Storhaug, A. S. & Kojan, B. H. (2021). Sosioøkonomisk ulikhet - barnevernet sitt ansvar? I B. H. Kojan & A. S. Storhaug (Red.), *Barnevern og sosioøkonomisk ulikhet - sammenhenger, forståelser og ansvar* (s. 127-133) (Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 6 ISSN 2535-32X).
<https://samforsk.no/uploads/files/Publikasjoner/Barnevern-og-sosiookonomisk-ulikhet.pdf>
- Stuvøy, I. (2021). Teoriens rolle i bacheloroppgaven. I I. Stuvøy, G. Tøndel & A. Tjora (Red.), *En smak av forskning. Bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt* (s. 137-144). Cappelen Damm Akademisk.
- Sudland, C. & Neumann, C. B. (2021). «For det er jo alvorlige saker» - barnevernets møte med fastlåste foreldrekonflikter. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(2), 136-152.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-02-05>
- Thagaard, T. (2021). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. (5. utg.). Fagbokforlaget.

- Thrana, H. M., Fauske, H. & Lichtwarck, W. (2021). Familier i kontakt med barnevernet. I B. H. Kojan & A. S. Storhaug (Red.), *Barnevern og sosioøkonomisk ulikhet - sammenhenger, forståelser og ansvar* (s. 69-72) (Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 6 ISSN 2535-32X). NTNU.
<https://samforsk.no/uploads/files/Publikasjoner/Barnevern-og-sosioekonomisk-ulikhet.pdf>
- Vagli, Å. (2014). Ubehag i barnevernsarbeid. I A. Ohnstad, M. Rugkåsa & S. Ylvisaker (Red.), *Ubehaget i sosialt arbeid* (s. 100-115). Gyldendal akademisk.
- van der Weele, J. & Karlsen, K. (2021). *Analyse i komplekse barnevernssaker: fra magefølelse til kritisk tenkning*. Gyldendal.
- Aadnanes, M. (2017). Social workers' challenges in the assessment of child abuse and maltreatment: Intersections of class and ethnicity in child protection cases. *Critical and radical social work*, 5(3), 335-350.
- Aaslund, H. (2014, 21.08.2023). *Den klasseløse sosialarbeideren?* Fontene forskning.
<https://fontene.no/forskning/den-klasselose-sosialarbeideren-6.584.865435.d8e9ab821b>

Vedlegg

Vedlegg 1: Arbeidsfordeling

I arbeidet med masteroppgaven har vi hele tiden hatt et nært samarbeid, samtidig som vi har fordelt enkelte oppgaver for å sikre en effektiv prosess. Begge har vært involvert i gjennomføringen av intervjuer, og vi har delt ansvaret for transkriberingen ved å ta annethvert intervju. Analysen av intervjuene har vi utført i fellesskap, hvor vi sammen har kategorisert dataene og identifisert sentrale temaer.

I tidligere forskning, teori og diskusjon har vi begge bidratt til skrivingen, og vi har sammen ferdigstilt disse delene. Vi har dog valgt å fordype oss i hver vår teoretisk retning, der Ellen har hatt ansvar for Bourdieu, mens Oline har hatt ansvar for Kahneman. Metodedelen er også skrevet noe sammen, men Ellen har hatt hovedansvar for dette delkapittelet, samt sikring av korrekt kildehenvisning gjennom hele oppgaven. Oline har hatt hovedansvaret for å utforme analysen skriftlig, men vi har gjennomgått og revidert teksten i fellesskap.

Denne arbeidsfordelingen har gjort det mulig for oss å dra nytte av hverandres styrker og sikre en grundig tilnærming til alle aspekter av masteroppgaven.

Vedlegg 2: Godkjenning fra SIKT

Vurdering av behandling av personopplysninger - Ref. 775835

16.04.2025, 10:57

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

775835

Vurderingstype

Automatisk

Dato

11.09.2024

Tittel

Sosioøkonomisk status i barnevernet

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Prosjektansvarlig

Bente Heggem Kojan

Student

Ellen Midtstøl Groos

Prosjektperiode

01.08.2024 - 01.07.2025

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke, jf. GDPR art. 6(1)(a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlege grunnlaget gjelder til 01.07.2025.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger

<https://meldeskjema.sikt.no/66dff0fe-ad43-47eb-89c1-a474f278069a/vurdering>

Side 1 av 2

- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

Vil du delta i forskningsprosjektet

“Sosioøkonomisk status i barnevernets undersøkelsesarbeid”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut av om barnevernsarbeideres beslutninger blir påvirket av foreldrenes høye sosioøkonomiske status. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Hvilken rolle spiller økonomi, nettverk og ressurser i hvordan barnevernsansatte vurderer og tar beslutninger om familier som er i kontakt med barnevernstjenesten? Har det noe å si om du er advokat, kirurg eller politi, eller om du er renholder, butikkmedarbeider eller uføretrygdet? Vi ønsker å finne ut av om barnevernsarbeideres beslutninger blir påvirket av foreldres høye sosioøkonomiske status, og om det foreligger en underbevisst form for diskriminering av foreldre. Forskningsprosjektets problemstilling er *“Hvordan opplever barnevernsansatte at høy sosioøkonomisk status påvirker deres beslutningsarbeid i undersøkelsesfasen?”* Vi vil inkludere forskerspørsmål som belyser fordommer, forutinntatthet og diskriminering, foreldres autoritet i møte med barnevernstjenesten og beslutningsfeller som barnevernsarbeidere kan risikere å gå i.

Forskningen gjøres i forbindelse med vår masteroppgave i barnevern ved Universitetet i Agder.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi har et ønske om at oppgavens utvalg skal bestå av ansatte som jobber i undersøkelsesfasen i det kommunale barnevernet. Vi er i den oppfatningen av at høy-status foreldre er bosatt i de

aller fleste kommuner, og ønsker derfor å skaffe informanter både fra små kommuner og større byer.

Vi ønsker å spørre deg om å delta i forskningsprosjektet da du jobber i relevant avdeling, og at du også jobber med familier på nåværende tidspunkt som har høy sosioøkonomisk status. I ditt daglige arbeid med disse familiene, er vi interessert i dine erfaringer, tanker og innfallsvinkler som kan bidra til å svare på prosjektets problemstilling. Vårt ønske er å komme i kontakt med åtte ansatte, og alle vil få dette informasjonsskrivet. Vi tar kontakt med informanter både via nettverk og bekjentskap, og sender tilfeldig ut til barnevernstjenester som kan være aktuelle.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i prosjektet, innebærer det at du vil stille til et intervju på ca. 60 minutter. Det er ønskelig at du tar med deg et eksempel hvor høy sosioøkonomisk status er gjeldene for familien. Intervjuet vil ha en semistrukturert tilnærming hvor vi har forberedt ca. 15 spørsmål på forhånd. Disse spørsmålene vil i hovedsak handle om din opplevelse av beslutninger du gjør hos familiene med høy sosioøkonomisk status, dine tanker rundt en potensiell underbevisst diskriminering og hvordan det er å jobbe med denne type utfordringer i barnevernstjenesten. Det vil bli tatt lydopptak av intervjuet, samt noteres underveis.

Dersom vi finner det hensiktsmessig, kan det også bli ønskelig at du stiller til et gruppeintervju hvor fokuset er å få til en grupperefleksjon over tankene som har blitt gjort i intervjuene.

Intervjuet innledes med å bli litt kjent med deg som informant, der vi ønsker å danne oss et helhetlig inntrykk av hvordan beslutninger tas av deg i din arbeidshverdag, basert på egen utdanning, erfaring og sosioøkonomisk status i oppveksten. Intervjuguiden vil videre inneholde spørsmål om generell informasjon om den ansatte, sosioøkonomisk status i barnevernet, beslutningsprosesser, ulike fallgruver i beslutningsgrunnlaget og en mulig underbevisst diskriminering.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Det vil heller ikke påvirke ditt forhold til arbeidsgiver.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er Universitetet i Agder som er ansvarlig for forskningsprosjektet, og vår veileder Bente Heggem Kojan vil også ha tilgang til informasjonen som kommer frem i intervjuene. Ditt navn blir byttet ut med fiktivt navn og alder, og ytterligere kontaktopplysninger vil bli anonymisert. Du vil dermed ikke bli gjenkjent i publikasjonen. Intervjuet vil bli tatt opp og transkribert ved hjelp av Nettskjemas Diktafon-app, og vi vil gjennomgå transkriberingen manuelt i etterkant for å sikre nøyaktighet. Datamaterialet vil oppbevares på passordbeskyttet maskin og vil slettes i etterkant av forskningsprosjektet.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 01.07.25, og dine personopplysninger og lydopptak fra intervju vil da bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Agder ved Ellen Midtstøl Groos (ellenmsa@student.uia.no) eller Oline Grunnsvoll Torjussen (olinegt@student.uia.no). Det er også mulig å ta kontakt med vår veileder Bente Heggem Kojan (bente.h.kojan@ntnu.no).
- Vårt personvernombud: Trond Hauso (trond.hauso@uia.no) ved Universitetet i Agder.

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Ellen Midtstøl Groos

Oline Grunnsvoll Torjussen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet “*Sosioøkonomisk status i barnevernet*”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju
- Å delta i gruppeintervju sammen med flere informanter
- At forskningsprosjektet kan bli publisert i et vitenskapelig tidsskrift

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Intervjuguide

Intervjuguide

- Takke for deltakelse
- Informere om frivillig deltakelse og at samtykke kan trekkes når som helst
- Oppgaven handler om hvordan familiers høye sosioøkonomisk status påvirker beslutningsarbeidet hos barnevernsarbeideren i undersøkelsesfasen, og vi vil derfor stille deg spørsmål som kan hjelpe oss å få svar på dette.
- Intervjuet vil vare ca. 1 time.
- Har du noen spørsmål før vi starter?

Generell bakgrunnsinformasjon:

- Kan du fortelle litt om din arbeidsbakgrunn?
 - o Utdanning, tidligere jobb, fartstid
- Hva tenker du når vi sier “sosioøkonomisk status”?
 - o Profesjonell sammenheng og egen oppvekst/erfaring
- Kan du si noe om dine tidligere arbeidsrelaterte erfaringer knyttet til familier med høy sosioøkonomisk status?
- Hvordan er din opplevelse av representasjonen av familier med tanke på sosioøkonomisk status?

Spørsmål til case:

Vi ønsker i dette intervjuet å ta utgangspunkt i et eksempel fra din egen praksis der du har jobbet med en familie med høy SØS. Videre i intervjuet ønsker vi at du svarer på spørsmålene med utgangspunkt i denne familien, heller enn å generelt svare på spørsmålene.

- Kan du fortelle om casen du har tatt med?
 - o Hvem, familiesammensetting
 - o Hva slags kontakt med bvjt., hvordan hjelp fikk de, hvor står saken nå?
 - o Flere ansatte som jobbet med saken?
 - o Hvorfor tok du med denne saken?
- Hvordan opplevde du det å jobbe med familien?
- Hva var bekymringene rundt barna i denne saken her?
- Hva ved familien gjorde at du anser denne familien som høy SØS?

- *Dersom det kommer frem at jobben med familien var krevende:* Hvordan jobbet dere med beslutningsprosessen i denne casen i kollegiet?
 - *Hvis motstand:* Hvordan var støtten hos kollegaer/leder?
- Hvordan bruker familien sin kapital (ressurser - unngå fagbegreper) i møte med barnevernet?
- Kan du fortelle om saksgangen/ dokumentasjonsarbeidet med denne familien?
Avhenger dette av familiens SØS?

Generelle spørsmål: (uten utgangspunkt i case)

- Opplever du en forskjell i møte med foreldre som har lav/høy SØS, i så fall hva?
- Kan du si noe om hvordan sosioøkonomiske forhold innvirker på barnevernets beslutninger?
- Har du erfaring med noen fallgruver du tenker det er fort å gå i arbeidet med disse familiene?
 - Opplever du at disse blir gjeldene i deres beslutningsarbeid?
 - Hvordan jobber dere på kontoret mot å unngå å gå i beslutningsfeller?
 - Betydning av førsteinntrykk
- Hva er bra, og hva er utfordrende å jobbe med familier med høy SØS?
 - Er det enklere å jobbe med denne type familier?
- Hvordan tror du beslutningsgrunnlaget påvirkes av at familier med høy sosioøkonomisk status er underrepresentert i barneverntjenesten?
- Hva er dine umiddelbare tanker rundt foreldres omsorgskapasitet dersom man har høy sosioøkonomisk status? (ikke de i barneverntjenesten, men generelt).
- Tror du at det foregår en diskriminering av ulike sosiale grupper i barneverntjenesten?
 - Er dette noe dere snakker om på arbeidsplassen?
- Har du noen refleksjoner rundt *hvem* de med høy SØS er mtp. etnisitet og kulturbakgrunn?

Avslutning:

- Har du ytterligere spørsmål til oss?
- Har du noe mer du ønsker å tilføye som kan få relevans for forskningsprosjektet?
- Dersom vi skulle ha behov for oppklaring eller utdypelse på noen spørsmål, er det i orden at vi kontakter deg på et senere tidspunkt?

Vedlegg 5: Bruk av kunstig intelligens

Screenshot tatt 18.12.24:

GPT-4 Omni

E

Hei! Kan du hjelpe meg til å forklare begrepet habitus av Bourdieu slik det er skrevet om i Maton 2008?

G

Hei! Pierre Bourdieus begrep "habitus" refererer til et sett av holdninger, disposisjoner, og væremåter som mennesker tilegner seg gjennom sosialisering i et bestemt samfunnsmiljø. I Matons 2008 verk, som er en del av litteraturen som drøfter Bourdieu, blir habitus ofte beskrevet som de internaliserte sosiale strukturer som styrer handlingene våre, og hvordan vi oppfatter verden uten at vi nødvendigvis er bevisst på det.

Maton forklarer habitus som dynamisk og formbart, samtidig som det er relativt stabilt over tid. Dette betyr at mens habitus er et produkt av tidligere erfaringer, fortsetter det å endres i samspill med nye sosiale kontekster og erfaringer. Habitus fungerer også som et koblingspunkt mellom struktur og agent, ved at det påvirker både hvordan individer handler i samfunnet, og hvordan sosiale strukturer videreføres eller endres.

Videre, i Matons tolkning av Bourdieu, nevnes det at habitus ikke direkte styrer handlinger, men heller setter grensene for hva som virker "naturlig" eller oppnåelig for individer innenfor deres sosiale felt. Dette gjør at habitus kan bidra til å opprettholde sosiale hierarkier, da individer ofte handler innenfor de rammene de er blitt sosialisert til å akseptere.

For mer detaljer om hvordan Maton beskriver habitus, vil det være nyttig å lese hans skrift i konteksten av de forskjellige eksemplene og de spesifikke diskusjonene han har om Bourdieu.

Screenshot tatt 04.05.25:

E

Vi har benyttet et kvalitativt design og gjennomført 9 semistrukturerte individuelle intervjuer av ansatte i kommunal barnevernstjeneste i Agder fylke, som har hatt erfaring med undersøkelsesarbeid. Oppbygningen av intervjuene baserer seg på ansattes medbrakte case, i tillegg til generelle spørsmål. Datamaterialet er analysert med utgangspunkt i tematisk analyse, samt caseanalyse.

G

We have employed a qualitative design and conducted nine semi-structured individual interviews with employees from municipal child welfare services in Agder county, who have experience with investigative work. The structure of the interviews is based on cases brought by the employees, in addition to general questions. The data material has been analyzed using thematic analysis as well as case analysis.

Screenshot tatt 31.03.25:

kom med forslag til fortsettelse på siste setning i dette avsnittet: Douglas beskriver dette med at man investerer mer og mer i «merkelappssystemet» vårt ettersom tiden går og man får mer erfaringer, noe som gjør at vi bygger en konservativ forutinntatthet. Fakta som i utgangspunktet ikke passer inn i våre kategorier har vi en tendens til å ignoreres eller forvrenges slik at de ikke forstyrrer etablerte antagelser (Douglas, s. 51; Sudland og Neumann, s. 140). Kahnemans system 1 har ikke evne til tvil, så der vil tvedydighet undertrykkes og man vil konstruere historier som er så koherente som mulig, som videre kan gi assosiasjoner man tar for gitt at er sannhet. System 2 har derimot evne til tvil fordi det systemet kan holde på flere motstridende muligheter samtidig. Det er imidlertid tyngre å opprettholde tvil enn å gli over i visshet, noe som betyr at mennesker lettere favoriserer visshet fremfor tvil og som resulterer i en skjevhet (Kahneman, s. 126- 127). Enkelt forklart handler dette om at

Copilot

Enkelt forklart handler dette om at vi ofte velger enkle og bekreftende svar fremfor å håndtere kompleksitet og tvedydighet, noe som kan føre til feilaktige beslutninger og forutinntatte holdninger.

Screenshot tatt 11.02.25:

Copilot

Kom med mange synonymer på ord som "påpeker" som jeg kan bruke i analysen av min masteroppgave for å gjøre språket mer akademisk og avansert. Gjerne kom med forslag til hvordan jeg kan bygge opp setninger der jeg presenterer funn fra informantene jeg har intervjuet.

 Copilot

Selvfølgelig! Her er flere synonymer for "påpeker" som kan gjøre språket ditt mer akademisk og avansert:

- Fremhever
- Understreker
- Indikerer
- Bemerket
- Anmerker
- Nevner
- Peker på
- Fremsetter
- Fremfører
- Fremlegger
- Presiserer
- Angir
- Illustrerer
- Avdekker
- Avslører

Her er noen forslag til hvordan du kan bygge opp setninger når du presenterer funn fra informantene:

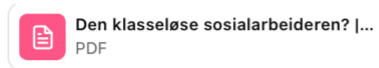
Copilot

Her er noen forslag til hvordan du kan bygge opp setninger når du presenterer funn fra informantene:

1. **Fremhever:** "Informantene fremhever viktigheten av..."
2. **Understreker:** "Flere av informantene understreker at..."
3. **Indikerer:** "Dataene indikerer at det er en sammenheng mellom..."
4. **Bemerket:** "Det bemerkes av informantene at..."
5. **Anmerker:** "En av informantene anmerker at..."
6. **Nevner:** "Informantene nevner ofte at..."
7. **Peker på:** "Resultatene peker på en tydelig trend..."
8. **Fremsetter:** "Informantene fremsetter argumenter for..."
9. **Fremfører:** "En informant fremfører at..."
10. **Fremlegger:** "Informantene fremlegger bevis for..."
11. **Presiserer:** "En av informantene presiserer at..."
12. **Angir:** "Dataene angir at..."
13. **Illustrerer:** "Funnene illustrerer hvordan..."
14. **Avdekker:** "Analysen avdekker at..."
15. **Avslører:** "Resultatene avslører en skjult trend..."

Håper dette hjelper deg med å gjøre språket i masteroppgaven din mer variert og akademisk! Trenger du flere forslag eller hjelp med noe annet? 😊

Screenshot tatt 05.03.25:

Oppsummer hva som diskuteres i dette debattinnlegget

Debattinnlegget *Den klasseløse sosialarbeideren?* diskuterer klassebias i barnevernet og sosialt arbeid. Hovedpoengene er:

1. **Historiske røtter:** Sosialt arbeid har vært preget av klasseforskjeller helt siden pionerene Mary Richmond og Jane Addams. Mens Addams praktiserte solidaritet med de fattige, utviklet Richmond diagnostiske modeller for å «veilede» dem.
2. **Klassebias i barnevernet:** Forskning viser at foreldre i barnevernet ofte tilhører arbeiderklassen eller er arbeidsledige. Samtidig er sosialarbeidere som regel utdannede middelklassepersoner, noe som kan føre til moralisering av brukernes livsstil og valg.
3. **Maktasymmetri og interseksjonalitet:** Forholdet mellom sosialarbeidere og klienter er preget av makt, ikke bare i form av profesjonell autoritet, men også gjennom kjønn, etnisitet og klasse. Dette kan skape barrierer for tillit og medvirkning.
4. **Sosialarbeiderens klasseposisjon:** Selv om mange sosialarbeidere kommer fra arbeiderklassen, sosialiseres de inn i middelklasseverdier gjennom utdanning og profesjon. Dette kan føre til en dobbelthet der de både forstår og distanserer seg fra klientenes livssituasjon.
5. **Klassemotsetninger som barrierer:** Forskjeller i språk, verdier og forventninger kan gjøre det vanskelig for brukere å forstå og delta i barnevernets prosesser. Fagterminologi og profesjonell distanse kan forsterke denne avstanden.
6. **Strukturelle utfordringer:** Artikkelen stiller spørsmål ved om sosialarbeidere selv er ansvarlige for klassebias, eller om det heller er systemet og politiske rammer som skaper en standardisert og middelklasseorientert praksis.
7. **Konsekvenser og løsninger:** For å unngå klassebias bør sosialt arbeid ta inn over seg klasseperspektivet mer systematisk, og utfordre både individuelle holdninger og strukturelle føringer i barnevernet.

Debattinnlegget argumenterer for at klasseperspektivet er undervurdert i norsk sosialt arbeid, og at det er nødvendig med økt bevissthet om hvordan makt, klasse og profesjonalitet påvirker barnevernets praksis.

kan du oppsummere denne engelske artikkelen? socsci-07-00143.pdf

Artikkelen med tittelen "**Social Class and Child Welfare: Intertwining Issues of Redistribution and Recognition**" av Halvor Fauske, Bente Heggem Kojan og Anita Skårstad Storhaug, undersøker hvordan sosial klasse påvirker familier som mottar hjelp fra barnevernet i Norge. Her er en oppsummering av hovedpoengene:

Formål og bakgrunn

- Tidligere ble sosial klasse ansett som mindre relevant i moderne samfunn, men nyere forskning viser at klasse fortsatt har stor betydning for barns og familiers livsvilkår.
- Studien undersøker hvordan **sosial klasse, marginalisering og anerkjennelse** henger sammen i møte med barnevernet.
- Den bygger på **715 intervjuer** med familier i kontakt med barnevernet i Norge.

Forskningsspørsmål

1. Hvilke sosiale klasser er overrepresentert i barnevernet?
2. Hvordan varierer kontakten med barnevernet mellom ulike klasser?
3. Hvordan opplever foreldre anerkjennelse fra barnevernet, og hvordan henger dette sammen med klasse og marginalisering?

Metode

- Bruk av **European Socioeconomic Classification (ESeC)** for å kategorisere sosial klasse.
- Utvikling av to indekser:
 - **Marginaliseringsindeks:** måler levekår, utdanning, arbeid, språk, helse m.m.
 - **Anerkjennelsesindeks:** måler foreldres opplevelse av å bli sett og hørt av barnevernet.

Hovedfunn

- **Arbeiderklassen og arbeidsledige** er sterkt overrepresentert i barnevernet.
- **Salariat-klassen** (høyere utdanning og yrker) er underrepresentert, men utgjør fortsatt en betydelig andel.